

Giza-abere tratua
Esklabotzaren aurkako borrokak 200 urte

ARGIA

2007ko uztailaren 8a | LXX. urtea | 2.096 zenbakia | 3,60 euro

Anari

**“Ni kantautorea banaiz,
Michael Jackson ere bai”**

■ **Prostituzioa:** abolizioa ala arautzea? ■ **Net Hurbil:** Kanabisa eta gazteak: berriz eztabaida Londrestik
■ **Vladimiro** Bizkaiko dantzari bat sobietar artean ■ **Julia Madrazo:** “Azkunak hurbildik asko irabazten du”

GERTURATU EUSKAL KULTURAREN UNIBERTSORA

Hari@ buletin elektronikoak euskal kulturaren aktualitatea gertutzen dizu egunero. Albisteak, iritziak, adierazpenak eta, orain, beste bi sail berri: **Blog Miran** eta **Hari@ri tiraka**. Egin harpidetza dokum@argia.com helbidean eta doan jasoko duzu posta elektronikoz.

 sareko
ARGIA

www.argia.com

Gaiak

- 17 Prostituzioa. Lanbide ala esplotazio?** Unai Brea.
21 Onddoak, udako etsaiak. Saioa Labaka.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Angel Erro. Ttakun (h)errenka.
25 Luparekin. Mikel Zurbano. Pentsioen negozioia.
26 Onintza Lasa. Euskal Puzzlea.
Igor Estankona. Arrainaren luzea.
27 Edorta Arana. Legeak eta logoak.
Joxemari Ostolaza. Ipuruan.
28 Jexux Mari Irazu.
 Bertso berriak. Besteren onari jarriak.

Erdiko kaiera

- 29 Vladimiro, Errusiako koreografo bizkaitarra.** Unai Brea.
33 Argitalpenak.
 Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 Ezpalak. Jon Torner.
37 Abarrak. Urko Apaolaza.
38 Denbora-pasak.
 Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
40 Ihesi: Pirinioetako zeharkaldia. Hendaia Hiru Erregeen Mahaira (III). G. Azkarate.
44 Makina bat kontu.
 Jabier Agirre,
 Joxerra Aizpurua,
 Jakoba Errekondo eta
 Nagore Irazustabarrena.

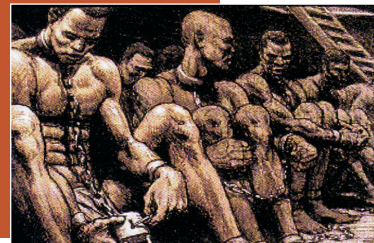

Termometroa

- 47 Julia Madrazo:**
"Industria-enplegu oro hiritik ateratzea akats larria da". Mikel Asurmendi.
50 Espekulazio usaina azpiegiturretan.
 Daniel Udalaiz.
52 Harrabots aldizkaria. Paperetik builaka datoz unibertsitarioak. Gorka Bereziartua.
54 Bero-beroan.
 Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.

06 | Esklabotzaren abolizioa | J. Agirreazkuenaga

Duela 200 urte, Westminster-ko Parlamentuak (Erresuma Batua), esklaboaren tratua eta garraioa debekatu zituen. Esklabotzaren abolizioaren aldeko pauso garrantzitsua izan zen. Erreportaje honen bidez, giza abere salerosketaren jatorri eta akaberaren berri izango du irakurleak.

05 | Deabruaren abokatua | Iban Arantzabal

56 | Net Hurbil | Pello Zubiria

58 | Azkena | Anuntxi Arana

12 | Anari | Gorka Bereziartua

Lehen diskoa kaleratu zuenetik hamar urte joan diren honetan, ezinbesteko erreferentzia da Anari Euskal Herriko eszena musikalean. Andoingo Garate estudioetan hitz egin dugu berarekin, orain arteko bidea eta etorkizuneko proiektuetaz.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

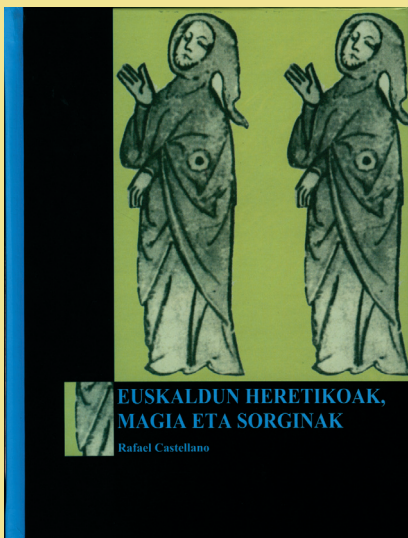

KULTURA SAILA
 Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
 diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

EUSKALDUN HERETIKOAK, MAGIA ETA SORGINAK

Liburu honen lehenengo atal nagusian Julien Vinson euskalariak Euskal Herrian jaso zituen kondairak berreskuratu ditu Rafael Castellano. Helburua begi-bistan dago: kontakizun horiek liburutegi ilunetatik ateratzea jendeak entzun eta irakur ditzan. Izan ere, garai batean, istorio horiek sutondoan kontatzen ziren; gaur egun, berriz, telebistaren emanaldiek ordezkatu egin dute transmisio-forma hori. Liburu honek sutondo horren sua eta kea azteman ditu, eta *Ama mitoa*, *Mutil konkor biak*, *Itzalik gabeko apaiza*, *Tartaloen kondairak* eta beste kontakizun xebreak eskaintzen ditu.

Gainerako ataletan, Euskal Herriko pertsonaien eta talde heterodoxoen historiak bildu ditu egileak, horiei buruzko hausnarketak eta interpretazioak egiteko eta euskaldunen historia sekretuan murgiltzeko. *Euskaldun heretikoak eta magia*, *Sorginei buruzko narrazioak*, *Bozateko agotak*, *Komuna herotiko bat Durangon* eta *Euskal satanismoa* dira atal horietako batzuen izenburuak.

NATURAREN INDARRAK

Zer da ulergarriagoa: harriaren erorikoa ala katuaren mugimendua? Galdera bitxi hori egiten du Newtonek *Mekanika* lanean, unibertsoaren funtzionamenduan *indar* kontzeptuak duen garrantzia adierazteko. Hori eta horren inguruko beste gai batzuk – grabitazio unibertsalaren legea, Eguzki Sistemaren funtzionamendua, Lurraren grabitazioa eta mareak, kurbadura duten geometria bitxiak (Einsteinen erlatibitatearen teoria egoki ulertzeko ezinbestekoak), unibertso finitoaren hedateza eta galaxien sorrera– aztertzen dira liburu honen lehenengo zatian.

Bigarren zatian honako gaiak ditugu: elektrizitatea, Oersted, Ampere, Faraday eta zientzialari batzuen esperimentuak; eremu elektrikoak eta magnetikoak; gasen, likidoen eta solidoen formak; marruskaduraren kontzeptua; tximistak; irrati-galaxiak; giza garuneko korrante elektrikoak;... Eta bukatzeko, Maxwell, Newton, eta Einsteinen biografiak eta haien filosofiak azalduko zaizkigu.

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

**Gure liburuak liburudendetan aurkitzen ez badituzu
klika ezazu gure: www.gaiak.net**

Tel. / Faxe 943 47 13 04

ZURE ZAIN GAUDE!

jiak@facilnet.es

“Anonimoaren mozorropean edozer esaten da eta edozeinez”

Iban Arantzabal | XXI. mendeko euskaldun errotua

Elgetan sortua eta bertako

Espaloia Kafe Antzokiaren sortzaileetakoa. Sustatu web gunea berak asmatu zuen. Goiena komunikazio taldeko telematika zuzendaria da Arrasaten.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Dani Blanco

Sustatu web arrakastatsuak aberastu al zaitu?

Bai, dudarik ez. Aberastu du euskal komunitatea eta aberastu nau ni ere. Nabigatzen nuen, baina Sustaturekin nabigazio aukerak egiten ikasi dut, edukia aukeratzen.

Sekulako astakeriak bidaltzen dizkizute: lan gustagarria al da zentsorearena?

Derrigorrean egin beharreko lana izan da. Anonimoaren mozorropean edozer esaten da eta edozeinez. Irakurleari interesatzen zaio kritika eraikitzailea izatea, gainera. Gai-nontzekoa zarata da, kaka!

Elgetako Espaloia Kafe Antzokiak aberastuko zintuen orduan...

Bai. Diruak aberas dezakeena baino askoz gehiago. Kasu honetan zaratarik ez, soinuua da jasotzen dudana guztia. Izugarri ikasten dihardut Espaloian, lan talde humano hau hain da ona... Demasa da zinea izatea Elgetan, antzerki lanen estreinaldiak, kalitateko musika, umeen emanaldi bat, herriko musikariak taula gainean, doako wifi gunea, musika entzuteko eta egoteko leku erosoa... Erabiltzaile zifrak hor daude eta ekonomikoki bideragarria da.

Zein da zure lana benetan?

Soldatapekoan ikus-entzunezkoen zuzendaria naiz Goienan. Lan taldean gaude irratiko, telebistako eta Interneteko lankideak. Soldatabakoan herrigintza, kultura, euskara... Behar bat moduan bizi dut proiektuetan sinestu eta militantzia lana egitea.

Zuk asmatu al zenuen “Debagoiena” esamoldea?

Formazioz irakaslea eta filologoa naiz, baina aurretik euskalduna. Eta horregatik gustatzen zait, euskalduna naizela-

ko, prakabarrenari “praka-behea” ez deitzea. Hariari tiraka, Deba Garaia ez da ezer Debagoienaren ondoan.

Arrasate inongo hiriburua ote?

Ez, Debagoiena bera hiriburu izan daiteke ze herriak batuago daude eta batuago egongo dira. Baina herrien Debagoiena dut gustukoago.

Aizu, susmoa daukat zuen Goiena hedabide-unibertso horrek funtzionatu egiten duela. Arrasate erdaldun hura: zer hintzen eta non hago!

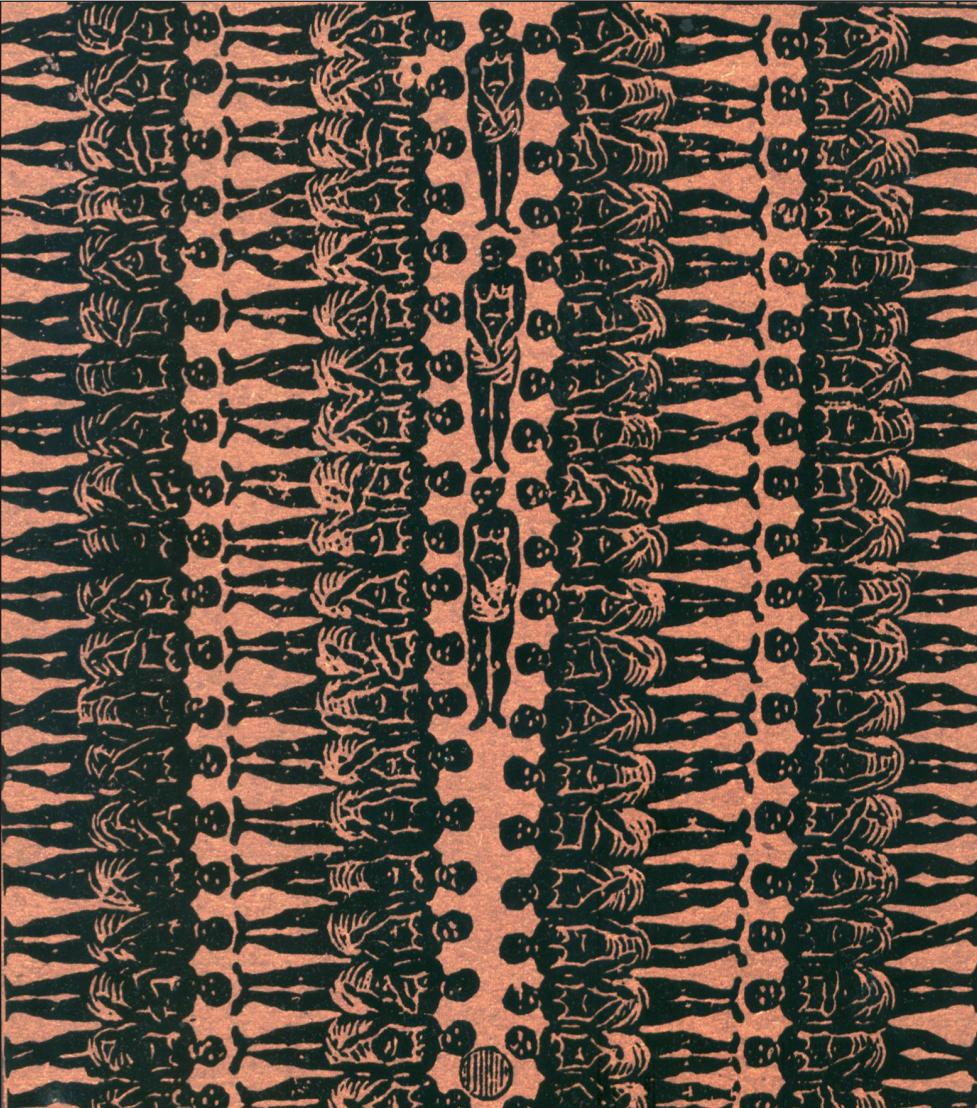
Funtzionatu egiten du eta behar luke eredu izan beste eskualde batzuetarako. Enpresa berak kudeatuak irratia, Internet, telebista eta papera. Eskualde bakoitzean bertako euskara elkarteek gehiengoa duten kooperatiba bat... Euskarak merezi duen kalitatezko komunikazio proiektuak izango lirateke han eta hemen, monopolioetatik ihesi eta euskara hutsean.

Kooperatibismoa ote dugu “independentzia eta sozialismoa” binomiotik gertuen dagoen toki erreala?

Autokudeaketa ekonomikoa garapen hobeago baten giltza da. Baietz esango nuke, binomio horretatik edaten duela kooperatibismoak beste eredu batzuekin konparazioan. Baina kooperatibak badu erronkarik oraindik, esaterako, enpresa demokrazian sakontzea bizitza duin baten ikuspuntua galdu barik.

Aizu, Bergaratik ikusita Lhasa (Tibeteko hiriburua) gogorazten dit Elgetak...

Elgeta Jainkoen herri? Zerutik gertuago gaude Debagoieneko edozein herri baino, baina herritarren herria izatearekin ni pozik. ■

• ASTEKO GAIA •

Esklabo trafikoa debekatu zutela bi mende pasa ondoren, ekitaldi garrantzitsua egin zen Britainia Handiko Westminsterreko Parlamentuan. “Lotsatuta egon behar zenuke!” esan zion garrasika Toyin Agbetu aktibista beltzak Ingalaterrako erreginari. Barkamen eta kalteordainen eztabaida lehertu den honetan, esklabotzaren historia berrikusteko aukera paregabea agertu zaigu. Eta bide batez, euskaldunok giza abere salerosketan izan genuen papera gogoratuko dugu.

JOSEBA AGIRREAZKUENAGA*

Itsasontziz esklaboak garraiatzearen debekua

Westminster 1807-2007

200 URTE DA WESTMINSTERREKO Parlamentuak erabaki zuela. Erresuma Batuko itsasontziek esklaboen garraioa debekaturik izan zuten 1808 ondoren. Erabaki hura gogoratzeko hainbat ekitaldi antolatu dira —*Heritage Lottery Fund* elkarteak hamar milioi liberarekin finantzaturik—, eta besteak beste, Liverpoolen nazioarteko esklabotzaz museo berria irekiko da abuztuan.

Tony Blair lehen ministroak *deep sorrow* (barkamena) eskatu du, britainiarrak bete-betean sarturik ibili zirelako esklaboak Afrikatik Ameriketara garraiatzen. Ez gehiago, baina ezta gutxiago. Eta eztabaida ere piztu da: Erresuma Batuak irabazi handiak lortu zituen, eta ondorioz, Estatuaren aldetik nolabaiteko ordaina egon beharko litzate-

ke batzuen ustez, esklabotzak oinordeko ugari utzi zituelako. Soka luzeko kontua dugu hau —Alemaniak 1940 urtean langile esklaboak erabiltzea ordaindu du—, esklabotza gizateriaren aurkako ekintza handia baita, eta gaur egunean ere oraindik indarrean dago. Baina beharbada, soka horren ondorio iraunkorra arrazismoa da, itxura fisikoagatik pertsona batzuk besteak baino gehiago direla uste izatea. James Walvin historialariak dio: “Begira, Liverpool, Bristol edo Londresko hainbat eraikin eta erakunde txukun bezain eder, oinarrian esklabotzari esker lortutako aberastasunak eraikiak dira. Horra nortzuk garen”.

Euskal Herrian ere, beste horrenbeste esateko aukera dugu: begira gure elizetako kanpandorre

ederrak, XVIII. mendeko Argien garaian txukunduak. Begira kostaldeko herriak. Eta Gasteizko kultur fundazio edo apaiztegi horma sendozkoak: esklaboaren salerosketaren bidez jasotako eraikinak eta aberastasuna, geureak balira erabiltzen ditugunak. Horra gure zorra. Baina kontu honek oraindik afrikarren ganean itzelezko zama du. Eta askok ez dute horrelako ospakizunik nahi. Zurien ideia da. Ospakizunean ez da ageri beltzen borroka eta bai, berriz, “zurien zuriketa” (Benjamin Zephaniah, poeta). Esklabotzaren kontzeptua bera ere argitu behar da: “Bahiketak izan ziren eta bahitzaile gisa erakutsi behar da arazoa” (Toyin Agbetu, afrobritainiarren eskubideen aldeko aktibista). Ez da beraz ospakizunetarako garaia. Bai ordea, historia berrikusi eta berraztertzea.

Frantzia ere kolonialismoaren auziak eztabaida sutsua piztu du. Historiaren erabilpen publikoaz ari gara. Historialarien erantzukizunaz. Premiazko ote memoriari buruzko legeak? Zein memoria? Historialariok behintzat gauza bat izan behar genuke garbi: historiaren erabilpen okerra eta manipulazioa salatu behar dela. Horregatik, ikerketen bidez lorturiko emaitzak azaldu eta zabaldu beharko genituzke.

Westminster: 1807ko martxoak 25

Moralaren eta erlijioaren ikuspegitik pertsonen salerosketa onartezina zen kristau tradiziozko talde batzuentzat, kuakeroentzat bereziki, eta horren kontrako kanpaina hasi zuten 1783an. Westminsterreko Parlamentuan, 1788an erabaki zuten itsasontzi bakoitzean medikua behar zela eta esklaboaren kopurua egokitu behar zela itsasontziaren tona-kopurura. 1789an W. Wilberforcek abolizioaren aldeko ekimena aurkeztu zuen. Bi urte lehenago, *London Abolition Committee*-a (Londresko Abolizio Batzordea) sortu zen eta T. Clarkonek esklaboaren salerosketari buruz ebidentzia ukaezinak bildu zituen. Horrela, bi pertsonaia gailendu ziren giro hartan: Wilberforce Parlamentuan eta Clarkson kalean.

Baina aldi berean, pertsonen arteko diferentziak eta arrazismoaren diskurtsoak indarra hartu zuten. Esklabotzaren aldeko salerosketa beltza Ingalaterraren aberastasun iturri zela argudiatzen zuten. Azkenean, Parlamentuak 1807ko martxoan

Begira gure elizetako
kanpandorre eder eta horma
sendozko jauregiak, esklabotzari
esker jasotako eraikinak dira.

Horra gure zorra.

W. Clark-ek 1823an
Ten views of Antigua
lanean publikatutako
bi grabatu.
Ezkerrean; esklaboak
azukrea egiteko
kainabera moztzen.
Eskuinean; azukrea
itsasontzietan
kargatzen.

ren 25ean, itsasontzi bidezko esklaboaren trafikoa debekatzeko erabakia hartu zuen. Hala ere, esklabotzaren legezko izaera ez zen 1834 arte desagertu, eta urte hartan berreskuratu zuten esklabo guztiek erabateko askatasuna britainiar lurraldeetan. Baina Westminsterreko erabakiaren ondorio garrantzitsua zera izan zen: Erresuma Batuko armada esklaboaren salerosketan aritzen ziren itsasontziak harrapatu, tripulazioak epaitu eta ondasunak saldu egingo zituen ordutik aurrera. *British West Africa Squadron*-eko itsasontziak Afrikako kostaldean hasi ziren tratanteen itsasontziak ehibitzen eta itsasoan lege berria indarrean jartzen. Aitzakia horrekin, jakina, Erresuma Batua itsasoetako legelari nagusi bihurtzeko bidean jarri zen. Britainiarrak mundu politikan sartu ziren buru-belarri, *Pax Britannica* eta gizatasun berri baten ideia bazter guztietan zabaltzeko ahaleginean. Izan ere, Palmenstonek –Atzerri Arazoetako ministro eta ondoren lehen ministroak– liberalismo berriaren printzipioak indarrez jartzeko erabakia hartu zuen. Palmertonen politikak Euskal Herrian izan zuen eraginik: bera izan zen 1839ko Bergarako itunaren bultzatzailea. Bakea eta foru autogobernuaren alde eginez, liberalismoak garaitu zuen Euskal Herrian eta Espainian.

Esklabotzaren aurkako lehen errebolta arrakastatsua: Haiti, 1791

Esklabotzarekin amaitzeko lehen borroka handia Frantziako kolonietan gertatu zen, Antilletako Santo Domingo uhartean. 1789ko iraultzaren oihartzunak ozeanoa gurutzatu zuen, eta bertako jauntxo zuriek, erregezaleak izanik, esklaboak armatu zituzten aldaketaren kontra egiteko. Kontraesan nabaria iraultzarena: giza eskubideak aldarrikatu eta esklabotza kendu ez, frantziarrak ez zirelakoan. Hala ere, 1794an Konbentzioak esklabotzaren amaiera erabaki zuen eta 1802an berriz ezarri Napoleonek. Eta esklaboak zertan? Batzuk erreboltarako prest jarri ziren eta Toussaint L'Ouverture esklaboiha izan zuten buruzagi. Azkenik, 1804an, Haiti, esklaboaren kolonia izandakoa, nazio libre bihurtzea lortu zuten.

Santo Domingoko uhartean gertaturikoa eredu izan zen aurrerantzean. Baina baita ➡

ESKLABOTZAREN AMAIERA

Estatu Batuak, 1865

1807an salerosketa beltzarekin amaitu zuten. Hala ere, zenbait estatutan esklabotzak jarraitu zuen, harik eta gerra zibila amaitzean, 1865ean, esklabotza guztiz abolitu zen arte.

** Francois
Dominique Toussaint
L'Ouverture (1743-1803)*

Haiti, 1804

1789ko iraultzaren eraginez, Santo Domingo frantziar kolonian esklabo errebolta hasi zen 1791n, Toussaint L'Ouverture esklabo ohia buruzagi zutela. Errebolta Estatu Batuetako John Adams presidentearen laguntza izan zuen eta Napoleonek 50.000 gizon galdu ostean, Haiti libre geratu zen 1804an.

Kuba, 1886

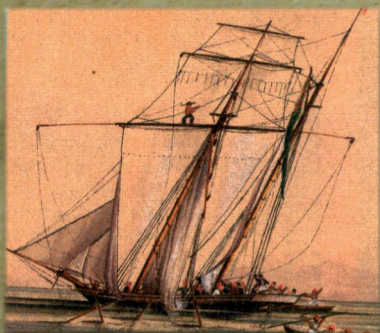
Espainiako kolonia. Azukre ekoizle handiena izan zen esklaboen lanari esker. 1870eko hamarkadan esklaboek askatasuna lortu zuten gradualki, baina esklabotza ez zen 1886 arte abolitu. Julian Zulueta (1814-1878) bezalako sakarokratek gogor egin zieten kontra abolizio asmoei.

** Julian Zulueta, Arabako Markesa, Kubako azken esklabista handia.*

Brasil, 1888

XIX. mendeko esklabotza-ekonomia indartsuena zuen. 1850ean esklabo salerosketa abolitu zen, baina esklaboak ez ziren libre izan 1888 arte.

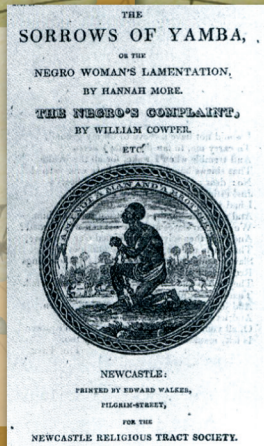

** Adalia itsasontzia*

Erresuma Batua, 1807

Westminsterreko deklarazioaren ondoren (1807), Europako herrialdeak esklabotza desegin zuten pixkanaka. Frantziako kolonietan 1845ean; Herbeheretako Surinam kolonian 1863an; Danimarkan 1792an abolitu zen esklabo salerosketa, baina 1803an berriz ere indarrean jarri zuten, etekin ekonomiko ugari sortzen zituelako. 1848an, Mendebaldeko Indietako kolonietan daniarretan izandako errebolta baten ondoren abolitu zen esklabotza.

* The sorrows of yamba liburua, 1790. urtea. Josiah Wedgwooden marrazkia esklabotzaren ikur bilakatu zen.

Emigrazioa

Esklabotza gero eta estuago, Europako eskulan merkea beharrezkoa zen Amerikako estatu berrietan. Euskal Herrian "engantxadore" sare sendo bat osatu zen; Ipar Euskal Herritik, 1832-1890 bitartean, 2.000 gazte inguruk emigratu zuten urtero Amerikara, promesa faltsuei kasu eginez.

Olaudah Equiano

1756an, 11 urte zituela, bera eta arreba Niger ondoko herrixka batean harrapatu zituzten lurra lantzen. Ameriketako esklabo moduan saldu zuten. Askatasuna erosi eta marinel egin zen. 1789an bere autobiografia argitaratu zuen, eta testigantza hura esklabotzaren aurkako kanpainan eragin handikoa izan zen.

Afrika, esklabo harrobi

Afrikako ekialdean, Omaneko merkatarien eraginez, esklabo salerosketak berandu arte iraun zuen. Zanzibarren 1890. urte arte, britainiar protektoratu bihurtu zenean. Afrika mendebaldean salerosketa beltzerako portu ugari zeuden. 1787an Sierra Leonan (britainiar kolonia) esklabo salerosketa debekatu zen, bertan uzten zituzten britainiar ontziek liberatutako esklaboak. Bestalde, Liberia Amerikako esklabo librean babesleku bihurtu zen XIX. mendean.

Death of Capt. Ferrer, the Captain of the Amistad, July, 1839.
Don Jose (Rear) and Don Pedro (Master) of the Island of Cuba, having purchased fifty-five slaves at Havana, recently imported from Africa, put them on board the Amistad Capt. Ferrer in order to transport them to Principe, another port on the Island of Cuba. After being out from Havana about four days the African captives on board, in order to obtain their freedom, and return to Africa, armed themselves with cut-throats and rear upon the Captain and crew of the vessel. Capt. Ferrer and the crew of the vessel were killed; two of the crew escaped. Rear and Master were made prisoners.

* La Amistad itsasontziko errebolta, 1839. urtea. Esklaboak beraien sorterrira itzuli ziren Estatu Batuetan epaiketa irabazi eta gero.

Pio Baroja eta esklabo trafikoa: *Los pilotos de altura*

Beltzen tratanteen historiak idatzi den nobela onenetakoa Pio Barojak idatzi zuen: *Los pilotos de altura*. Itzean amaitu zuen lana, 1929an. Julio Caro Barojak esan zidanez, Mundakako kapitain baten egunerokoa, beltzen tratante zailduena, zeukan begi bistan. Horregatik hainbat pasartetan, nobela barik, historia zehatza dugu hau. Garai beretsuan, Theodore Canoten kapitainaren historia argitaratu zen ingelesez, kazetari bati berak kontatua: *Adventures of an African Slave Trader* (New York, 1928)

Honela antolatzen zen negozioa: elkarte ekonomikoa sortzen zen, Habanan, Santanderren (Kantabria) edo Bilbon. Kapitaina aukeratzen zuten eta honek itsasontzia presatzen zuen arlo guztietan, beltzak garraiatzeko. Bestalde, "faktorea" izenez ezagutzen

zena zegoen, hau da, merkataritzaz ardura-tzen zena: azpiegitura lana, ura barriketan eta salerosketako pattarra, tabakoa, jantziak, bolbora, bilboak edo girgiluak... Itsasontziko tripulazioa, hiru pilotuk, medikuak eta mari-nelek osatzen zuten.

Kapitainak negozioaren %10 kobratzen zuen, soldataz aparte. Afrikako kostaldera helduta, bertan *mongoa* zegoen: portugaldarra edo Brasilekoa, esklaboak biltzen zituen bertako errege edo buruzagiekin bat eginda. Esklaboak barrakatan ganadua balitz bezala gorde eta kopurua lortu ondoren, itsasontzira eramaten zituzten, Kubara abiatzeko. Britainiarren itsasontziak saihestearren, Kubako kostaldeko bazterren batean deskargatzen zituzten "bultoa". Bertan, erosleak berehala agertuko ziren.

beste paradoxa baten eragile ere: Haitin azukrearen produkzioa jaitsi egin zen, eta ondorioz, Kuban eta Jamaikan gora egin zuen eskariak, esklabotza sistema areagotuz. 1804 urtetik 1870 bitartera, hiru milioi eta erdi afrikar eraman zituzten uharte horietara.

Esklabotza eta munduko ekonomia berria

Duela lau mila urteko Hamurabiren kodean jadanik esklaboei buruzko lege arauak ageri ziren. Era berean, Txinako urtegi azpiegituretan edo Egiptoko piramideetan gizaki batzuek besteak indarrez erabiltzen zituzten. Aristotelesek *Politika* liburuan erakusten zuen gizateria halabeharrez edo, bitan banaturik zela: ugazabak eta esklaboak, eta azken hauek etxeko abereak baino ez ziren bere ustez.

Erdi Aroan esklaboen salerosketak Afrika eta Europako hegoaldearen arteko merkataritza oparoa izaten jarraitu zuen. Arabeek afrikar beltzak esklabo egin eta saldu egiten zituzten. Iruñea, esaterako, esklaboen merkataritzan gune nagusi bihurtu zen. XV. mendean portugesak bihurtu ziren giza abere tratante nagusi: Afrikako kostaldean zehar urre bila joan ziren eta urre beltza aurkitu. Gaztelako erregeak ere, Kanariar Uharteetarako eskulana lortzeko baimena eman zion Medina Sidoniako dukeari, eta Ginearantz abiatu ziren esklabo bila.

Ameriketako lur zabalak europarrentzat eza-gunago bihurtu zirenean, Euskal Herriko bailara txiki eta pobreetan ezinezkoa zena indarrez jartzen saiatu ziren urazandi. Ekonomi sistema berrian nabigazioa nahitaezkoa zen eta Bizkaiko golkoan hainbat marinela, pilotu eta merkataria iaio zegoen. Garai bateko Mediterraneokoaren orde, Atlantikoa etxe barneko itsaso berri bilakatu zen. Hargatik Euskal Herria, mundu ekonomiaren erdi-erdian kokaturik zegoen. Giro honetan, Amerike-

Pio Barojak Mundakako kapitain baten bizitza idatzi zuen bere lanean. Tratantearen egunerokoaren bidez, esklabotzari buruz idatzi zuen itzeako idazleak. Irudian; esklabo bati burni goriz "marka" jartzen.

tako lurra Europa eta Afrikako jendez bete zen, sekula ezagutu gabeko giza abereen salerosketarik handienari

hasiera eman. Aldi bi bereizi ziren trafiko zital honetan: Lehenengoan, XVI. mendetik XIX. mende hasiera arte, esklabo beltzak Afrikatik garraiatu zituzten etengabe. Bigarren, XIX. mendean, trafikoa debekaturik eta esklaboak gero eta garestiago, tratanteek isilpean jardun zuten.

Afrikako beltzak Ameriketara

Hasieran, Gaztelako erregeak debekaturik zien juduei, moriskoei, konbertituei eta Aragoako koroako biztanleei Ameriketara joatea. Gero, esklabo banaka batzuk eramaten hasi ziren. Eta azkenik, Fernando errege katolikoak esklabotza sistema baimendu zuen. 1517tik aurrera, Afrikako kostaldea Mundu Berrirako eskulan merkea lortzeko harrobi bilakatu zen. Hiru mendez, 11 milioi afrikar indarrez jazarri zituzten.

Esklaboen izerdiak ez ezik, aberastasuna esklabo trafikoa ere sortzen zuen, trianguluzko merkataritza bidez (Europa-Afrika, Afrika-Amerika, Amerika-Europa). Portugaldarrak izan ziren lehen tratante nagusiak eta ondoren britainiarrak. Ingalaterran, XVII. mende erdian hasi zen nabarmentzen esklaboen salerosketa eta XVIII. mendean izugarritzko garrantzia hartu zuen. Bristoleko John Cary merkataria 1695ean esan zuenez, merkatal trafikoa oparoena zen hura, itsasoan zein lurrian lanbide ugari sortzen baitzuen. 1713an, ingelesak, Utrecheko bake hitzarmenean, Espainiako Ameriketako koloniak esklaboz hornitzeko *Asiento*-a (kontratua) lortu zuten eta *South Sea Company* (Hegoaldeko Itsasoko Konpainia) sortu zen, esklaboen hornikuntza segurtatzeko. Erresuma Batua itsasoan nagusitzen hasi zen eta Bristol edo Liverpoolgo kaleak eraikuntza dotorez bete ziren.

Sekula ezagutu gabeko giza abereen salerosketa handienari hasiera eman zitzaionean, Euskal Herria mundu ekonomia berriaren erdi-erdian kokatu zen.

Esklabotzaren errentagarritasunari buruzko eztabaida laster piztu zen ordea. 1776an, Adam Smith ekonomilari ezagunak zioen merkeago zela langile libreak erabiltzea esklaboak baino. Hala ere, onartu behar izan zuen azukrearen produkzioan, esklaboek bidezko irabaziak inon baino gehiago sortzen zirela. XVIII. mende amaieran, Afrikako merkataritza –esklaboek salerosketan oinarritua –Asiako merkataritza baino garrantzitsuagoa zen.

Euskal Herria eta Espainia esklabotzaren negozioan

XIX. mendean, Santanderretik eta Bilbotik itsasontzi mordoak joaten zen Afrikara manufaktura eramatara eta handik Kuba eta Puerto Ricora jotzen zuten esklaboz karga-karga eginda. Garai haietan, Bilbon hainbat merkatal enpresa zeuden. Esaterako, Ybarra familiaren gutunetan, 1830eko hamarkadan bi itsasontzik egindako bidaia azaltzen da, irabazi oparoak lortu omen zituzten esklaboak garraiatuz –*Cazador Santurzano* zen itsasontziaren izena eta lehen bidaian Eloorriaga kapitainak “681 bulto” deskargatu zituen Kuban–. Izan ere, kostaldeko pilotu eta kapitain ugari esklaboak eramaten jardun zuen itsasontzietan, eta Kubara egin zuten hainbat euskaldunek ere uharte hartako sakarokrazian –azukre plantazio jabeak– parte hartu zuten, haien produkzioa esklabotzan oinarrituz.

Esklabotzaren inguruko eztabaidak Espainia-ko inperioa ere astindu zuen. 1864an, Puerto Ricoko Julio Vizcarrando bihurtu zen esklabotzaren aurkako elkartearen buru (*Sociedad abolicionista Española*). Esklaboek jabe izanik, libre utzi zituen abolizionista honek. Ingalaterran erabili zen ikur berbera bereganatu zuen Vizcarrandok eta *Revista Hispano-americana*-ko lehen zenbakian esklaboek salerosketaren amaiera eskatu zuen.

Aldi berean, esklabismoaren aldekoak ere bazeuden. Afrikan esklabo eta preso zeudenen-tzat Kuba aukera berria eta hobea zela aldarrikatzen zuten hauek. 1865ean, Espainiako Parlamentuan esklabotzaren arazoa eztabaidatzen zen bitartean, Kuban, bertako liberalek esklabutza-

W. Clark, *Ten views of Antigua* (1823).
Esklaboak azukre kainaberentzako lurra lantzen.

ren amaiera eta erreforma politikoak aldarrikatu zituzten *El siglo* egunkariaren bidez. 12.000 *criollo*-ren sinadurak lortu zituzten eta besteak beste, Estatu Batuetako produktuen tarifak jaitea eta Espainiako Parlamentuan Kubako biztanleek ordezkaritza zuzena izatea eskatu zuten. Baina Kubako Espainiaren aldeko Partidua horren aurka zegoen –Julian Zulueta euskal herritarra zen alderdi horren buru–. Ez zuen nahi ez autonomiarik ez aldaketa politikorik ere. Hori bai, tarifen beherapena ongi etorria zen.

Esklabo jabeek argudiatzen zuten esklaboek beren borondatez egiten zutela lan. Baina, hara 1866ko apirilaren 3an *New York Times* egunkariak argitaratu zuena: Zulueta eta Aldamaren etxauntza handi batzuetan, greban jarri zirela, Matanzas aldeko lurraldean. Antza, esklaboek lanaren alokairua eskatzen zuten, baina lurjabeek soldaduak bidali eta berriz halabeharrezko lanean hasi behar izan zuten erreboltariak. Giro nahasi horretan, Canovas del Castillo Espainiako ministroak esklaboek salerosketa erabat kentzeko lege egitasmoa sustatu zuen. Azkenik, Espainiako Parlamentuak 1867an esklaboek merkataritza debekatzea onartu zuen. Ez ordea esklabotza; horregatik, abolizionistak ez ziren erabat ados lege berriarekin. Berez, esklabo beltzen salerosketak 1870eko hamarkada arte jarraitu zuen Kuban. ■

**Irakasle gonbidatua Oxforden
(Oxford, Basque Visiting Fellow: 2006-2007)*

Txapela
buruan
to ibili munduan

Narrika, 18. Donostia
telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

• PERTSONAIA Anari

«Rocka alferrena da eta literatura jende konstantearena»

Ahots apalez ari da, ez behartzeko. Atzoko kontzertuaren hausterrek oraindik eztarrian erretzen dute, goizean emandako eskolak ere bai. Andoaingo Garate Estudioetan erantzun die Anarik galdera hauei, teloiaren beste aldean, gela itzaltsu batean. Fokuak asteburuetarako baitira, ez astelehen buruzurietarako.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkiak: Dani Blanco

Gaurko begiek nola ikusten dute lehen diskoa? Hamar urte joan dira kaleratu zenuenetik.

Ikusi, ondo. Aditu, ez. Nik kanturak egin nituen, kontzertu bat eman nuen eta kontzertuko probetan teknikari zegoenari, Jonani, esan nion: 'Grabatuko al didazu, faborez?'. Baietz esan eta hortik sei hilabetera diskoarekin genbiltzan. Dena oso azkar, pentsatzeko... Nik nahi nituen bateria eta gitarra sartu, baina

diskoa ez genuen entzun grabatu aurretik. Horrela irten zuen. Argi neukan txeloa sartu nahi nuela; momentu jakin batean inguruan darabilzkizun diskoek, eragiten dizute eta orduan asko aditzen nituen Kristin Hersh eta horrelako gauza akustikoak, txeloak... Nik uste lehen diskoak ordura arteko dena biltzen duela, norberak jakin gabe ere. Askok pentsatu gabe egindakoa izan zen.

Nortasun agiria

Anari Alberdi (Azkoitia 1970). Filologia Erromanikoan lizentziatua da eta musikari izateaz gain, irakaslea da Ordizian. Psych Out taldeko bateria-jole izan zen bakar-ka hasi aurretik. 1997an kaleratu zuen *Anari* lehen diskoa Esan Ozenki zigiluaren eskutik eta geroztik erreferentzia bihurtu da Euskal Herrian egiten den musikan. *Habiak* (Esan Ozenki, 2000) eta *Zebra* (Metak, 2005) lanak dira bere ondorengo emaitzak. Petti beratarrekin elkarlanean ere kaleratu zuen disko bat 2003. urtean, eta beste hainbat taldeekin ere kolaboratu du, Eraso!, Fermin Muguruza, -gailu edo Lisabörekin, besteak beste.

Baina harrera ona izan zuen. Hemengo eszenan berritzailea izan zen...

Bai, ondo hartu zuten, bai hemen eta bai hemendik at. Segituan joan ginen kanpora jotzera. Musikalki bazeukan intentzio bat. Xabiren gitarrak zoragarriak dira, sonoritatea ere... Nik ideia putarik ez neukan...

Ui, hola Kaki! [Kaki Arkarazok ireki du gelako atea] Zutaz hitz egin behar nuen orain-txe! [Barre egin dute].

Ba horixe, nik zertan ari nintzen ideia putarik ez neukan, baina hor bazegoen intentzio eta esperientzia musikal sakoneko jendea. Bai Mikel [Abrego] bateriarekin, bai Xabi [Strubell] gitarrarekin eta Kaki. Kakiren eskua zeharo... sartuta esan behar nuen baino gaizki entendituko da... Baina bai, sartu behar zuen lekuan ondo sartu zuen. Ez dakit nola euren-gana iritsi nintzen Esan Ozenkiren bidez.

Bakarrik jo nuen Bizkaiko baserri batean. Dut-ek jo zuen ondoren eta nik Xabiri esan nion mordia gustatzen zitzaidala beraien musika, eta ea gitarra jo nahi zuen. Berak gustura joko lukeela. Gero Ferminen [Muguruza] hizketan nengoela, esan zidan Mikelek ikusi ninduela eta gustatuko zitzaiola diskoan bateria jotzea. Eta ni justu BAP!!-en fan itzela nintzen. Horrela joan zen. Uste dut asko markatu zuela nondik eta zeinekin hasi nintzen.

Habiaken, gehiago nekien zer nahi nuen grabatu eta *Zebren* ere bai.

Denbora tarte handiak hartzen dituzu disko batetik bestera. Asko lantzen duzu disko berri bakoitza?

Ez dut denbora hori lantzeko hartzen. Lehenengo diskoarekin kontzertu asko jo genuen, beti jotzen dugu, poliki baina luze denboran. Eta tira, *Zebren*ekin hori aldatu egin da, izugarri jo dugu.

Jo izan dugu kontzertu bat, bi... Gero hiru asteazken ez... Lehenengo diskoarekin bi urte

Speaking English?

"Bat etortzen naiz ingelesez kantatzen diren kantuekin, baita hemen egiten direnekin ere. Eta gainera gustatu egiten zait. Baina norberak bere hizkuntzan egitearen aldekoa naiz. Hor edukitzen dugu pikea, euskara, ingelesa, gaztelania... Imajinatzen ditut ingelesak aditzen; barregura emango die, ez? Nik behintzat argi daukat nire ekarpena euskaraz egitea dela, ingelesez ez nintzateke inor izango eta euskaraz, mundu txiki honetan, bagara"

jotzen egon ginen. Kontzertuak eskaintzen ibili ostean hutsune bat lagatzea gustatzen zait. Orain arte horrela egin dut behintzat. Eta gero berriz ere nahiko kolpetik sortzen dut. Horrela egin dut bai *Zebren* eta bai *Habiaken*. Tarte horretan Pettirekin diskoa egin nuen eta -gailuren diskoa ere orduan atera zen. Hori da nire denbora.

Gainera lan egiten dut, irakaslea naiz. Eta orain arte disko bat eginda zegoenean berriz disko bera ez egitea behar izan dut. Horretarako gelditu eta hustu egin behar duzu, kostatu egiten baitzaizu aurreko diskoa uztea, pixka bat barruan gelditzen zaizu beti. Adibidez *Zebra*ko zenbait kantu bi urte lehenago grabatu izan banitu, *Habiakera* tirako zuten.

Aldiro bide berriak bilatze horrek ez al dizkizu ateak ixten? Kontzeptu bat disko batean erabili eta hurrengoan zerbait berria bilatzeak presioa ere sortuko du.

Ez da presio kontua. Nik musika asko aditzen dut eta asko aditu izan dut. Niretzat kantuak dira garrantzitsuenak. Sonoritatea kantua-entzako da, ez kantua sonoritatearentzako. Gero bakoitza sonoritatearen arabera hazi egiten da edo beste zerbait hartzen du... Oso errenazentista naiz horretan, oso kontzeptuala.

*Habiak*ek behar zuen horrelako habi bat: iluna, grabea... Dena oso dramatiko da, hitzetan, kantatzeko eran, instrumentuetan, konponketetan... *Zebra* zuzenagoa da hitzetan, gogorra-goa, gordinagoa. Moldaketa gordinagoak eskatzen zituen, zuzenagoak. Soinu zuzenagoa, ahots altuagoa... Ez hain dramatiko.

Ez da bakarrik estilo kontua. Lehenengo diskoaren ondoren *Habiak* egin nuenean, lehen diskoa gustatu zitzaion jendeari ez zitzaion bigarrena gustatu. Eta gero, denborarekin, esan zidaten gustatu zitzaie. Eta *Zebra*rekin ere jende bat izoztuta bezala geratu zen aditu nuenean. Eta orain, pertsona batek edo bik -baina tira, estatistikak horrela egiten dira-, esan didate: 'Joe, orain aditu dut eta hau da gehien gustatu zaidana'.

Akordatzeko naiz *Zebra* grabatu nuenean, masterrarekin etxera joan eta kristoren bertigoia izan nuela. Baina *Habiaken* ere bai. Horri segitzen diot, ez dakit zer egingo dudana hurrengo. Orain adibidez, sonoritate hori kontzertuetarako oso zuzena da eta oso gustura nago. Pixka bat bilatu egin dut egoeraren arabera, baina beste hitz batzuek *Habiaken* sonoritatea eskatuko balute ez nuke arazorik edukiko. Urteak pasatzen ditut kantuak egiten, eta horri sonoritate bat bilatzen berriz, azkeneko sei hilabeteak. Buruan aditzen duzu diskoa azkenerako.

Hasieran PJ Harveyrekin konparatu zintuzten... Neska izatearen kontua, ezta?

Horrelako sailkapenak nola ikusten dituzu?

Nahiko sinpleak dira. Adibidez, PJ Harveyrena: asko gustatzen zait, baina neskak neskekin erlazionatzera jotzen da. Askoz gehiago entzun dut Nick Cave adibidez, eta beste talde asko ere bai. Zer edo zer badago, baina esaten dizutenean ‘zein dira zure influentziak?’... Nik zer dakit ba.

Ez dakit nola esplikatatu. Ez zaitu eragiten bakarrik gustatzen zaizunak, hori subkontzientearen parte batean dago. Azkenean jaten duzunetik kaka egiten duzun bezala, aditzen duzunetik egiten duzu musika. Egia da, hala ere, inondik ezagutzen ez zaituen batek ateratzen baditu Walkabouts, Nick Cave... Zure etxean dauden hogeiko disko asmatzen baldin baditu, hor argi dago zer edo zer badagoela. Baina hasieran esaten zutenean Lourdes Iriondo eta... Nik asko errespetatzen ditut denak, baina euskaraz kantatzen nuelako eta emakumea nintzelako hemengo emakumeekin lotu ninduten.

Kantautore hitza ere erabili zuten zurekin.

Nik beti esaten dut ni kantautore kontsideratzen nauenak Michael Jackson ere kontsideratu beharko lukeela. Ez zait gustatzen. Akustikoan aritzearekin lotzen da kantautore izatearena, baina tira, izan naiz eta banaiz hori ere.

Norberaren aurreiritziak ere badira. Ni ez naiz identifikatzen Paco Ibañez edo Silvio Rodriguezekin. Baina Nick Cave ere kantautorea da, eta Leonard Cohen eta PJ Harvey ere bai. Rockeko jendearekin, adibidez Lou Reedekin, ez dute inoiz kantautorea dela esaten.

Hitzetan nahiko ildo intimistatik jo duzu orain arte, baina *Zebra* aurkeztean esan zenuen hurrengo lanetan zutaz hitz egitea saihestu nahi duzula. Gai sozialak landuko dituzu hemendik aurrera?

Nahiko nuke. Egia esan halaxe sentituen *Zebren*, ziklo bat, trilogia bat ixten zela. Inork ez du pentsatzen trilogietan, Kieslowskik kenduta. Iruditzen zait trilogiena atzera begira egiten duzula: hirugarrena egin dudanean trilogia bat egin dut. Igual ez dut ezer aurkituko, eta neure mugak aurkituko ditut beste zerbait bilatzen hasita, baina gustatuko litzaidake halako “norbera baina norbera-

ren munduan” erakustea. Indibidualista naiz, eta sozialean baino gehiago sinesten dut indibidualismoan, kanpora begirakoa baldin bada. Horrelako lege natural zabal bat bakoitzarengana iritsi araztea baino, errazagoa dela bakoitzarena denengana zabaltzea. Horretan nabil buelta eta buelta.

Oso literaturzalea zarela ikusten da hitzetan. Zer ari zara irakurtzen azken aldian?

Askok leitzen dut, ez dakit... Azkenengo urtean orain modan dagoen Haruki Murakamiren denak leitu ditut. Poesia ere bai asko... Nik uste burmuineko bi edo hiru parterekin leitzen dela. Batekin nobela, bestearekin saiakera eta bestearekin poesia.

Kantak egiterakoan melodian oinarritzen zara edo hitzetan?

Alde batetik melodiak egiten ditut eta grabatzen joaten naiz, eta beste alde batetik idatzi egiten dut. Baina behin ere ez naiz jartzen hitzak goitik behera idazten. Normalean, estudioan sartu baino bi egun lehenago bukatzen ditut, eta batzuk kantatzen ari naizela.

Lehenengo diskoan antzematen da: kantuz kantu egina dago. Azkeneko bi diskoetan berriz, *Habiak*en batez ere, tituluaren kontzeptua izan da diskoa lotu duena. Idazten joaten naiz, asko idazten dut. Eta gero, zer gairen inguruan hitz egin nahi dudana erabakitzen dut eta idatzitako horrekin nola esan hori. Ez dut hitza hartu eta horrekin kantua egiten. Grabatutako musikan adibidez, akorde minor batetik maiorra pasatzen den pasarte batean, hitzetan ere salto positibo bat ematen dut. Edo akorde ilun bat badago, jaitsiera bat, era horretan daude idatzita hitzak ere. Hilabeteak pasatzen ditut gauza horietan.

Askok idazten duzula esan duzu. Kantuetatik aparte poema libururen bat kaleratzea pentsatu duzu?

Bai, pentsatu izan dut. Pentsatu baino, esan egin didate.

Eta etorkizunean, halakorik ikusten duzu?

Ez dut ikusten etorkizunik. Gustatuko litzaidake, baina ez dakit. Ez

dakit nola antolatuko nukeen nire barruan. Baina tira, igual izango da. Ez noa 'bai' esatera, baina ederra izango litzateke disko-liburu bat kaleratzea. Kontua da rocka alferrena dela eta literatura jende konstantearena. Lana da, eta nik bihozkadaka funtzionatzen dut. Jarre-ra hori rockarekin hobeto doa literaturarekin baino. Poesia igual salba liteke.

Jendeak esan dizu argitaratzeko.

Bai.

Argitaletxeren batek?

Baita.

Zein den jakin liteke?

Ez. Erdal mundutik ere esan izan didate, hitzak itzultzeko eta idatzita dagoen beste zerbaitekin ateratzeko. Baina ez ditut aditu ere egin nahi. Dagoenean ikusiko da, eskaintza izan behar da lehenbizi, ez eskaria.

Hitz egin dezagun bidaia lagunez: Pettirekin batera disko bat kaleratua duzu, Inoren Ero Ni eta Lisabörekin ere harreman handia duzu. Elkarlan horiek funtzionatzen ari dira.

Nahiko intzestu zaleak gara. Lisaböko Txap nire tekniko izan da, beraiekin kantatu nuen... Nire lehenengo kontzertuan adibidez, Irungo Kabigorri tabernan, Txap tekniko zegoen. Nik orduan ez nuen Lisabö aditzen. Alde batetik kasualitatea izan zen, baina horrelako loturen bidez harremana zabaltzen joan da eta sortzen joan dira proiektuak. Mikelek -gailu proiektua egin zuenean ere kantatu nuen.

Bidehuts ere sortu duzue, Inoren Ero Nik, Lisabök eta zuk. Metak itxi ondoren etorri da. Inpaktu handia izan zen itxiera?

Bai, pena handia izan zen. Orduan esan ziren denak, zer nolako erreferentzia zen eta...

Nik uste garai batean musika era batera garatu zela, eta musikaren inguruko negozioa edo *bussinessa*, eta denok dakigun arrazoiengatik ezin izan zen mantendu. Baina Bidehuts ez da Metak-en itxieratik sortua. Hor gauden taldeek badauzkagu beste aukerak ere, baina hori hautatu dugu.

Nire kasuan adibidez, orain arte copyleft-eko ideologiakoa izan arren copyrightarekin jokatu dut. Ez dakit zer pasako den, oraindik ez dut ezer grabatu, baina copyleftaren kontuarekin hasi zirenetik, garai berriei ideia eta forma berriak ematea dela iruditzen zait. Nahi duzuna egiteko bidea zabaltzen du. Gauza horien garaia da: irudikaria, botereak sortu dituen medioak erabiltzea zuk zure erara egiteko... Oso interesgarria iruditzen zait.

Egia da gure industria ito duenak berak kristoren aukerak ematen dituela industria horretatik paso egiteko. Oso urte onak egon

Pianoa, bateria eta Psych Out

"Lehen pianoa jotzen nuen, beste hainbatek bezala. Lehendabizi kapritxo, zazpi urterekin, eta gero beste zazpi urtez derrigorrean, hasitako gauzak bukatu egiten direlako, gurasoen zera horretan... Lagun baten anaiak disko asko zeuzkan, zaharragoa zen, eta orduan musika asko aditzen hasi nintzen oso gaztetan. Gero, batxilergoa bukatu eta bateria hartu nuen. Bi-hiru lagun ibiltzen ginen, orain Akauzaztekoak diren Roge eta Joxe. Hantxe hasi nintzen haiekin bateria jotzen eta haiekin egin nuen Psych Out. Esan liteke era batera Akauzazteren hasiera zela gehiago, Anarirena baino."

dira hemen eta jendeak dirua egin du. Niretzat hasieratik bidea beste zirkuituetan jotzea eta aldarrikatzea izan da. Adibidez, *Zebrarekin* urtebete egon gara, 40 kontzertu pasa egin ditugu eta jende pilak ikusi gaitu. Disko gutxiago saltzen dira, baina jendeak musika aditzen du. Kristoren mugimendu interesgarria iruditzen zait.

Lanbidez irakaslea zara. Profesionalizazioa oso zaila al dago?

Bai, hor dago gakoa. Nik beti eduki dut argi hobe dela nire musikarekin dudak erlazioa banatzea, behintzat muga horretan zabiltzanean, bizitzeko lain atera behar duzunean. Mexikarrak bagina, irabazitako dena tekilatan gastatu eta handik bi hilabetera berriz jo... Baina gure sistema kapitalista honetan etxea eta autoa eta ordaintzeko, errazagoa egiten zait lana eduki eta musikarekin aparte ibiltzea. Ez baldin badago *cacherik* 40 kontzertu egin ditzakezu eta esan 'goazen gasolinaren truke'. 200 pertsona etortzen badira gu ikustera, horrek balio du. Musika zuzenekoak egiten du, jotzeak. Guk horrela egin dugu aurten eta ondo irten digu.

Asko ari zarete jotzen azkenaldian.

Asko jo dugu, bai. Eta nik uste orain eszena alternatiboak irtengo duela gora. Oso leku eleganteak daude jotzeko, Bonberenea Tolosan, Azkoitiako Matadeixe... Mila daude. Azkenean kanpotik etorri den jendearengandik ikasi behar dugu: Giant Sand, Howe Gelb... Azkoitian aurren Matadeixetik nazioartean kristoren izena daukan jendea pasa da.

Publiko berri bat sortzen ari dela esan liteke? Orain dela 10 urte funtzionatzen ez zuten proposamenek orain jende gehiago erakartzen dute. Argi dago gauzarik desberdinenek daukatela euren publikoa. Eta igual hortik ari da hazten. Azkeneko urteetan ikasleekin ikusi dudana zera da, eta harrituta geratu naiz: Ordizian, ikasleek 40 Principales aditzen dute. Dagoeneko ez dute Euskadi Gaztea aditzen. Eta oraindik hor dago Ken 7, baina hortxe-hortxe.

Orain dela bost urte ikasleek aditzen zituzten disko gehienak euskaldunak ziren. Eta orain hori galtzen ari da. Kontzertuetara joaten dena beste era bateko musika gustatzen zaion jendea da. Eta noski, ohitu gara milaka pertsona sartzen kontzertuetara... Eta orain berriz kontzertu pila dago 150, 200 pertsonakoak. Nik beti esan dut era bateko krisia bada-goela, baina Alejandro Sanzek esaten duenean musika krisian dagoela... Eta Rolling Stones ere krisian daude, ez dute Anoeta bete, eta

Soka bakarrean orekan

"Ez dakit zein izan zen egin nuen lehen kantua, baina bai akordatzeko naiz gitarra hartu eta soka batekin egin nuela. Doinua jarri niola hitzari, bi bide uztartu zirela hor. Pixka bat horrela izan zen, kantatzeko intentzio gabe"

AZKEN HITZA

Copyrighta

"Ez da ahaztu behar norberak bere kantuen eskubidea edukitzea musikarietatik sortu zela. Hori orain dela 20 urte kristoren lorpena izan zen. Beti kontatzen du hemengo abeslari batek, nola bera grabatzen ari zela Fermin Muguruza estudioa azaldu zen. Londrestik zetorren eta han ikusi zuen nola funtzionatzen zuen: zenbat zen diskoetxearentzat, zenbat estudioarentzat, zenbat norberarentzat, royaltyak... Hori ez da ahaztu behar. Ematen du goitik sortutako kontua dela, baina aurreko belaunaldiko musikarien konkista izan zen. Kontua da disko bat grabatzeko egile CIF-ak balio duen sosa ezin duzula pagatu. Eta horregatik zer egin behar duzu, diskoa ez atera?"

hurrengo egunean Teleberrian zer pasatzen den galdezka. Igual konformatzean dago kontua. Herri txikia gara.

Gu hazi egin gara adibidez, disko hau jende gehiagorengana ailegatu dela iruditu zaigu. Nik uste orain balantzak gora egingo duela eta kontzertu handi gutxi baino, txiki asko egongo dela. Hori demokratizazioa da nolabait. ■

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria -Gipuzkoa-

Aukeratu ongi etorri oparia

“Ardibidez” mahai-jolasa

“888 txiste” liburua

“Mokogorri” puzzleak

%25eko beherapena ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2007ko prezioak

130 € Hego Euskal Herrian
160 € Ipar Euskal Herrian

Prostituzioa

Lanbide ala esplotazio?

Munduko lanbiderik zaharrena deritzonari munduko leku gutxitan aitortzen zaio lanbide izatea. Aldi berean, herrialde gutxik daukate erabat legez kanpo. Politikariek ahopeka onartzen dute haren “beharra”, baina lar begi-bistakoa izan ez dadin neurriak hartzen dira. Horren aurrean, sexu-lana arautzea eskatzen dute batzuek, horretan ari direnak baldintza duinetan jardun dezaten. Beste batzuen ustez, prostituzioa guztiz ezeztatu behar da, eta inolaz ere lanbidetzat hartu. Espainiako Estatuan, oraingoz, ez bata ez bestea.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

JOAN DEN OTSAILEAN, Espainiako Diputatuen Kongresuak ezezkota eman zion prostituzioa lanbide arrunt modura arautzeari. Aurretik, hamar hilabeteko eztabaida izan zen horretarako propio sortutako Parlamentuko lantaldean. Auzia pil-pilean dago Espainiako Estatuan, Kataluniako Generalitateak prostituten lan-baldintzak arautzeko lege aurreproiektua aurkeztu zuenetik. Madrilgo Gobernua ez da horren aldekoa, eta prostituzioa, legez kanpokoa izan gabe ere, oztopatu duen neurriak hartzea du nahiago.

Eztabaida honek, hala ere, badu beste bat aurretik: prostituzioak existitu egin behar du?

2001ean, Emakundek gaiari buruzko txostena plazaratu zuen. Bertan jaso ziren prostituzioarenganako jarrera nagusiak, Askabide elkarteak urtetan argitaratutako zenbait txostenen arabera. Jarrera horiek alderdi bitan banatu eta bakoitzaren barruan bina joera bereiz daitezke. Mintza gaitezen horietako bakoitzaz:

Abolizionismoa

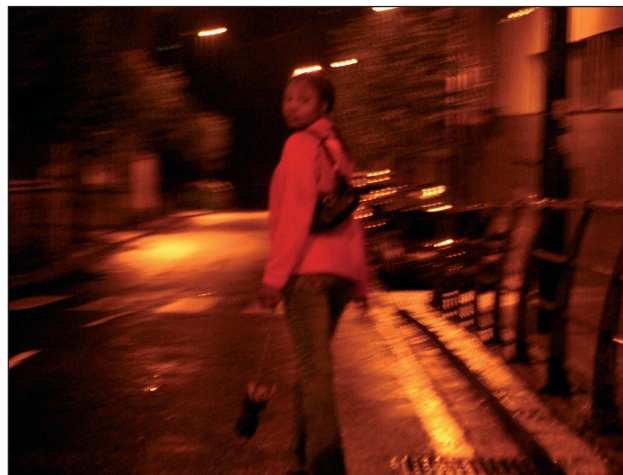
Maila bi bereizten ditu Emakunderen txostena: erabateko abolizionismoa eta abolizionismo klasikoa. Lehenbizikoa prostituzioa zigortzearen alde dago, lege-urratze penal

edo, behintzat, administratibotzat hartuz. Badira bezeroei ere zigorra ezarri behar zaie-la diotenak; hala da Suedian, esaterako. Abolizionismo klasikoak, berriz, prostituzioa debekatzea eskatzen du, horretarako erabiltzen diren guneak itxiz.

Tolerantzia

Hemen ere adar bi daude. Batak, erabateko tolerantziak, prostituzioa arazoa denik ukatzen du. Ez litzateke, beraz, inolako irtenbiderik bilatu behar. Beste ildo batek, tolerantzia erlatiboak, prostituzioa errealitate saihestezina dela aldarrikatzen du, eta haren inguruko alderdi guztiak (lana, osasuna...) arautzea. Emakunderen arabera, gizartean oso zabalduta dago prostituzioa saihestezina deneko ideia hori, harenganako jarrera nagusia gutxiespenezkoa izan arren. “Munduko lanbiderik zaharrena” izendapen horrek adie-

razten du, hain zuzen, prostituzioari egozten zaion ezinbestekotasuna.

Errealitatera hurbilduz gero, aurreko sailkapenaren mugak uste baino lausoagoak direla ikus daiteke. Elkarte birekin hitz egin dugu, eta hasiera batean erraza suerta daiteke bakoitza joera batean ala bestean kokatzea, baina hori zurrunezia litzateke, bai batzuen bai besteen ordezkariak jakinarazi digutenez.

Lan-baldintza negargarriak

Askabide elkarteak urteak daramatza prostituzioan dabilzan emakumeekin lanean, haien beharrianak ezagutu eta ahal den heinean laguntzeko asmoz, informazioa emanez batez ere. Marian Arias kideak esan digunez, “lanbidea ala esplotazioa” eztabaida ez dago inola ere itxita elkarte barruan. “Zaila da ‘abolizioa edo arautzea?’ galderari erabateko erantzuna ematea. Prostituzioaren oinarria

Kontxa Jenerala kalea: prostitutak espaloian

Bilbon, Gorteetako kalea izan da kaleko prostituzioaren gune nagusia. Azken urteotan hori aldatu egin da ordea. Bilbo Zaharra auzoa eraberritzen hasteaz batera, kalean zebiltzan prostitutak —lehen baino gutxiago, bestalde— leku berri bila hasi ziren. “Zabalkundea” Gorteetako kalearen mutur bietatik harago gertatu da. Alde batean, Miribilla auzune berria, gune zabal eta hutsez betea, parkeak nonahi eta dezenteko anonimitasuna. Beste aldean, guztiz kontrakoa: Abando auzoa, Bilbo erdi-erdia beraz, milaka oinezko eta hamaika leih, zein bere begi pareta duela errezelen atzean.

Hala, garai batean Bilboko klub gehienak biltzen zituen Kontxa Jenerala kalea bihurtu da, berriz, ikamika iturri. Klub bi baino ez dago orain bertan, eta horietako baten aurrean, espaloian bertan, bospasei prostituta ibiltzen da gauez, asteburuetan gehienbat. Ensanche auzokide elkarteko presidenteorde Alfonso Gilek dioskunez, “kexa asko helarazi diogu Udalari, ez neska hauek beren lana kalean egiteagatik, horrek

dakarren zenbait ondorioerengatik baizik”. Alegia, sexu-jarduna autoetan, kale gorrian edo etxe bateko atarian; jazarpena ingurutik dabilen edozein gizoni, berdin bikotekidearekin edota seme-alabekin doanari ere... “Udaletxeak esan zigun prostituzioaren aurka ezin zuela ezer egin, baina egoera leuntzeko zer edo zer egingo zuela”, dio Gilek. Agintariekin udaltzain patruilak ipini dituzte, bezeroak uxatze aldera. Prostitutek ere hanka egiten dute polizia-auto bat ikusi bezain laster, legez kanpoko ezer egiten ez badaude ere. Bizileku-baimenik ez, nonbait. Auzokideak, nolanahi, kexu dira patruilak oso noizbehinka baino ez direla agertzen.

Zenbaitzuk hipokrisia sumatzen du auzokideen protestetan. Askabideko Marian Ariasek adierazi digunez, “zalanza dugu emakume hauek benetan hainbeste arazo sortzen duten. Ulertzen dut prostitutek portaera desegokia badute auzokideak haserre egotea, baina susmoa daukat haserrearen zergatia emakume horiek han egote hutsa dela”. Udaletxea, berriz, mutu.

gizarte honetako bidegabekeria da, ez da zori hutsa prostituta gehienak emakumezkoak, pobreak eta etorkinak izatea, eta nik neuk prostituziorik ez egotea nahiago nuke. Baina hor daude, eta hor egongo dira, ia 1.000 emakume Bizkaia osoan, baldintza negargarrietan lanean, eta zerbait egin behar da horren aurka. Zerbait egite horri esaten diot nik arautzea, zeren, bestalde, nahasmena dago kontzeptuetan: gauza bat arautzea da eta beste bat legeztatzea”.

Mafien kontra, prostituten alde

Lanbroa talde feministak abolizionistatzat aurkezten du bere burua. Zuriñe del Cerro mintzatu zaigu haien izenean: “Batzuetan prostituten alde ez egotea leporatzen zaigu, eta hori ez da inolaz egia. Gu emakume taldea gara, eta emakumeak dira gure lehentasuna. Baina emakume horiek esplotatzen dituzten mafien kontra gaude, horixe baita emakumeen aurkako indarkeriarik handiena”. Del Cerrok argitu nahi du norbera, askatasunez eta hala hautatu duelako, prostituzioan aritzearen aurka ez daudela. “Baina hala dabiltzanak hutsaren hurrengoa dira, eta luxuzkoak ia beti”. Lanbroak ez du zalantzarik prostituta gehienak, kalean, klubetan, zein etxebizitzetan, mafiaren menpe dihardutela.

“Prostituzioaren oinarria gizarte honetako bidegabekeria da, ez da zori hutsa prostituta gehienak emakumezkoak, pobreak eta etorkinak izatea”

Marian Arias, Askabide

Kontxa Jenerala kalean dabiltzan prostituten inguruko polemika puri-purian zegoela, Bilboko Udaleko ordezkari batek esan zuen hor dabiltzan emakumeak beren kabuz ari direla, eta ez proxeneta baten esanetara. Hori, Zuriñe del Cerroren iritziz, ezinezkoa da: “Baliteke emakume bat bere kabuz jartzea kalean, baina ez dira igaroko bost minutu proxeneta bat hurbildu gabe, ‘zu norekin zabilta?’ galdetzeraz”. Lanbroak, honenbestez, azpimarratu egin nahi du beraiek ere prostituten bizi-baldintzak hobetzearen alde daudela, baina ezin dutela inola ere onartu prostituzioa lanbidetzat hartua izatea.

Jarrerak jarrera, bistan da bihar, eta etzi, prostituzioa izango dugula. Europako herrialde batzuek harenaganako jarrera argiak dauzkate. Holandan, esaterako, legeztatua dago, baina hori, Marian Ariasek nabaritzen duenez, “ez die

kulturagenda

Uztailaren 1etik 15era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

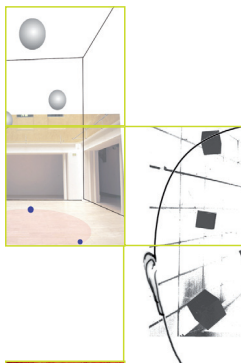
Erakusketak:

Soinu dimentsioa

Artistak: Alien Productions, Mikel Arce, Andres Bosshard, Ramón González-Arroyo, Gary Hill, Tom Johnson, Donatella Landi, Bernhard Leitner, Alvin Lucier, Baudouin Oosterlynck, Paul Panhuysen, Manuel Rocha Iturbide, Isidoro Valcárcel Medina

Uztailaren 12tik Irailaren 15era.

Erakustaretoan

Aurora Bengoechea (1943-1991)

Bizitza pintatua

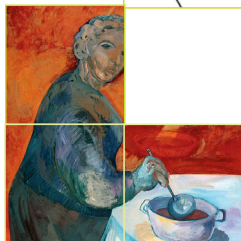
Uztailaren 11tik Irailaren 1era

Ganbaran

Ordutegia: asteartetik larunbatera

10:30-14:00 eta 16:00-20:30

(astelehen, igande eta jai egunetan itxita)

Kristobaldegi, 14 | 20014 donostia | www.arteleku.net

Tailerra

Linux Audio

Uztailak 18-20

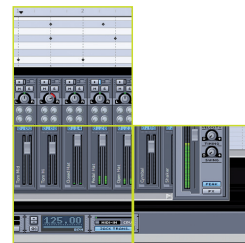
Emailleak: Ixi Software eta GOTO10

Koordinatzaileak:

Audiolab eta Enrike Hurtado

Ordutegia: astelehenetik ostiralera, goizez eta arratsaldez.

Izena ematea: uztailak 13

Tailerra

Litografia

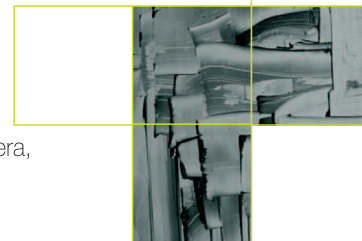
Abuztuak 6-31

Koordinatzailea: Don Herbert

Ordutegia: astelehenetik ostiralera, goizez eta arratsaldez.

Izena ematea: uztailak 25

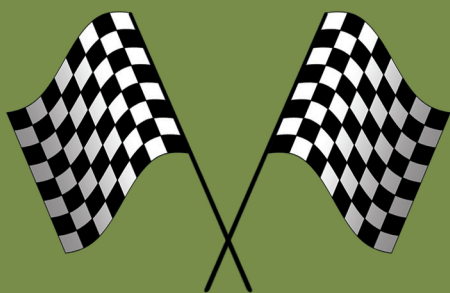
Prezioa: 78,13€

Olaberriako zirkuitua

Gida eskola

Karting-a

Gainera auzoa, Z/G
20212 Olaberria
☎ 943 16 08 62
www.vilarinomotor.com
info@vilarinomotor.com

Egunkariak, prostituten iragarki-taula

Otsailean, Madrilgo Kongresuak prostituzioa edozein lanbide arrunt bezala arautzeari ezezkua emateaz batera hainbat neurri iragarri ziren sexu-esplotazioari aurre egiteko zein sexu-zerbitzuen kontratazioa gutxitzeko. Horien artean, zerbitzu horien iragarkirik ez argitaratzeko eskatuko zaie egunkariei. Zuriñe del Cerronen aburuz, prostituzioarenganako moral bikoitza oso argi erakusten du zenbait egunkarietako *Relax* sailak. Ideologikoki eskumara lerratutako hedabideetan ageri da mota horretako iragarki gehien, nahiz eta eskumako alderdiak prostituzioa ezeztatzearen aldekoak diren. “Jardunaldi batzuk antolatu genituen eta Suediako emakume bat etorri zitzaigun”, dio del Cerrok. “Harrituta zegoen hainbeste iragarki ikusita. ‘Egunkari honek egiten duena salatu egin behar da’, zioen”. Lanbroako kideak ez digu kopuru zehatzik aipatu, eta guk geuk ere ezin izan ditugu eskuratu, baina iragarkion bitartez egunkari batzuek egunero milaka euro jasotzen dutela eman digu aditzera. Orrialde horiei begiralditxo eginda, erraz sinesteko da.

ezer onik ekarri prostituta gehienei; %90 legez kanpoko etorkinak direnez, legeztatzeak ez die ezertarako balio”. Beste muturrean dago Suedia, herrialde abolizionista; han, bezero izatea legez kanpoko da. Ez, ordea, itsasontziz joatea alboko herrialde ez abolizionistaren batera. Eta halaxe gertatzen da, Ariasek dioenez.

Espainiako Estatuan, berriz, prostituzioa halako linbo batean dago legalki. Horregatik, maiz, erakundeak uzkur agertzen dira hartaz galdetuz gero. Madrilgo Kongresuaren otsaileko erabakia adibide esanguratsua da: ez arautze, ez debeku. Alderdi politiko batzuek gaiari buruzko eztabaida latzak dituzte oraindik, jarrerak bateratu ezinik. Hala omen da PSOEn eta IUn, esaterako; abolizionistak eta “arauza-leak” aurrez aurre, eta adostasunik ez. PP, berriz, abolizionista da. “Sarritan, prostituzioa ezeztatzearen aldeko guztiok eskumakotzat gauzkate” –kexu da Zurile del Cerro–, eta hori ez da hala. PPren arrazoiek ez daukate zerikusirik gureekin. Haienak erlijioarekin eta moralarekin dauka zerikusia, eta, gaineratu dezagun, moral bikoitza da”. Hori bai, botoak boto, eta denak pozik eduki behar, baita prostituten bezeroak ere. ■

Onddoak

Udako etsaiak

Uda iristearekin batera hondartza, itsasoa eta igerilekua gure agenda bihurtu diren honetan, onddoak harrapatzeko arriskua handiagoa da eta oinei behar baino arreta gutxiago eskaintzen diegula diote adituek. Dena den, gorputzeko beste ataletan ere sor daiteke infekzio deseroso hau.

SAIOA LABAKA

DAGOENENKO HASI GARA bainu osasungarriak hartu ahal izateko aholkuak entzuten. Igerilekuak eta onddoak udaran ezkontzen diren hitzak dira eta gure oinak mikroorganismo hauengatik salbu edukitzeko jakin beharrekoak bildu ditugu jarraian.

Oro har, hezetasuna eta haize eta argi gutxiko tokiak izaten dira onddoen iturburua, eta 20 eta 30 gradu arteko tenperatura egiten duen habitata. Hala, igerilekuak, aldagelak eta saunak toki aproposak izaten dira onddoentzako. Igerileku publikoek onddoak saihesteko neurriak hartzen badituzte ere, komenigarria izaten da norberak ere bereak hartzea. Oinarrizko hiru urrats daude: garbitasuna, oinutsik ez ibiltzea eta bainua hartu ondoren hankak ondo lehortzea.

Gazteak eta haurrak izan ohi dira onddoak hartzeko aukera gehien dituztenak. Gazteak, kiroldegien erabiltzaile handiak direlako, eta haurrak berriz, oinutsik

helduak baino gehiago ibili ohi direlako igerilekuetan eta hankak ez dituztelako behar bezala lehortzen.

Prebentzioa

Hanketan agertzen diren onddoak saihesteko ondorengo aholkuak eman dizkigute adituek:

✓ Txankletak edota gomazko oinetakoak erabiltzea. Igerilekuko edota aldageletako zorua oinetakoen babesik gabe zapaltzean, birusek eta onddoek larruazaleko alterazioak sor ditzakete.

✓ Igerilekuan sartu aurretik eta ondoren dutxatzea. Bainuaren ostean larruazala ondo lehortu beharra dago, batez ere oinak eta behatz tartekak.

✓ Oinak erregulariki aztertzea. Oinen kolore eta tenperaturari erreparatzea komeni da, baita azazkalak loditzen edo mehetzen diren begiratzea. Oinen azpialdean edota behatz artean azala erortzea ere seinale txarra da.

✓ Bakoitzak bere eskuoihala erabiltzea, onddoen eta bakterioen transmisioa saihesteko.

✓ Onddoak hartzerakoan lehenbailehen tratamendua hastea. Azalean agertzen direnean, hilabete edo bi hilabeteko tratamendua jarraitu behar da. Azazkaletan agertzen diren onddoentzako tratamendua, berriz, urtebete luza daiteke.

✓ Behin onddoak izan ostean, berriro ez agertzeko adi egotea.

✓ Hanketan onddoak baditugu eta hazka egiten badugu, kontuz ibili behar gara hatzekin onddoak gorputzeko beste ataletara ez garraiatzeko.

Ohikoenak

Onddoak azalean, ilean eta azazkaletan ager daitezke. Mota ezagunenak ondorengoak dira:

Tinea pedis edota atleta oina. Oinen azpialdean edo behatz artean azala erori egiten da. Bainatu ostean hankak gaizki lehortzeagatik, oinetako estuak erabiltzeagatik eta izerdiagatik sortzen da.

Tinea capitis, ilean sortzen dena. Normalean 2 eta 10 urte bitarteko haurren artean agertzen da eta oso kutsakorra da.

Tinea unguium, azkazaletan agertzen dena, batez ere hankako behatzetan. Azkazalen lodiera aldatzen du eta euren itxura deformatu.

Tinea corporis, gorputzeko edozein ataletan edota aurpegian ager daitekeen infekzioa. ■

bidali **SMS** bat eta
IRABAZI
SARTIAK

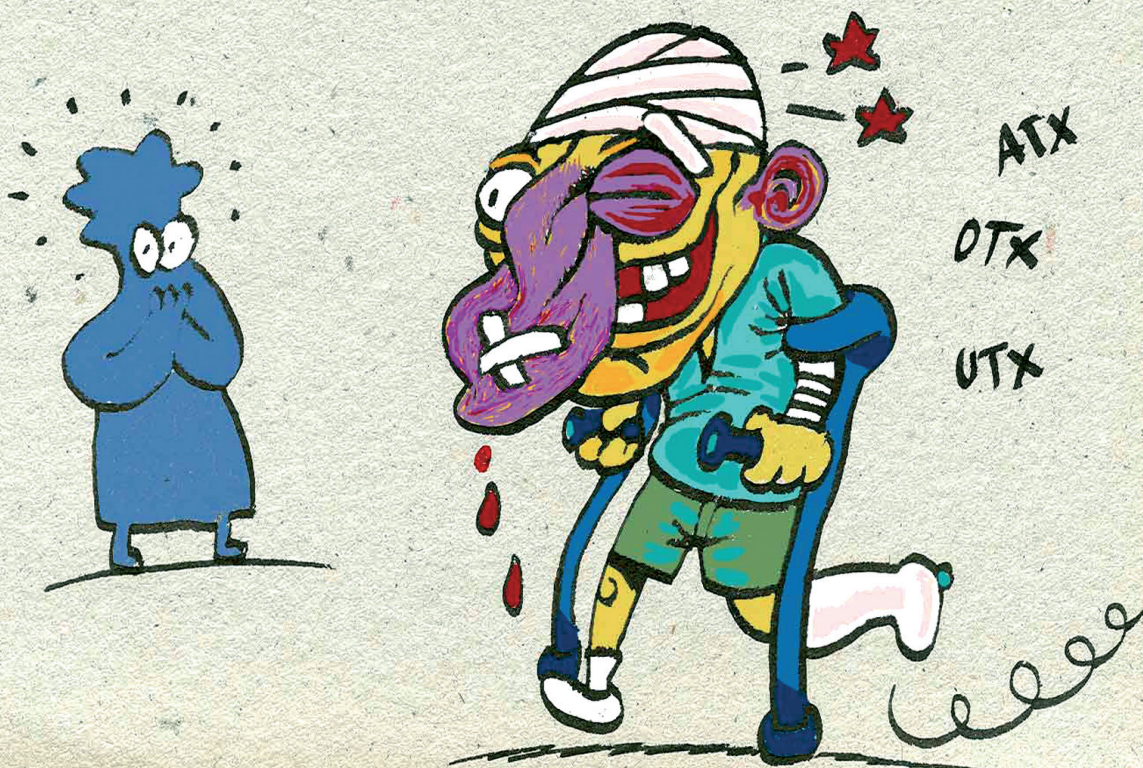
Hemendik aurrera,
Harpidedunen Guneko
zozketetan SMS bidez
ere parte hartu ahal
izango duzu.

Bidali mezu bat 7505 zenbakira:
ARGIA _ zure harpidedun gako _ zozketaren zenbakia/k
Adibidez: ARGIA_9999_ 245

*Mezuaren kostua: 0,90 € + BEZ

EZ
ISTRIPURIK,
EZ...

...ARRAS JARRIA
NAIZ ORAIN
SADO-MAZOAN...

Saint never mind

I

txaroren aurreko kolaborazioaren eta honako nirearen artean, idatzi bitarteko aste honetan, Itxaro bera, *in person*, ttakunean hasi nintzenetik lehenbiziko aldiz, nire bizitza osoan bigarren, ikusteko parada izan dut Donostian, EHGAMek antolatutako mahainguru batean. Lotsati, uzkur edo are xomorro xamarra naiz ni harremanetarako, halere, baieztatu nuen, gure arteko komunikazio sasi epistolar honek badu eraginik bizitza errealean: konfiantza osoz hasi ginen solasean. Baita artikululu hauetan erabili izan ditugun gaiez ere. Latinezko aipamenik egin behar gabe.

Pasa den astean —ez naiz oroitzen paper honetan izan zen ala *off the record*— Itxarok esaten zidan inor ez dela lanetik kanpo dautkan denbora librean dituen debaldeko egin-tzetaz mintzo. Joera handiegia, herdoilduegia dugula lanaren bide egina ibiltzeko, gure borrokaldiak aletzeko, eta ez gure pausaldiak. Neurri batean logikoa da. Beldur diogu lanetik kanpoan izan gaitezkeenari, azken finean geure buruari —irakurle arretatsuak jarraituko du lanaren eta borrokaren artean aspaldi ezarri dugun konparazioa, nik denbora guztian seinalatu gabe—. Beldur hori, idazketa lana —ala aisia zen?— dugun artean nola gauzatzzen den ere azter genezake. Latinezko aipuen, jolas kontzeptualen, *interface* martetarren gibel ezkutuka gabilitza, egia *gezuraren* bitartekaritzarik gabe esaterik ez baitago. Zer gertatuko zen, Itxaro, Josi, ttakunen fikzio honen kristaltxo hau-tisiko balitzaigu eta benetan ez garen adiskideak bagina bezala jardungo bagenu, gutaz aparteko irakurlerik dagoela ahantzirik?

Agian jadanik gertatu da, edo gertu dago, agian jadanik idazki hauek elkarri bidaltzen dizkigun Mikel onak ez du aldizkarira gure ttakunik bidaltzen, agian gurea

JOSU SANTISTEBAN

Angel Erra

Basterretxea

Borda

benetan da hiru lagunen arteko solasaldi pausatua, non ez dugun kanpoko inor liluratu ez epatatu behar. Hau lasaialdia!

Kontatuko dizuet zertan ari naizen: Sanferminak dira Iruñean. 6a izaten da egunik hobere-na, seguruenik festa egunezkoa delako. Niri gustatzen zait karrikan jende ezagunarekin topo egitea, ondoko herrialde-tatik etorritakoekin, Nabarrerian

ibiltzea. Patxangarako musika. Giriak ere gustatzen zaizkit. Zeinen erraz ulertzen duten, ongi azalduz gero, Nafarroa Euskal Herrian dagoela eta oker daudela Espainiaz dakarten ideiak. Maite dut dantzazten nauten lagunekin egotea, esaterako Txumarekin edo Muskildarekin. Ezagutu beharko zenituzkete. Ez da, baina, dena arrosa kolorekoa, inoiz ez hobeki esanda, batez ere etxera bakar-bakarrik itzuli behar izaten naizenetan, aldien portzentaia ez txiki batean, sentsualitatezko uneak gogoan atxikiak.

Festak badu maite ez ditudan hainbat gauza ere (ez ligatzeaz gain). Haren inguruko literatur-a edo, agian esan beharko genuen, liturgia, topikoez betea. Aste osoa egunkaririk erosi ahal izan gabe, kronikak berdin-berdinak direlako, kazeta batetik bestera, urte batetik bestera. Zuri-gorriak berdintzen gaitu, hainbestearino bai, heriotzak berak bezainbeste kasik, oro zant-patzen baitu, hala pobreaken etxola nola aberatsaren jauregia. Alkoholaren demasia ere gaizki eramaten dut, goragalea eragiten dit. Dislexiaz edo *ahalkola* idazteko puntuan egon naiz. Txis-te ezaguna da. *San Pep-permint* eskatzea bezala. Gurasoek hori eskatzen omen zuten, menda likorea. Guraso abste-mioak ere edale santu.

Hiria goiti beheiti eraldatzen delako topi-koa, eta tristeena, egia dela, eta ez dakigula noiz garen *guago*. Falta da udaletzeko balkoian eraldaketa, norbaitek, beste norbaitek, *diva transfermin!*, *goza transfer-min!* oihukatu izana. ■

«

Sanferminak dira Iruñean. 6a izaten da egunik hobere-na, seguruenik festa egunezkoa delako. Niri gustatzen zait karrikan jende ezagunarekin topo egitea, ondoko herrialde-tatik etorritakoekin, Nabarrerian ibiltzea. Patxangarako musika.

Giriak ere gustatzen zaizkit. Zeinen erraz ulertzen duten, ongi azalduz gero, Nafarroa Euskal Herrian dagoela eta oker daudela Espainiaz dakarten ideiak

»

Pentsioen negozioa

Gizarte Segurantzaren publikoa bideraezina dela eta urte gutxi barru porrota ezagutuko duela baieztatu du David Taguasek, Zapatero presidentearen aholkulari ekonomiko berriak. Iritzi hori sostengatzeko bi arrazoi nagusi eman ditu: bizitza itxaropenaren igoera, eta hazkunde-tasaren apaltasunak etorkizunean lekarkeen kotizatzaile kopuruaren jaitsiera. Iragarpen hauek errepikatu dira noizbehinka 70eko hamarkadatik hona. 90eko hamarkadan Toledoko Itunak sinatu aurretik, banketxe handi baten bulego ekonomikotik egindako iragarpenaren arabera, Gizarte Segurantzaren sistemaren defizitak beronen porrota ekarriko omen zuen hamar urteren buruan. Hamabost urte eta gero Espainiako Estatuaren Gizarte Segurantzaren sistemak inoizko superabit handiena du egun. Azter dezagun proiektzio katastrofista hauek oinarri analitiko sendorik ote duten.

Pentsio publikoen banaketa ereduaren sistema langileek ordaintzen duten kotizazio sozial bidez finantzatzen da eta ez da aurrekontu publikoa erabiltzen horretarako. Beraz, Estatuak Gizarte Segurantzaren publikoaren diseinuan autofinantzazioaren has-tapen murrizkorra hartzen da aintzat. Sistemaren finantza orekaren printzipio hau hauts liteke sarrerak gutxitu edota gastuak sobera handituko balira eta horrek sistema publikoaren bideraezintasuna ekarriko luke, pribatizazioaren aldekoek diotenez. Hauen arabera gastuen igoera emango da bizitza itxaropena luzatzearekin kotizazio urteak eta kotizazio bolumena handituko direlako. Horregatik beren ondorioetan jubila-ziorako adina atzeratzea proposatzen dute, nahiz neurri hori ez den Europako Batasuneko herrialde bakar batean hartu orain arte. Gastua apaltzeko beste irizpide bat pentsioen bolumena kalkulatzeko oinarria eta kotizazio urteak luzatzea da, honela kotizazio bolumen berdinegatik gutxiago jasoko luke pentsiodunak.

Finantza orekaren haustura batez ere sarreraren murrizketaren ondorioz gauzatuko dela berraipatzen dute sistema publikoa suntsitzearen aldekoek. Hori iragartzen dute kotiza-

DANI BLANCO

tzaileen kopuruaren jaitsiera emango delakoan. Iritzi hau aurreiritzi oker baten gainean eraikita dago: jaiotza-tasaren jaitsierak langile kotizatzaileen kopurua murriztuko duelakoan. Haatik, azken urteetan egiaztatu den moduan, populazio aktiboa eta enpleguaren kopurua bide desberdinetatik gehi daiteke.

Bide bat populazio aktiboaren chunekoa handitzea da, biztanlegoaren hazkundea kontuan hartzeke. Batik bat emakumearen aktibitate-tasa historikoki apala den herrietan jorratu ahal da ildo hau, horixe izanik Espainiako Estatuak egoera. Bertan azken sasoiaren emakumeen parte-hartzea populazio aktiboan igo den arren, emakumeen aktibitate-tasa Suedian dagoenaren parera igoko balitz beste hiru milioi langile eta kotizatzaile gehiago leudeke. Bigarren lerroa da populazio aktiboa handitzea etorkinak erakarriz. Etorkinen etorrera garrantzitsua erabakiorra da Gizarte Segurantzak egun duen superabita gauzatzeko. Eta aukera horren emaitza positiboak etorkizun hurbilean ere jaso daitezke etorkinekiko ate irekien politika aplikatuz gero.

Pentsio publikoen arloko iragarpen ilun hauek funts handirik gabekoak izan arren, presio mediatikoari esker gizarteratuz doa pixkanaka, pentsio publikoen ordez kapitalizazio indibidualaren aldeko aukera pribatua ezinbestekotzat aurkeztuz. Finean, AEBetan bezala, bertako finantza-erakundeak aspaldian jabetu dira negozio-eremu esanguratsua eskuratu ahal dutela pentsio-fondo pribatuak orokortzearekin. Horregatik, orain arteko iragarpenen atzean negozio horretan interesa duten aseguru etxe eta banketxeetako aztergileak egon ohi dira.

Oso esanguratsua da Taguas jaunak orain arte BBVA banketxeiko ikasketaz-erbitzuko zuzendariordearen postua bete izana. Gauzak honela datorren urteko legegintzaldi berrian pentsio sistema publikoaren berme gabezia nabarmena izango da popularrak zein sozialistak izan gobernua osatzen dutenak. Erronka hau aukera aparta litzateke Gizarte Segurantzaren euskal sistemari buruz buru heltzeko. ■

Oñintza Lasa

EAKO KOMUNIKAZIO IDAZKARIA

Euskal puzzlea

Maiatzaren 27ko udal eta foru hauteskundeek euskal politika euskal puzzle bihurtu dela —edo dugula, hobe esanda— erakutsi digute. Bere aniztasunean gero eta anitzagoa omen da euskal gizartea eta, hauteskundeetako emaitzak ikusita, ez da erraza izango puzzle horren pieza guztiak ondo ahokatzeari, are gutxiago udalerri bakoitzeko errealitate politikoa berezi eta bakarria izaten denean eta, beraz, erre-zeta magiko eta bakarria ez dagoenean. Gehiengo argirik ez dagoenean, oraingoan bezala, alderdi ezberdinen arteko adostasunak eta akordioak ezinbestekoak dira udal eta foru gobernua osatzeko, baina oker geundeki hartu beharreko bidea norabide bakarrekoa dela pentsatuko bagenu. Herri bakoitzak berezko izaera eta ezaugarriak ditu eta, alderdien zuzendaritzari irizpide orokorrak finkatzea dagokien arren, ezin dezakegu ahaztu udalerri batean posible eta ona den akordioa ondokoan ezinezkoa eta txarra izan daitekeenik. Batzuek nahiz besteek esanak logika honen barruan kokatu behar ditugu, hortaz, hainbat udaletxetan egindako gobernu-akordioak.

Gizarte anitza da gurea, bai, baina aniztasunaz mintzatzen garenean abertzaleok galtzaile ateratzen garela ikusiko dugu. Gure helburu eta aldarrikapen estrategikoak bigarren maila batean utzi beharko bagenu bezala. Arriskua ikusten dut hor, hori egia ez delako, abertzaleon aldarrikapen nagusiak —euskaldunoi dagokigun erabakitzeak eskubideak, alegia— euskal gizartearen gehiengoaren babesa eskuratzen duelako behin eta berriro

ALBERTO ELOSEGI

« Euskal gizartea
protagonista egin behar
dugu. Euskal gizarteak
hitz egin du.
Entzun al diogu? »

hauteskunde guztietan, eta maiatzaren 27koak ez dira salbuespen bat izan.

Aldarrikapen horrek abiapuntua izan behar du Euskal Herriko etorkizuna eraikitzeke eta, horretarako, nazionalista espainolen oposizioa ez ezik, ETArekin jarduerak ere gaititu beharko dugu. ETA abertzaleok dugun oztopo nagusia da eta su-etenen hausturak burujabetzarantzko bidea zaildu baino ez du egiten. Izan ere,

batzuek iraganeko jada porrot egin zuten formulak berreskuratzeko tentazioa edukiko dute, baina azken hilabeteetan emandako aurrerapausoak ez dira alferrikakoak izan eta ezinbestekoa da hasitako bideari berriz ere heltzea, indarkeriari behin betiko uko eginez eta soilik bide demokratikoak jorratuz euskal gizartearen gehiengoaren babesa lortu eta herri gisa dagozkigun eskubideak aitortuko dituen eszenatoki politiko berria errealitate bihurtzeko.

Korapilo hori askatzea premiazkoa da eta herritarrak behar ditugu horretarako. Oso kontuan hartzeko printzipioa da hori eta hauteskundeetan izandako abstentzio indize altuak (%39,4) hausnarketa sakona egitera eramane behar gaitu. Jadanik gainbehera zetozen bake eta normalizazio prozesuak eta hauteskundeen defizit demokratikoak —ilegalizazioak— ia ezinezko egiten zuten jendeak ilusioari eustea eta azaltzen dute zergatik gizartearen zati garrantzitsua baten bizkarra eman dion oraingoan politikari. Euskal gizartea protagonista egin behar dugu. Euskal gizarteak hitz egin du. Entzun al diogu? Hauke da orain argitu beharreko galdera. ■

TXANDAN

Igor Estankona

Su-etenen amaierak betiko labirintoaren itxura hartu du.

Arraina isatsari hozka ari da berriro. Herriko zaharrena ere ez da izan behar ohartzeko, diskurtso erosoaren epelera itzuli direla zer opatu izan ez dutenak.

Errazena da armatar itzultzea. Distiratsua, eraginkorra, baina engainagarria da ideia hori. Arriskatzeko unea zenean ausente egon denaren ahoan pozoia dirudi. Abertzale baten ikuspuntutik iraina da ia. Zailena da negoziatio mahaiari eustea, gaineratzen dute. Borroka armatua, ordea, latza, iluna, esker txarrekoa eta arriskutsua dela

Arrainaren luzea

edozeinek daki. Bermeekin, negoziatio mahaiari geratzea askoz errentagarriagoa da.

Espainiar eskuinarentzako mesedea. Ezaguna da bigarren lelo hau ere. Baina elkarrizketa —edo gerra— ez dira libratu izan PP edo PSOErekin. Larritzeko moduko berria da hango eskuinarentzat hausturarena —guztiz zoratu ez badira behintzat— giza-ikuspuntutik zein estrategikoki. Ez da ahantzi behar Estatua eseri ohi dela mahaiari azken buruan, eta euren direla haren errekanbio nagusia. Zenbat eta lehenago ulertu bakea edukiz hornitu behar dela, hobe. Bitartean, fedea. ■

Edorta Arana

EHUKO IRAKASLEA

Legeak eta logoak

Kataluniako irrati-telebista autonomikoaren legea berritzeko eztabaidetan hasiak dira bertako legebiltzarrean. Urtarriletik hona ugari dira egin dituzten tramiteak: ponentziarako jendea izendatu, eztabaidei ekin, testua idatzi, konparezentzien egitaraua erabaki eta abar. Luze jo du gaiak eta ematen duenez hala egingo du hemendik aurrera ere.

Desadostasun ugari azaleratu omen dira Kataluniako legebiltzarrean, guzti-guztiekin garrantzi handikotzat duten lege berriaren tramitazioan.

Orain artekotik, eta legearen mui-nean sartu barik, atentzioa deitu didan azalekoa dirudien elementu bat izen aldaketarena da. Lege berriaren eskutik, hango EITBk Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals izena hartuko du. Eta ez da txantxetako aldaketa. Izan ere, dagoeneko, “irrati-telebista” etiketak bere zereginaren zati bat besterik ez du bere baitan hartzen. Aspaldi irratiaren eta telebistaren mugak zabaltzen hasiak ziren eta zaila zen, zaila da, Internetek eta teknologia berriek ahalbidetzen dituen ikus-entzunezko zerbitzu eta ikuspegi berriak izendatzea.

Gurean ere, deitura aldaketetan sartu aurretik ere, irrati-telebistagintzaren inguruko eztabaida sakon baten beharrean gaudela dirudi. Katalunian ez bezala, hemen ikus-entzunezko zerbitzu

ALBERTO ELOSIGI

publikoaren eta, berez, kultur industria honen zutabe nagusienak jarri gabe ditugu.

EAEn, Ikus-entzunezko Legearena bideratu gabe dago. Gainera, Nafarroan, Katalunian edo Frantziako Estatuan ez bezala Ikus-entzunezko Kontseilurik ez daukagu. Eta orokorrean, ikus-entzunezkoaren egitura osoaren definizioa egin gabe dago, itxura guztien arabera.

Horregatik, Gasteizko Legebiltzarrean, EITBren legearen artikuluren batzuk gaurkotu behar zirela esatetik, lege osoa aldatu gura izatera egin dute salto, berri pozgarria da. Baina, aukera hori aprobetxa daiteke harago joateko, eta ikus-entzunezkoaren inguruko hausnarketa sakona egiteko.

Dagoenaren kudeaketa eta bideragarritasun planak egitea baino kome-nigarriagoa iruditzen zait etorkizunean nahi denaren diseinua egiten hastea. EITBri izena aldatzea baino, interesgarriagoa iruditzen zait kultur-industria honen oinarriak, egoera eta geroa eztabaidatzen hastea.

Ezinezkoa da beste 25 urterako irrati-telebista publikoa arautuko duen lege bat onartzea, ate joka ditugun berrikuntza teknologiko, sozial eta kulturalak kontuan hartu barik. Eta hor, beharrezkoa zaigu malgua, freskoa, integratzailea eta ausarta izango den ikus-entzunezko hedabideak bultzatuko dituen agente publikoa, lehengo EITB. ■

« Katalunian ez bezala,

hemen ikus-entzunezko zerbitzu

publikoaren eta, berez, kultur

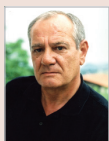
industria honen zutabe

nagusienak jarri gabe ditugu

»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Ere izango dugu derbi-rik. Asko da. Eta Anoetako inguruak okatuko dira eibartarrei zor. Eus-

koTrenak ordutegi berezia eskainiko du joan-etorrian: Ipuruatik Anoetara, Anoetatik Ipuruara. Bartzelonako elastikoak ikusiko dira baina Fagoaga, Alaña, Eizagirre eta gainerakoen sorbaldak dotoretuz. Tailerretako kultura multinazionalen finantzarioren orde. Zango lana espekulazioaren aurka. Piztifaktoria muntatua dute Zubieta aldean piszina marrazoek, bisigua, legatua eta antxoa falta ditugun garaian, Gasteizko aireportua Kantauri. Eta Zubietako frigorifikoa konjeladorea bilakatuz,

Ipuruan

bertan hazitako ale freskoak gorde dituzte ustel usaina duten urrutiko-ak Anoetako restauranteko menuetan hamabostero agerian erakutsiz.

Ez dira plater jangarriak izan eta kamareroek ihes egin dute nagusiarekin batera sukaldia hustuz. Berriak behar omen dira, deskonjelatutako aleak prestatu eta fundamen-tuzko oturuntzak paratzeko gai izango direnen beharra omen dago. LFPra itzultzeko lehen lana, piszina marrazo-ak desagerraraztea da, guztia irensteko sortutakoak, Reala ataka hontara ekarri dutenak. Hau gabe inor gutxi ingura-tuko da Anoetako banketetara, bestela ere soziedadetan ongi asko jaten baita eta ez da sukaldaririk falta. ■

Besteren onari jarriak

I

Tuperra eta freskagarria
toalla ta... hondartzara
edo berdin du igerileku,
zingira zein erre kara.
Udaberririk ez ekainean
uztailean udara...
San Joan sutan erre gabeak
orain kiskaliko gara.

KARLOS CORBELLA

IV

Zenbait albiste aditu eta
ezin da asko lasaitu
Osakidetzak bi egunez behin
greba deialdia baitu,
denak mediku ta etxerako
errezeta denak aitu
bere burua gaixotuta gu
nola sendatuko gaitu.

II

Eta udaran herriko jaiak
udaran eguzki-lore
San Ferminetik Mari Jaiara
txosnako katxi-kolore.
Ta bost handiak igo behar rean,
txikien lepoan gorde
gainera aurten Iruñea baino
agian Lesaka hobe.

V

Lehengo batean umea gaixo
ta pediatria zuena
greba zela-ta bi ordu han zain,
abisatu gabe dena...
etxerakoan mediku batek
irratian zioena...
“gaixoak ondo atenditzeak
ardura gaitu gehiena”.

III

Paktuetatik berriro ere
bada zerbait ikasteko,
espainola izan behar ote du
alderdikerik uzteko.
Zumaiar eta azpeitiarra
bizio txarra mozteko...
koadro polita utzi digute
Guggenheimen ikusteko.

VI

Kontzientziak azkenerako
ibili kontuz, ez fio
noiz daki batek garen pertsona,
paziente edo prezio
dela osasuna, dela bizitza
besterenetik presio
gaitzerdi beti besteren ona
baizik ez dela desio.

Makina bat kontu
Felazioa eta
eztarriko minbizia

❑ Ezpalak
❑ Argitalpenak

❑ Denbora-pasak
❑ Makina bat kontu

Ihesi
Pirinioetako
zeharkaldia III:
Orbaizeta-Larraine

ARGIA

erdiko kaira

kultura eta aisia

Errusiako koreografo bizkaitarra

Vladimiro

Gerardo Vianaren bizitzak zine gidoi batetik ateratakoa ematen du. 1925ean jaio zen, Bizkaiko Meatzetan, eta 1937an, gerraren kariaz Errusiara alde egindako umeetako bat izan zen. Erbesterako azken ontzian joan zen Viana; astebete geroago, faxistek Bilbo hartu zuten. Behin Errusian, bizkaitar nekaezin honek bizitza zeharo berriari ekin behar izan zion. Eta gazte-gazterik hasi zen bere patua idazten. Umezurtzen hezitzaile, dantzari klasiko trebe eta koreografo bikain modura lan handia egin zuen Vianak. Baita ospea erdietsi ere. Sobietar Batasunean pertsonaia ezaguna izatera ailegatu zen, bere koreografiei esker: 1986an, ballet klasikoari buruzko lehenengo entziklopedia argitaratu zen Sobietar Batasunean, eta "Vladimiro" 40ren bat aldiz aipatu zuten. Ordurako, gurpildun aulkiari iltzatuta zegoen, 70eko hamarkada amaieran, antzezpen batetik bueltan izandako auto-istripu latz baten erruz. Hala ere, gauza izan zen koreografiaren bat gehiago sortzeko horren ostean.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Zenbat euskal dantzari on, eta denak joan behar izan dira atzerrira»

ORAIN, VIANAK 15 urte daramatza Gasteizen bizitzen. 1994an Espainiako Arte Ederretako Domina jaso zuen, baina zoritxarrez, erbestean erdietsitako aitopena ukatu egin dio sorteterrak. Azken hilabeteetan, nolanahi, zenbaitzuk gogoratu dira, huts hori bete nahian edo. Apiril amaieran, Bilboko ABBE elkarteak omenaldia egin zion, Dantzaren Nazioarteko Eguna zela eta. Ekain erdialdean, bere autobiografia argitaratu du Karrantzako Udalak, mamitsua, zinez.

Nocedalen jaio zinen, Ortuellan, baina oso txikia zinela joan zineten Karrantzara, ezta?

Ez. Lehenago Gallartara joan ginen; han Dolores Ibarruriren auzokidea izan nintzen. Geroago, 32an, Karrantzara joan ginen.

Zertaz bizi zineten Karrantzan?

Gure aitak pentsatu zuen erromerietan saltzeko gauzak egin genitzakeela. Eta hala

hasi ginen, erromeriaz erromeria, piruliak eta bestelako gozokiak saltzen. Hantxe ibiltzen nintzen ni, jota, fandango eta abar dantzatzen. Abestu ere egiten nuen, ahots ona neukan. Edozer dantzatzen nuen, ezpata dantza edo dena delakoa. Oso gustuko nuen euskal dantza. Horregatik izan naiz SESBko antzokietan euskal koadroa antolatu duen bakarra.

Zelan joan zinen Errusiara?

Habana ontzian joan ginen Bordeleraino, Frantziaraino, eta handik beste ontzi batera eraman gintuzten.

Errusiara ailegatuta, lehenengo asteak ez ziren gozoak izango...

Leningradora heldu ginen, oraingo San Petersburgora, eta han oso ondo hartu gintuzten. Baina asko ginen eta harrera-etxe des-

berdinetara bidali gintuzten. Ni eta beste 100 ume Moskuko 12. etxera joan ginen.

Ikasi beharko zenuten...

Bigarren hezkuntzako irakasgai guztiak. Eta hango hizkuntza, zer esanik ez.

Ikasteko, baina, errusieraz jakin behar lehenago...

Hasieran gaztelaniaz egiten genuen guztia, hezitzaileak espainiarrak ziren eta. Baina gutxika-gutxika espainiera eta euskara kendu zizkiguten, eta biak galdu genituen. 15 urte neuzkala, Ufa hirira eraman ninduten, abiazio-teknikaria izateko ikas nezan. Baina ez nuen hura gustuko. Moskun, ordurako, hasita nengoen balleta ikasten. Oso irakasle ona neukan, eta dantza klasikoan ondo moldatuko nintzela esaten zidan hark. Kontua da Moskura ihes egin nuela atzera.

Orduan, trebea zinen balletean...

Bai. Baina aldi berean, ohartu egin ziren pedagogia ere gustuko nuela, umeak beti nire alboan ibiltzen ziren. Ufatik ihes egin nuenean, ez zidaten Moskun erroldatzen utzi —gerra zen, ez zioten inori uzten—, eta Bielorrusiara eraman ninduten. Ordurako 16 urte neuzkan. Errusiar umezurtzen hezitzaile izendatu ninduten, eta hala jardun nuen hainbat urtez, leku batetik bestera. Besteak beste, Grodnora (Bielorrusia) eraman ninduten, eta han eman nuen urte gehien. Kontuak kontu, SESBeko irakasle emeritu ohore-domina daukat.

Hura zenuen lanbidea, beraz. Eta dantza?

Dantza ere irakasten nien umei. Eta kantua. Eta errusiera ikasten nuen. Nik lan handia egin behar nuen, asko ikasi... Dantza ere bai; Grodnoko taldean, esaterako, bakarlaria nintzen. Halako batean, Komsomolek [Alderdi Komunistako gazteriak] nazioarteko brigada antolatzea agindu zidan, frontera joateko. Poloniako mugatik hurbil eraman gintuzten, soldaduen aurrean dantza egitera, eta itzultzerakoan

bonba bat jausi zen gure kamioiaren alboan. Denak hil ziren, ni eta beste bat izan ezik. Baina niri hanka biak zauritu zizkidan bonbak. 19 urte neuzkan.

Harrezkero goi mailako dantza utzi behar izan zenuen.

Ez guztiz: hamabost urte eman nituen koreografo. Eta orduan, Moskun, Gurutze Gorria eskatzen hasi zen gerran joandakoak Espainiara itzultzeko. 1956an hasi ziren jendea etxera bidaltzen, eta ni 57an heldu nintzen Bilbora. Berehala hasi nintzen lanean, ballet irakasle eta zuzendari modura.

Baina, zauritu zintuztenetik 57ra arte, zer egin zenuen Errusian hezitzaile modura lanean aritzeaz gain?

Grodnon lan egiten nuen bitartean, musika-pedagogia ikasi nuen lau urtez. Pianoa jotzen dut, akordeoia ere bai... Bilbora ailegatu orduko, banekien hori guztia. Eta Bilbon ez zegoen ezer, Pilarinen akademia eta Olaetarena baino ez.

Ezagutzen zenuen norbait?

Karrantzan bizi nintzenean, neskatala batekin kantatzen nuen elizaz eliza. Hark ikusi ninduen, eta galdetu zidan, “zer moduz lana?” “Ballet irakaslea naiz eta ez dakit nora jo”, erantzun nion. “Dantza klasiko zuzendari bat behar da, bada”, hark berriz. Sindikatu bertikaleko arduradunarenganaino eraman ninduen, eta hark lagundu zidan. Horretan egin nuen lan urte eta erdiz, eta horrez gain dantza eskolak eman nituen ABAOn. Oso ondo ibili nintzen Bilbon.

Labur, ordea...

Izan ere, familiaren bila itzuli nintzen SESBera, eta gero ez zidaten berriro hona bueltatzen utzi. Han nengoela, Grodnoko ofizio eskolan dantza klasiko eta ballet saila zabaltzeko eskatu zidaten, eta hala egin nuen. Bitartean, San Petersburgon ikasi nuen lehenago aipatu dudana: abesbatzak

Pamiela argitaletxeak, Kulturaren aldeko
Euskal Fundazioaren babesarekin

JUAN ZELAIA

VII. Saiakera saria

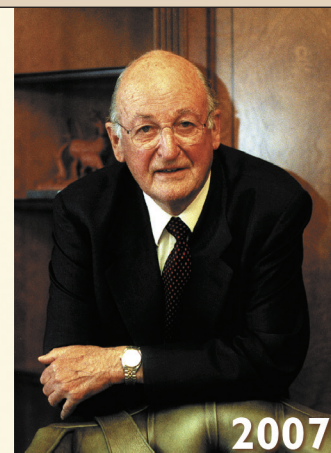
antolatzen du, euskaraz idatzitako edozein gai buruzko saiakerak edota iritzi lanak zabaldu eta sustatzeko asmoz.

Saria: 9.000 €

Lanak bidaltzeko: Pamiela etxea (Juan Zelaia Saria), Agustindarren industrialdea-Soltxate. G kalea-31013 IRUÑEA.

Irailaren 30a arte.

Tel.: 948 326535 / soltxate@pamiela.org / Arauak: www.pamiela.org

2007

eta ballet-koreografia. Han denei ematen zieten ikasteko aukera, izan ere.

Garai hartan ospe gehien eman dizuten koreografiak muntatzen hasi zinen... Batez ere, *Miniaturas españolas*...

Bai, San Petersburgoko Kirov antzokian muntatu nuen hura, 1967an, eta gero SESB osoko beste hamalau aretotan antzeztu zen, hainbat urtez.

Ordurako hori zenuen ogibidea?

Ez, nik betiko lanbidean segitzen nuen.

Eta nondik ateratzen zenuen denbora?

Arin egiten nuen eta... Besteek urtebete egiten zutena, nik hilabete.

Gainera, zuk zeuk egiten omen zenituen jantzien diseinuak, eta jantziak josi ere bai...

Bai, bai, nik josi egiten dut, eta brodatu, inork irakatsi gabe. Neuk egin izan dut hori guztia.

Lan eskerga hori egiten zenuen bitartean, Euskal Herrira itzultzen saiatzen zinen?

Urtean bitan. Eta urtean bitan baimena ukatzen zidaten. Espainiak baimena ematen zidan sartze-ko, baina Errusiak irteteko ez. Eta horrela 75era arte. Andropovek lagundu zigun, azkenean. Berarekin hitz egin nuen eta...

Andropovekin?!

Bai, baina hura kasualitate hutsa izan zen. Ni Moskura joaten nintzen, KGBra, itzultzeko baimen eske, eta behinola berarekin egin nuen topo. Oso atsegin zuen balleta, eta nirekin hitz egiten hasi zen.

**Gerardo Viana
gaztetako argazki
sorta batean.**

Hori gertatu zitzaidanean hamabost antzoki neuzkan nire muntaia bat noiz emango zain.

Andropov KGBko presidentea zen orduan, ezta?

Bai. Eta hari esker itzuli ahal izan ginen alaba eta biok. Turista modura. Gero istripua eduki nuen, 1978an.

Horrek ez zintuen geldiarazi, baina. Koreografia gehiago egin zenuen, *Gernika* gogoangarria besteak beste.

Bai, hainbat urtez.

Istripua 1978an eduki zenuela esan duzu, baina hori SESBn gertatu zen. Noiz etorri zinen behin betiko Euskal Herrira?

1992ko martxoan, errainarekin, bilobarekin eta semearekin. Nire semea irakaslea da Gasteizko kontserbatorioan.

Zer deritzozu Euskal Herriko dantza klasikoaren egoerari?

Oso txarto dagoela. Eta badago eskolarik, baina... Badakizu zer gertatzen den? Ez direla gauzak ikuspuntu egokiaz egiten. Ikusleak badaude, baina... Pena ematen dit, pena handia. Begira zenbat euskal dantzari on dagoen, eta denak joan behar izan dira atzerrira. Baditugu aretoak, badugu gauza asko, baina diru-laguntzarik ez. Errusian hiri guztiek dute beren antzokia, beren balleta, beren orkestra sinfonikoa... tira, gazteria hezteko behar den guztia. Han egunero egoten da ikuskizuna, astelehene-tan izan ezik. Hori da artisten atsedeen eguna. Dena oso ondo prestatuta dago umeentzat, badituzte pedagogoak, tutore bereziak... Hango ume bati galdetuz gero, jakin beharreko guztia daki. Hemen, aldiz, ez. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Punkaren eta heavyaren arteko orekan

Bilboko hirukote honek hainbat urte daramatza zuzenekoak eta diskoak egiten. Honako hau, hirugarrena, beraien kabuz kaleratu dute; eta iraganean iruzur egin zien diskoetxearen aurkako haserrearen adierazteko baliatu dute neurri batean. 11 kantu batu dituzte, eta beste hiru opari, 80ko hamarkadako rock urbanoaren lekuko izan nahi duen lan honetan. Barricada, Reincidentes, La Polla, Zarrapo eta antzeko taldeen oinarria dute, baina tarteka kantuei ukitu heavyagoak eta noizbehinka metaleroagoak erantsi dizkiete; punk arinenaren eta heavyaren artean oreka mantenduz. Abeslariak erregistro desberdinak landu ditu, eta kantu batean euskaraz moldatzeko ere gai dela erakutsi du. Bidegabekeriak eta harremanak dira kontakizun nagusienak, eta horretarako metafora ugari erabili dituzte.

Mejor solos que mal acompañados

Resaka

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 23'47"

10,95 euro

RESAKA

«Rock urbanoa egiten duten taldeek punkyek eta heavyek baino gehiago lantzen dituzte hitzak»

Mejor solos que mal acompañados (Hobe bakarrik konpainia txarrean baino) diozue izenburuan, baina lan honetan Reincidentes taldeko Fernandoren eta El Drogasen laguntza izan duzue.

Hitz jokoa da, aurreko diskoa kaleratzerakoan diskoez batekin esperientzia oso txarra izan genuelako. Honetan lagundu gaituztenok, eta aurreko diskoan Fitok ere bai, oso lan ona egin dute; gainera ez dute trukean ezer eskatu gu laguntzearen. Oso pozik gaude.

Kalean gertatzen diren istorio gordinak, baina egiazkoak kontatzen dituzue...

Bai, bidegabekeriak, bizipenak, irakurritako kontuak... tristeak izan ohi dira, bai.

Diskoan euskarazko kantu bakarra sartu duzue, baina badi-rudi euskaraz ere ondo moldatzen zaretela. Ez duzue hala-ko gehiago idazteko asmorik?

Orain arteko diskoetan, hiruretan, euskarazko kantu bana egin dugu, gure herriko hizkuntzarekiko konpromiso gisa. Ez ditugu gehiago egiten, euskara asko hobetu beharra daukagulako, baina ahaleginetan gabiltza euskaltegian. Etorkizunean zeinek daki...

Zergatik egiten du negar azaleko panpinak?

Aurreko lanarekin diskoetxeak egin ziguna irudikatu nahi genuen... ilusioa ere kendu ziguten. Panpinari begiak kendu dizkiote eta malkoak odolezkoak dira.

Bizitza biharamunarekin ikusten duzue, gauza onak dago-

neko igaro balira moduan?

Bai, buruko minarekin munduko arazo guztiak ikusita (kar, kar). Berez jende alaia gara, baina abestiak idaztean nahiago dugu gauzak salatzea eta ez bikotearen ilearen kolorea deskribatzea.

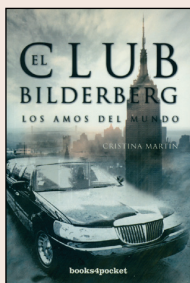
Rock urbanoa deritzon estiloa heavyaren eta punkaren artean dagoela esango nuke. Ados zaudete?

Ados. Punkaren jarrera duela uste dugu, baina musika landuagoa izan ohi dela, heavyaren teknizismora heldu gabe. Hala ere, beti pentsatu izan dugu rock urbanoa egiten duten taldeen hitzak punkyenak eta heavyenak baino hobeagoak direla. Guk ere ahalegin hori egiten dugu.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

El Club Bilderberg
Cristina Martin
Books4pocket
310 orrialde
7 euro

Munduaren jabeen isileko elkarte

Cristina Martin kazetariaren ikerlana dugu *El Club Bilderberg. Los amos del mundo*. Berrogeita hamairu urte omen daramatza jada mundu osoa zuzentzeko asmoa duen isileko elkarte horrek martxan. Partaideak? Besteak beste, David Rockefeller, Henry Kissinger eta enparauak, planeta honetako banketxerik garrantzitsuenak, gobernuetako lehendakariak eta ministroak, errege-erreginak, munduko moneta, polizia eta armen gorabeheraz arduratzen diren erakunde ospetsuenen ordezkariak, komunikabide garrantzitsuenetako buruak eta etorkizunean gobernuetako aginte maila gorena lortu nahi duten politikariak. Helburua? Mundua gobernatzea, horrek milioika lagun heriotza badakar ere. ■

te maila gorena lortu nahi duten politikariak. Helburua? Mundua gobernatzea, horrek milioika lagun heriotza badakar ere. ■

Naturaren indarrak (Elektromagnetismoa eta Grabitazioa)
Sarda Taldea
GAIK
294 orrialde / 21 euro

Galaxietatik atomoetaraino ikertzen duen jakintza

Anaxagorastik Newton arte, planeten higiduraz eta zeruko gorputzen erorketa gobernatzen duten kausen inguruko usteak azaltzeaz gainera, naturaren indarrekin zerikusia daukan arlo oro biltzen ahalegindu da Sarda Taldea *Naturaren indarrak (Elektromagnetismoa eta Grabitazioa)* izeneko liburuan. Horretarako agerian uzten dituzte Isaac Newton, James Clerk Maxwell edota Albert Einstein bezalako ikerlarien bizitzaren nondik norakoak, kezka nagusiak, planteamendu zientifiko eta filosofikoak eta bakoitzak zegokion garaian bilatzen zuena ikusteko izandako dohaina. Indar kontzeptuaren garrantzia, grabitazio unibertsalaren legea, kurbadura duten geometria bitxiak, irrati-galaxiak... ■

Eguzkia eta Ilargia haserretuta

Etxeko gaztetxoenei zuzendua dago Maite Gaztelumendik marraztu eta Miriam Mendozak idatzitako *Jaxinto eta giltza erraldoia*. Istorioan, Eguzkia eta Ilargiaren arteko haserrearen ondorioak agertzen dira. Lagun on askoak ziren biak, baina halako batean elkarri mokoka hasi ziren. Orduan, bata irten orduko bestea desagertzen hasi zen, eta ahaztu egin zitzairen lagun minak izan zirela ere. Zeruan nork agindu, horixe zuten borroka, eta biak aldi berean bazter guztiak argitzen zituztenez, inork ezin zuen jakin noiz zen gaua eta noiz eguna. Mundua erotu egin zen, jakina, eta liskarra amaitzeko eskatu zieten. Azkenean erabaki bat hartu zuten: munduaren alde batean Ilargiak aginduko zuen; bestean, Eguzkiak. Aralarko artzain bati zor diogu hori eragozteko burutapena. ■

Jaxinto eta giltza erraldoia
Miriam Mendoza, Maite Gaztelumendi
GERO
28 orrialde / 6,15 euro

Iraganak geroan duen itzala

Bilbotarra dugu etorkizun hurbilean kokatutako *Marca de fuego* nobela beltzaren egilea. 2035. urtean girotu du istorioa. Hainbat hondamen jasan eta gero jendea matxinatu egin zen eta munduko lurralderik oparoenak aberatsen esku geratu. Al-Andalus eta Euskadiko Errepublika bezalako lurraldeek, burujabe, hutsetik hasi behar izan zuten. Adi egon behar dute herrialde horiek, Marcas Globales izenarekin ezagutzen den aberatsen gobernuaren erasoan zain. Horretaz arduratzen diren artean dago Eneko Amboto, garai batean erakunde militar bateko partaide izana, eta orain Al-Andaluseko biztanlegoa defendatzen duena. Hilketa gogor batzuei eta Al-Andalusekoei ura kentzeko erasoak prestatzen ari diren aberatsei egin beharko die aurre. Eta ikerketek Erdi Aroko zaldun-ordena batengana daramate. ■

Marca de fuego
Daniel Bilbao
HUERGA&FIERRO
412 orrialde
20 euro

Gurs. El campo vasco

Josu Chueca

TXALAPARTA

284 orrialde

17 euro

Euskal herritarrak preso egondako esparrua

Asko hitz egin da Dachau, Auschwitz eta antzeko kontzetrazio esparruez, baina ez hala 1936ko Gerran garaitua izan zen euskal jendeak Francoren tropetatik ihesi Frantziara joan eta han "harrera" eman zien Gurs-eko kontzetrazio esparruaz. Hori da Josu Chueca historialariak *Gurs. El campo vasco* lanean arakatu duen gaia. Iheslariak atzerritar "gorriak" izaki, susmagarriak ziren Frantziako eskuinarentzat eta hari men egiten zioten frantziar gehienentzat. Gursen preso sartu, eta akabo arazoa. Hara eraman zituzten 2.745 euskal herritar. Bigarren Mundu Gerra amaitzean

jakin zen Gursen ondorioa: 60.000 pertsona pasa zen handik, eta askok hantxe aurkitu zuen heriotza. ■

Bi ikaskide gazteren arteko mezu trukaketa kilikagarria

Institutuko ikastaroa hasi berri, ekiten dio neska batek mezuak bidaltzeari gustuko duen bere ikasturteko mutil bati. Maite duela, eta asmatzeko nor den, eskatzen dio beste bati bizkar-zorroan sartu dion izenik gabeko gutunean. Eta mutila, jakinminez, prestatzen da erantzutera eta mezuak neskak esandako lekuan uztera. Bien arteko jokoa da, eta biak dira horren jakitun. Haatik, mezu trukaketa horretan inoiz inorekin hitz egin duten baino argiago hitz egingo dute elkarrekin, eta horrek izango ditu bere ondorioak. ■

Asmatu nor naizen

B. Masine, R. Piumini

IBAIZABAL

102 orrialde / 11,20 euro

AINGERU EPALTZA

«Nobela historikoak orainaz gogoeta egiteko balio dit»

Zein asmorekin idatzi duzu *Mailuaren odola*?

Garai berezi baten argi-ilunak erakustea izan da nire helburuetariko bat, eta horretarako egiazko historiaren datuak erabiltzera beharturik nengoen. Benetan izan ziren pertsonaiak ere erabiltzen ditut, alegia, errege-erreginak, nobleak, gure literaturaren pertsonaia ezagunak... Alabaina, protagonista nagusia fikziozkoa da. Eta neurri handi batean Joanes Mailuren joan-etorriek eta abenturek osatzen dute liburua.

Denbora aste eraman al dizu eleberria egiteak?

Lau urte inguru ibili naiz liburu honekin. Dokumentazio lanak denbora luzea kendu dit eta izerdi asko bota arazi. Idazteak ere berea eraman du, ez bainuen tonu eta hizkera egokia atzematen. Nolanahi ere, XVI eta XVII. mendeak ikaragarri interesgarriak iruditzen zaizkit. Nolabait ere, gure oraina orduan hasi zen finkatzen. Bada, gainera, garai horiei edo lehenagokoei, nostalgiaz begiratzen die-nik, une haietan zerbait galdu genuelakoan. Hori akuilu gehigarria izan da niretzat.

Nobela historikoak aldekoak eta aurkakoak ditu. Zer harrera espero duzu?

Nobela historikoak denbora pasa hutsarekin edo literatura komertzialenarekin lotzen dira maiz. Orainean ezinezko gertatuko liratekeen pertsonaiak eta egoerak aurkitzen ditudalako interesatzen zait niri iragana, baina baita orainaz gogoeta egiteko balio didalako ere. *Mailuaren odola* abenturak maite dituenak izanen du non ase bere gogoia. Gogoeta maite duenak ere bai. Harrera? Auskalo. Euskal irakurlea misterioa da euskal idazleentzat.

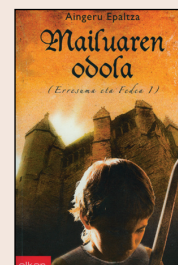
ALBERTO ELSOEGI

Erresuma eta Fedea trilogiaren aurrenekoa

Historiazalea da Aingeru Epaltza eta betidanik harrobi interesgarria iruditu zaio ira-

gana literaturan erabiltzeko. Baina XVI. eta XVII. mendeetako tarte hori da iragan aldiko gertaera gogoengarrietatik ikaragarri interesgarritzat jotzen duena. Hara zergatik erabaki duen *Erresuma eta Fedea* izenburua duen trilogia osatzea. *Mailuaren odola*, trilogia horren aurreneko liburua da, eta Nafarroako erresumaren gainbehera azaltzen du, egiazko pertsonaieze zein gertakizun historikoak irakurleari gerturatzeko baliagarri zaizkion fikziozko beste batzuez. Azken hauetarikoa da Joanes Mailu, *Mailuaren odolako* protagonista nagusia. Mende erdia bete duenean agertzen da nobelaren, Henrike III. erregearen hilketaren ondorioz pil-pilean dagoen Pariseko ateetan, ihes egiteko zorian. Han, baina, Sorbonako uniber-

egileari galdezka

Mailuaren odola

Aingeru Epaltza

ELKAR

324 orrialde

19,20 euro

tsitatea utzi eta Inkisizioaz libre dagoen Sarara itzultzekotan den Axularrerekin egingo du topo. Ez du begi onez ikusiko higanot itxurako gizon zarpaila Sarako erretoreak; baina haren zalditik zakuto bat erortzen denean, berak jasoko du, beranduxeago barruan zer dagoen begiratzeko asmoz. Eta hantxe aurkituko du, euskaraz idatzirik, iragan mendeko bere herriaren historia kitzikariena. ■

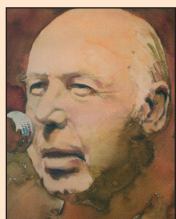
Ezpalak

JON TORNER

Maddalen Arzallus hendaia-
rak (Lapurdi) irabazi zuen Euskal Herriko XIX. Esko-
larteko Bertsolari Txapelketa, Altsasuko pilotale-
kuan jokaturako finalean. Bigarrena Kristine Txo-
perena izan zen, hendaia-
rak hau ere. Gaztetxo-
en mailan (14 urte artekoak) Amaia Iturriotz urre-
txuarrak (Gipuzkoa) jantzi zuen txapela. Imanol
Irazustabarrena alegiarra (Gipuzkoa) izan zen
txapeldunordea.

Juan Kruz Igerabide *Kakotxen*
k herrialdea liburua kaleratu du. Haur eta gaz-
teentzat idatzitako lanentzako SM Fundazioaren
Baporea saria irabazi zuen iaz lan horrek. Bestal-
de, Josexto Oruetaren *Los Planes de Lidia* (Lidia-
ren asmoak) komedia futurista plazaratu du
Erein argitaletxeak.

Pedro Seguro *La* eta Puri Lete pin-
tore erreteriarrek Donostiako Kutxa Boulevard
aretoan paratu dituzte euren obrak. Seguroaren
akuarelak eta Leteren akuarela zein olio-pinturak
uztailaren 8a arte izango dira ikusgai.

My Jok kolektiboko Lady MY-ek *Vote*
Panda proiektua aurkeztuko du uztailaren 12an Bil-
boko alde zaharreko My Jok Box dendan. Politika-
rien komunikazio estrategien inguruko *perfor-*
maceak eta erakusketa bitxi batek osatzen dute
proiektua. Erakusketa uztailaren 13an zabalduko
du. Errotuladoren eginiko kartelak, txapak eta *Vote*
Panda kamisetak bildu ditu bertan Lady MY-ek.
Informazio gehiago: www.myjok.com.

Philippe Garrel zinemagile frantzia-
rraren atzera begirakoa eskainiko dute aurtan
Donostiako Nazioarteko Zinemaldian. Garrelen
lan ezagunen artean *La naissance de l'amour*,
Le vent de la nuit eta *Les amants réguliers*
daude, besteak beste. Azken horrekin, Garrelek
zuzendari onenaren Zilarrezko Lehoia jaso zuen
Veneziako Zinemaldian.

Idoia Sagarzazu hil da

EITB

Joan den asteburuan
hil zen minbiziak jota
Idoia Sagarzazu aktore
irundarra. 46 urte
zituen Sagarzazuk eta
arrasto sakona utzi du
antzerkian, telebistan
eta zineman. Besteak
beste, *In Fraganti*
antzezlan arrakasta-
tsuan parte hartu zuen
90eko hamarkadan.

Telebistan egindako lanen artean *Teilatupean*, *Benta Berri* eta *Gan-
baran bai* telesailak nabarmentzen dira. Pantaila handian berriz,
Maité eta *Karramarro uharte*a ekoizpenetan parte hartu zuen.

Chucho Valdesek itxiko du Getxoko Nazioarteko Jazzaldia

UZTAILAREN 4TIK 8RA izango da Getxoko Nazioarteko Jazzaldia-
ren 31. edizioa. Orotara 15 emanaldi eskainiko dituzte Algorta
auzoan. Jaialdiari Aldo Romano, Louis Sclavis eta Henri Texier
musikariek emango diote hasiera. Azken kontzertua, berriz, egita-
rauko musikari handienetako batek eskainiko du, Chucho Valdes
pianista kubatarra. Bi emanaldi horiek Biotz Alai plazan izango
dira, beste hiru egunetako kontzertu nagusiak bezala: Paolo Fresu
& Uri Caine (uztailaren 5ean), Charlie Haden Quartet West (6an)
eta Lee Konitz Nonet (7an). Bestalde, Jazzaldiak iraungo duen
bitartean, Fernando Barcenak 2005ean eta 2006an eginiko argaz-
kiez osatutako erakusketa izango da ikusgai Getxon. Jazzaldiaren
inguruko irudiak dira guztiak. Egitarau osoa www.getxo.net web
gunean kontsulta dezakezue.

[Miren Jaiok Bizkaie! web](#)
gunean: «Arlo danatan sortzaile
asko dago, gaur egun informa-
zino zaparradea bizi dogu, pro-
dukzino kulturala upealakoa da
eta giro horretan, zertarako
produzidu? Askotan sortzaile
baten kezka edo ardurea izaten
da ze dana dago asmauta.
Ganera, nire sentsazioa da
kultura metaketa horrek antsie-
dadea, ezinegonagaiten
dauela. Artea agresino, eraso
moduan sentiduten dogu sarri-
tan, trenez zoaz eta musikea
dago zuk eskatu ez arren, tele-
bistea biztu eta era guztietako
irudiak sartzen jakuz bata bes-
taren atzetik».

[Cesar Sarachu aktoreak Eusko-](#)
[news & Media web gunean:](#) «Ene
eskarmentuaren arabera, Inter-
net lanak erakusteko tresna ona
dela esango nuke baina, eskain-
tza benetan itzela denez, aktore
zaren aldetik arriskua nabaria
da: 'Interneten agertzen den
tipo bat' bihurtzea. Hor izena
edo abizena ez da beharrezkoa,
ikusi duena komentatzen du
jendeak baina, ezagun-ezaguna
ez bazara, inortxo ere ez da zure
izenarekin oroitu (..) Antzer-
ki aktorearen lanbidea anonimo
samarra da, hori sinestezina edo,
areago, absurdua bada ere: horra
telebistak daukan ahalmena, zeu
aurpegi ezagun bihurtzeko».

Euskal Etxeak eta lastozko zubiak

Euskal Gizataldeen IV. Mundu Biltzarra

Eusko Jaurlaritzako Lehendakariak lau urtean behin antolatzen du Euskal Gizataldeen Mundu Biltzarra. Aurtengo da laugarrena, *Zubigintzan* izenarekin. Hilaren 9tik 13ra, munduko bazter guztietatik etorriko dira Euskal Etxe eta elkarteetako ordezkariak, protokolo handiz jantzitako kongresuan eztabaida eta analisisia mamitzeko asmoz. Eta behar dute aztertu. Munduan existitzen diren hamarnaka Euskal Etxeren etorkizuna kinka larrian baitago. Duela urtebete inguru astekari honetan honela zioen Gloria Totoricagüena ikertzaileak: "Deskonexio beldurgarria dago hango eta hemengo euskaldunen artean eta zubiak eraiki beharra dago. (...) Gaur gaurkoz, uste dut Euskal Herrian bizi diren gehien-gehienek ez dutela ulertzen emigrazioa, ez eta zergatik nahi duen hemengo euskaldunak identitateari eutsi".

Arrazoi du Totoricagüenak, nortasun bikoitzaren auzia ez da erraza ulertzen askorentzat. Baina gauza bat da nortasunari eta erroei heldu nahi izatea eta bestea folklorismo hutsean erortzea. Tamalez, Euskal Etxe askotan horixe gertatzen da. Hor dago erronka beraz: euskal nortasuna era-kargarri egingo duen Euskal Etxea antolatzea; Sabinoren

garaiko etnokeria irrazionala joan gabe, baina kanpoko euskaldunei bost axola zaien euskal hiri global horren ustezko birtuteak janarazi gabe ere bai.

Hala ere, erronkarik handiena Euskal Etxeen etorkizuna definitzea da. Eta horretaz ere hitz egin beharko lukete Bilboko biltzarrean. Erakunde publikoen dirulaguntzen menpe baino irauten ez duten elkarten geroaz; Ipar eta Hego Amerikako euskal jatorriko sektoreen pentsamolde ezberdinak; ideologia —edo alderdi— politiko zehatz baten hegemonia eta paternalismo asaldagarriak; sekula iristen ez den belaunaldi erreleboaz... Zubigintzan ari omen da Eusko Jaurlaritza, baina kontuz! Lastozko zubiak egiten hasiz gero Markosi gertatutakoa errepikatzeko arriskua baitago, eta txerria bakarrik eroriko balitz, gaitzerdi! Aurkituko al dute Bilbon zubi sendo bat eraikitzeko giltzarrik?

Aurtengo Euskal Gizataldeen
IV. Mundu Biltzarra
iragartzeko afixa

URKO APAOLAZA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun
Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com
web orria: www.hotelatalaia.com

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

* GAIA: SANFERMINAK

INDIAKO HERRITAR *	EGITE TXAR UR MINERAL BEROZKO BAINUAK	GATZ GUTXI DUENA ARRESKE	ONDO ULER- TZEN DENA ROENTGEN	EGINKIZUN, ZEREGIN POTTOKAREN BOKALAK	*	POLTSIKOA, PATRIKA JAPONIAKO EDARI	
DEIKA KIROLEAN ARITZEN DENA			ATEAREN ERROAK KONTSONAN- TEA		NAFARROAKO URTEGIA *		
					BURUZAGI ARABIAI LUR AZPIKO PASABIDE		
AMERIZIOA ALDERAN- TZIZ, BIKOTE		*					
						HAUR HIZKERAN, MUSUA LEHOR	ANPEREA SANFERMINE- TAN GUTXI EDATEN DA
GAREN HAUEK	SUARI DARIONA OIHUKA, GARRASIKA	KONTSONAN- TEA ZAPATA				NEWTON EUSKAL IRRATI- TELEBISTA	RUTENIOA ... EGIN, GELDITU
GAUERO EGIN OHI DA EUSKO			BURDINOLA SORTU ZINTUENA	MAKAL, ERKIN	EAKO BIZ- TANLE BETE		
				HIGITZEN DEN AIRE- MASA SELENIOA		KILOA DAGO	
GOROTZA SEKZIOA, DEPARTA- MENDUA		MARUGATZE LITROA					
			HIZKUNTZA BAKARRA DAKIANA				

Sudokua

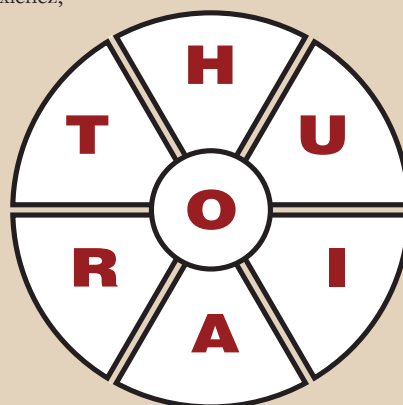
9 arteko zenbakiez bete 3x3 laukiak, koa-
dro osoko lerroan errepikatu gabe.

			3	9	5			
9								
		4	6	7			5	9
1	7				9		2	
		9				8		
	8		1				7	3
7	3			1	2	6		
								4
			9	8	3			

Pastela

Pastelaren hizkiak erabiliz, aurki itzazu 22 hitz.
Hitz bakoitzak lau hizki izan behar ditu gutxienez,
horietako bat erdikoa.

1. _____	12. _____
2. _____	13. _____
3. _____	14. _____
4. _____	15. _____
5. _____	16. _____
6. _____	17. _____
7. _____	18. _____
8. _____	19. _____
9. _____	20. _____
10. _____	21. _____
11. _____	22. _____

Akrostikoa

Azpiko zerrendaren eskuineko berben sinoni-
moak topatu eta gero osatu idazlearen pasartea
koadrotxo bakoitzari dagokion hizkia jarritz.

Jose Inazio
Basterretxea

Kike Amonarriren umorea

Dirdira gutxiko izarrak

Egunkari ezagun bateko gastronomia kritikaria Bilboko jatetxe are ezagunago batera joan zen. Asmoa, ordura arte eman zizkioten izarrei beste bat eranstea.

Egun hartan, ordea, sukaldari nagusia kanpoan zen eta bazkaria desastre hutsa izan zen. Ordaintzera zihoan unean nagusia itzuli, kritikoa ezagutu, eta zer gertatu zen sumatu zuenean berarengana hurbildu eta xanpainik onenaren kopa batera gonbidatu zuen.

Zerbitzariari ekartzeko agindu, xanpaina atera eta kritikariak lehen tragoxka egindakoan:

– Bazen garaia zeozer beroa hartzeko!

Soluzioak

A									Komulgatu, jaunartu.
	18	13	65	1	22	7	72	30	
B									Gordean, estalian.
	58	25	8	66	31	68	19	43	
C									Muina, mamia.
	9	67	20	55	77	76	47	23	
D									Eranskin, gehigarri.
	26	44	32	59	14	29	41	60	
E									Kakagura.
	48	33	51	36	2	45	42	15	
F									Kokagune.
	37	49	61	73	34	69	64	3	
G									Arkitektura lanbide duen pertsona.
	50	53	70	16	10	38	81	24	
H									Zerbaiten oroitzapenik ez izatea.
	11	12	54	27	4	39	17		
I									Zirriak egiten.
	74	40	21	46	75	28	5	78	
J									Deuseztapen.
	35	63	56	71	57	6	52	80	

AKROSTIKO:

“Eguzkiak era hodierek
kezkarzen naute.
Aldaketa klimatikoak.
Transgenikoek. Musuek
eta laztanek...”

KOMEKATU, EZKUTUKI,
ESENTZIA, EMENDAKIN,
KAKAGALE, KOKALEKU,
ARKITEKTO, AHANZTE,
LAZTANKA, DESEGITE.

S	Z	E	S	A
L	O	A	T	A
A	R	O	N	T
I	E	Z	G	O
A	G	I	E	R
I	A	Z	I	E
E	N	T	E	R
K	I	R	O	L
A	M	P	K	E
E	R	A	P	K
G	U	L	O	A
L	O	A	O	A
E	U	S	K	A
K	K	M	A	S
S	A	I	L	A

PASTELA:

Ohitura - Hiritu - Horitu - Oharti -
Ohartu - Hiato - Irato - Ohatu -
Ohitu - Oratu - Arto - Atoi - Auto
- Hiri - Hori - Iota - Ohar - Oihu -
Ortu - Orar - Tiro - Tori.
(Gehiago egon daitezke).

6	1	8	3	9	5	7	4	2
9	5	7	2	4	1	3	8	6
3	2	4	6	7	8	1	5	9
1	7	3	8	6	9	4	2	5
2	4	9	5	3	7	8	6	1
5	8	6	1	2	4	9	7	3
7	3	5	4	1	2	6	9	8
8	9	1	7	5	6	2	3	4
4	6	2	9	8	3	5	1	7

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

2007ko uztailaren 8a

ARGIA

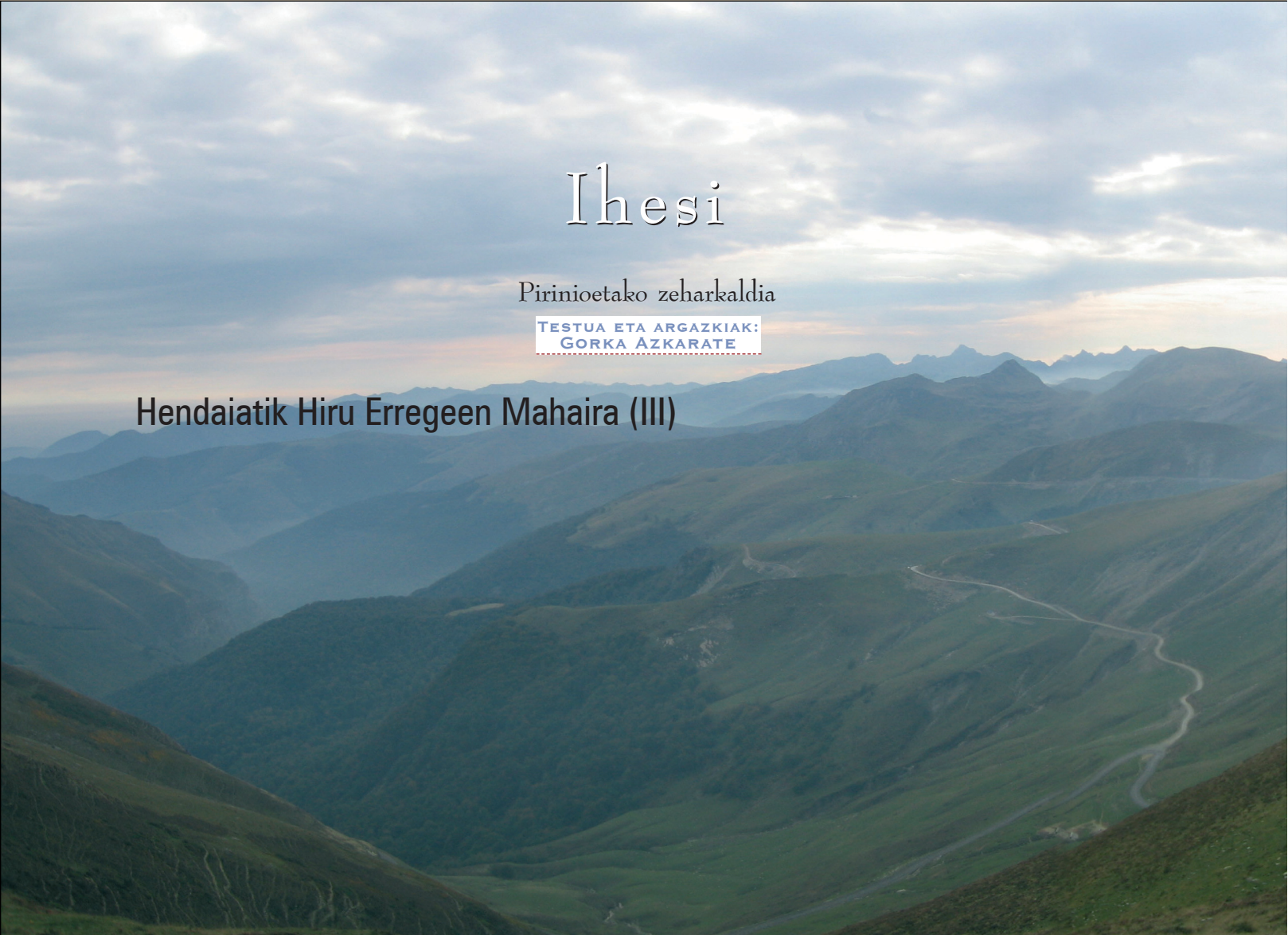
39

Ihesi

Pirinioetako zeharkaldia

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
GORKA AZKARATE

Hendaiatik Hiru Erregeen Mahaira (III)

Orbaizeta-Larraine 2.000 metrotik goiti

Orhiko gailurra Pirinioetako lehenengo bi-milakoa da Kantauri itsasotik gatozela. Zenbaiten ustez Euskal Herriko mendirik lerdin eta handiosena, ezohiko neurri eta ia gailurreraino estaltzen duten goi larreen jantziagatik. Orhiko gailurrera heldu aurretik, ordea, oroimenean betiko iltzaturik geratuko zaigun hainbat eta hainbat txoko igaroko dugu zeharkaldiko hirugarren atalean.

Hiru Erregeen Mahaia geroz eta hurbilago dago eta harainokoak txunditurik utziko gaitu. Orbaizetako ola zaharrean (800 m) hasita Organbideko lepora doan baso pista jarraituko dugu. Lau kilometro inguru osatu ostean Azpegiko lepora (1.050 m) helduko gara, lehenago Urkuluko dorretik datorren bidearekin bat egingo

dugun bidegurutzea pasako dugu. Orreagatik Orbaizetarakoa osatu genuenean, Azpegiko lepo honetan agurtu genuen Hiru Erregeen Mahaira doan bidea, etapa amaiera Orbaizetan egiteko. Orain, beraz, bidean gara berriz ere. Zailtasun handirik gabe osatuko ditugu Azpegiko lepotik Organbiderainokora dauden bi kilo-

metroak, baso pistari jarraituz. Organbideko lepoa, 988 m, Nafarroa garaia eta behearen arteko muga. Iparraldera, Errobi ibaiaren sorlekua dagoen sakona. Ekialdera, berriz, Errozateko gailur piramidala bistaratuko dugu estreinakoz.

Atsedean hartu ondoren, Organbideko lepoan dagoen zutoinak

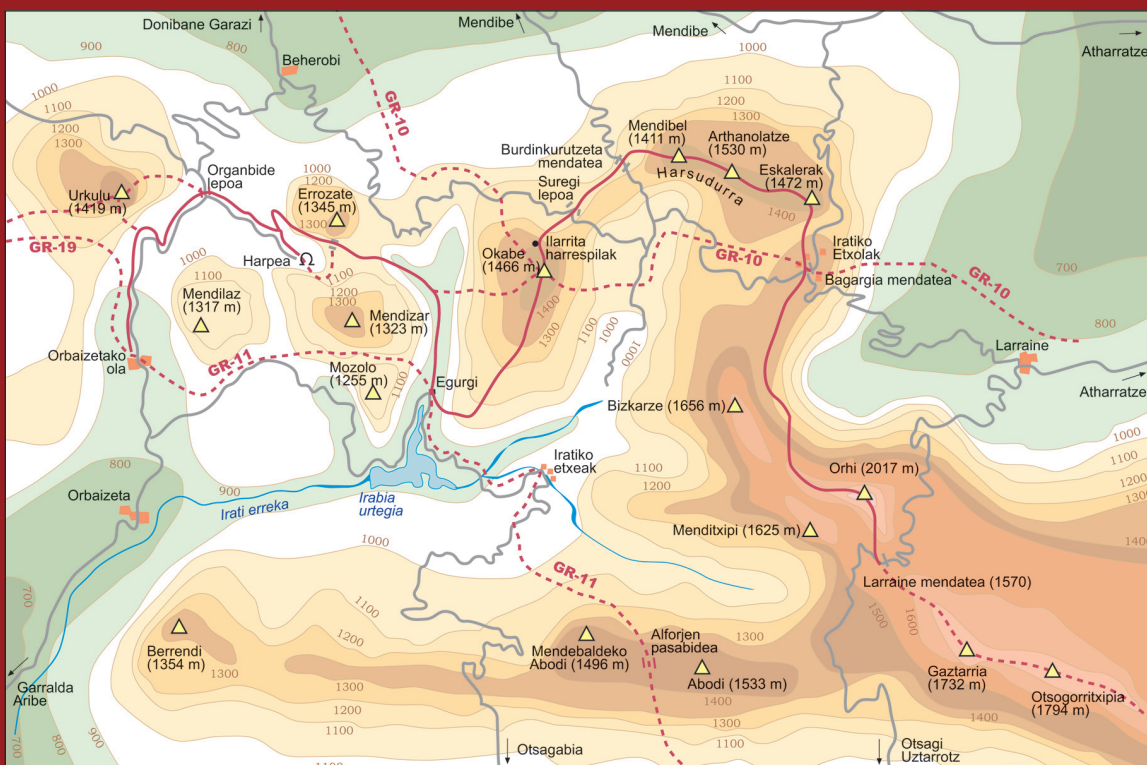
Larraineko mendatea eta Añamendiak Orhiko gailurretik.

markatutako norantza jarraituz Euskal Herriko txoko liluragarrienetako batera iritsiko gara, mendi bide zabal bat hiru kilometroz

jarraitu ostean: Harpeko kobara. Elhursaroko txabolak igaro eta zenbait metro jaitsiko ditugu. Parekorik ez duen tolesdura batek ezkututzen

du koba bitxia. Kobatik gertu txabola pare bat aurkituko ditugu, eta kobaren aurrealdean, Errobi ibaia bilakatuko den uharrea jaiotzen da, ingurua egurats berezi batez kutsatuz. Uharreak, Harpeko arroila zeharkatzen du, baina desagertu egiten da bat-batean, Errobiko Iturbegietan ostera azaltzeko. Behero-bia igaro eta Esterenzubitik Donibane Garazira iritsiko da, ordurako Errobi bilakaturik.

Eremuaren handitasunak erabat sorginduko bagaitu ere, Errozateko lepora igo beharrak hankak lurrera ekarraraziko dizkigu instantean. Aukera bi daude aipatu lepora heltzeko: lehenak, zailtasun gutxien duenak, Harpeko arroilan behera doan bidexka jarraituko du, harik eta uharrea zeharkatu eta errekastoren bestaldetik Beherobitik Errozateko lepora doan bide zabalarekin bat egin arte. Guk ondoren igo behar izateko aurrez jaisteari alferrikako iritzita, Harpeko kobaren gainera igo eta belarrezko malda bortitzean gora egingo dugu ahal bezala, bistan dugun muinora heldu arte. Malda bortitza da benetan, eta majo kostako zaigu gora egitea. Komeni da, bestalde, eguraldi hezearekin gisako malda belartsu pikoak saihestea, eroriko batek Harpeko kobako sarreran bertan paratuko baigintuzke segundo gutxitan. Izerdi pixka bat isuri eta

1 Orbaizeta-Egurgi

15 km, 900 metroko igoera metatua.

Etapa Egurgiko zubian amaitzea proposatzen den arren, ibiltzera ohiturik dagoenak etapa hau eta hurrengoa egun bakarrean egiteko ez luke zailtasun handirik izan behar. Hala ere Egurgiko txabolak gaua pasatzeko zortea duenak nekez ahaztuko du bizipena.

Harpea.

Errozateko lepora helduko gara (1.076 m). Beste ahalegintxo bat eta Errozateko gailur lerdenera iritsiko gara (1.345 m). Esan gabe doa, ikuspegia zoragarria dela norabide guztietan. Pozik, lepora itzuli eta Artxilondoko sakonerako jaitsierari ekingo diogu. Iratiko bihotzerantz goaz ibilian, Irabia urtegiaren muturrean dagoen sakon baterantz; Egurgiko sakonerantz. Osatu berri dugun etapa zoragarria burutik kendu ezinda, Egurgiko txabola librean atseden hartuz gero naturak gaez lorik egiten ez duela sumatuko dugu.

2 Egurgi-Bagargia

16 km, 1.000 metroko igoera metatua.

Bagargiako lepoa Iratiko oihanerako sarrera naturala da Larraine herritik gatzela; bertan daude Iratiko txalet famatuak. Gaua igarotzeko aukera dago; taldean joanda hobe, aukeran.

Okabeko gailurra zain dugu botak jantzi, motxila bizkarreratu eta ibilbideari ekin orduko. Artxilondoko larreetatik ere bagenuen Okabera zuzenean igotzeko aukera, baina aurreko etapa Egurgin amaitu genuen,

Okaberen Urkuluko gandorra menderatuz egin beharko dugu gorantz igoera ederrean. Kurutzeko eta Oraateko lepoak pasata gailur historiko honetara helduko gara. Okabe (1.466 m).

Kontakizun honetarako datuak biltze aldera bertara txangoa egin genuenean behelainoaren opakotasunak bere atzaparretan hartua zuen. Lehendik ezagutzen dugulako esan dezakegu ikuspegia gogoangarria dela handik. GPS aldentezinari jarraituz, Ilarritako harrespila sonatuak dauden muinorantz jo genuen, Artxilondoko sakonetik etorri

ziruditen oihuak entzun genituen; oihuak gerturatzen somatu genituen, harik eta azkenean behelaino trinkoak mendizale bi parera jaur-

ti zizkigun arte. GR-10 egiten ari eta Artxilondoko sakonerantz jo zuten, Irauko lepora ustetan. Surzaiko lepora gurekin etor zitezen gonbidatu genituen, GPS-aren babesean. Hala, errepidez osatuko zuten Surzaiko lepotik Irauko leporainokoa. Aurpegian lasaitasun keinua marraztu zuten bi ardi galduek, eta, solasa eteteko asmorik gabe, Surzaiko leporantz jo genuen, hilabete osoko kontakizunari ekiten zioten bitartean. Izan ere gure zeharkalditxoaren anaia zaharra osatzear zeuden bi mendizaleak, Okaben erdi galdurik ibiliagatik. Ez zen makala!

Elkar agurtu genuen Surzaiko lepoan, Esterenzubi baitzuten eurek jomuga eta Iratiko oihana inguratzen duen Mendibel-Eskalerak gandorra zeharkatzea guk. Bizkor, Burdinkurutzeta mendatera helduko gara (1.135 m), eta hemen-dik Eskalerak gailurrean (1.472 m) amaituko den zeharkalditxo paregabe bati emango diogu hasiera, Mendibel (1.411 m), Arthanolatze (1.530 m) eta bigarren mailako beste zenbait gailur igo ostean. Eskalerak gailurretik berehala jaitsiko gara Bagargiara (1.320 m). Orhiko gailurra zain daukagu.

Iratiko oihana

Irati zabala da (17.195 Ha). Aspalditik probestu dute abereek bazkatze-ko, eta gizakiak ehizarako, eta egurretarako. Balio natural eta ekologiko handikoa da; izan ere, bertan dago Europako izeidi pagadirik handienetako bat.

Basoa gaztea da -12.000 urte baino gutxiago du-. Garai batean haritza omen zen nagusi, baina egun ale bakan batzuk baino ez dira geratzen. Azken mendeetako mendi

ustiapenaren eraginez, izeidiak gutxitu egin dira, eta egun pagoa da zuhaitz mota nagusia. Beste espezie batzuk ere badaude Iratin, esaterako, otsalizarra, astigarra, sahatza, ezkia, zumar hostozabala, eta zuhaixken artean, ezpela, hurritza, gorostia, elorri zuria, ipurua eta basarana. Azkenik, goroldioa, iratzeak eta likenak ere badaude.

Eta horien artean gordeta animaliak, oreina eta basurdea adibidez.

Udazkenean izango dugu lehena entzungai, marrualdia hasten denean. Basurdea nekez bistaratuko zaigu, hori bai lurrean uzten dituen arrastoak atzematea ez da zaila. Animalia gehiago ere bizi dira Iratin: orkatza, basakatua, ipurtatza, erbinudea, lepahoria...

Zazpigañara bidean, Alupiñako gandor aereoan.

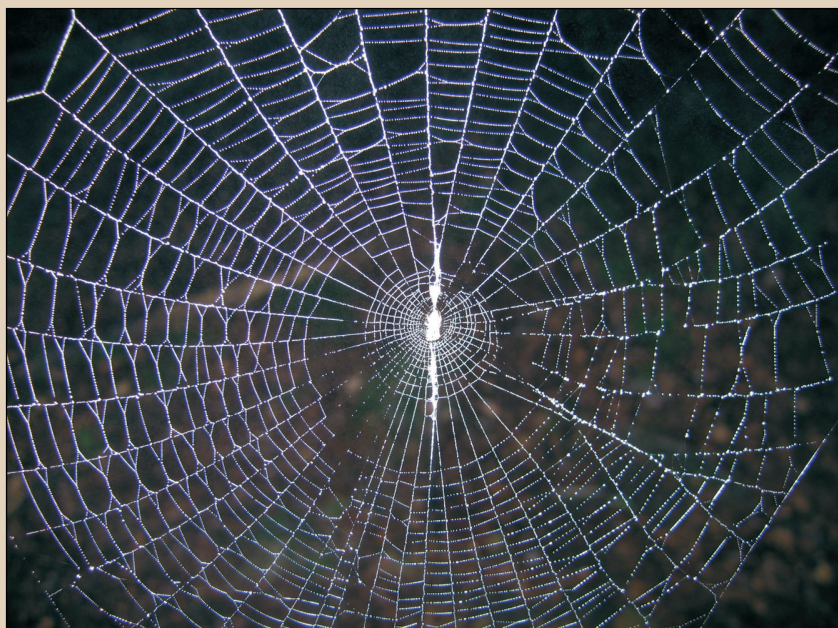
3 Bagargia-Larraine

2 km, 1.000 metroko igoera metatua.

Orhiko gailurrera igotzeak aparteko zailtasunik ez duen arren, isurialde honetatik igoz gero Zazpigaña eta Orhi mendien artean dagoen Alupiñako atakak zailtasunak sor diezazkieke goi mendian ibiltzera ohiturik ez daudenei. Komeni da jakitea Alupiñako ataka iparraldeko isurialdetik igarotzeko aukera badela.

Bagargia (1.320 m). Goizean goiz hartu dugu Pelusagainako tontorrera daraman bidea. Igoera lasaian paisaiatzat gozatuz, Orhi mendiari begira begiak betetzeko aukera izango dugu. Urrun dago Orhi oraindik. Eguneako lehenengo atsedena hartuko dugu Murkuillako lepoan, Mullagateko gandorrari ekin aurretik. Uneoro bistan izango dugu Orhi, eta eztena izango da aurrera eragiteko. Tartako lepora heltzearekin batera txantxak amaitu direla ohartuko gara: Zazpigañako malda bortitza parean dugu dagoeneko.

Malda belartsu eta harkaiztsua gainditu eta Zazpigañako gailur lerdenera helduko gara (1.765 m). Orhi parean dugu, Alupiñako ataka baizik ez dugu tartean. Atakara Zazpigaña

mendiaren iparraldeko aurpegitik doan xenda jarraituz jaitsi gaitezke, edo gailurrera zorabiagarri samarra igaroz —ederragoa, ezbairik gabe, mendizaleagoa—. Behin atakara helduta, azken malda piko bat gainditu besterik ez dugu izango, Kantauri itsasotik gatozela bi mila metroz goiti dagoen lehenengo gailurrera iristeko. Orhi (2.017 m).

Ikuspegia zoragarria da norabide guztietan. Etapa amaiera begien bistan dugu dagoeneko: Larraineko menda (1.573 m). Jendez gainezka egon ohi den Orhiko gailurra agurtu eta, bide errazetik Larraine eta Otsagabia batzen dituen erreperidera helduko gara azkar batean. Hiru Erregeen Mahaia bertan dago. ■

EUSKADI BTT-N

btt euskadi
zentroak centros

**NATURA
KULTURA
GASTRONOMIA
KIROLA**

**Zure bizikleta
prestatu!**
**Zatoz euskadiko
BTT zentroetara**

EUSKADI
atsegin handiz
con mucho gusto

Ibilbideak behera kargatu www.paisvascoturismo.net

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

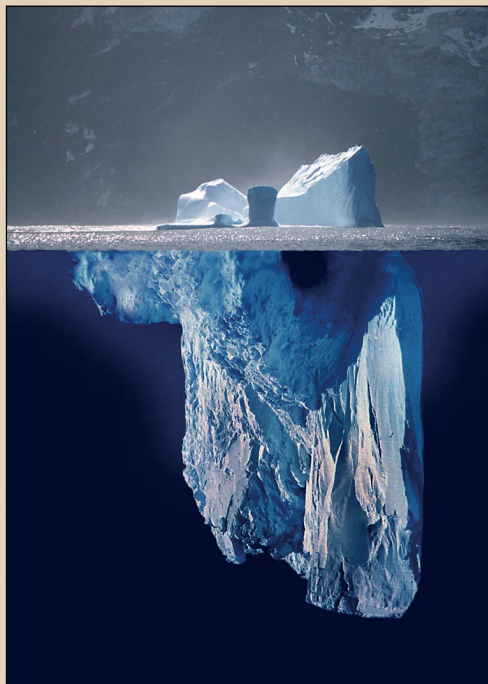
Izozmendiak bizi eramaile

POLOEN INGURUKO ITSASOETAN milaka iceberg daude eta AEBetako Monterey Bay Aquarium Research Institutetako Kenneth Smith-ek zuzendutako ikerlari taldeak *Science* aldizkarian argitara eman duenez izozmendiek bizia daramate beren baitan.

Hego Poloan iceberg ugari sortu da berotegi efektuaren eraginez, batzuk metro batzuetakoak, baina beste batzuk kilometrotakoak dira. Aipatu zientzialariek Weddell itsasoko bi iceberg aztertu ondoren, icebergek itsasoan ongari lana egiten dutela ikusi zuten.

Icebergak izotz puskekin batera lurreko materialak daramatzate eta material horiek phytoplakton, kill eta txorien hazkundera ahalbidetzen dute.

Aztertutako izozmendiak bi izan dira; bat txikia: agerian 41 metro eta itsas azpian 300

metrokoa; bestea handia: agerian 31 kilometro koadro dituen eta itsas azpian 230 metro sakonera duena. Azterketa onik burutzea ez da ahuntzaren gaurdiko eztula izan. Izan ere oso baldintza zailetan aritu dira, izozmendien inguruan izotz puskek etenik gabe erortzen direlako itsasora.

Lortutako datuek ikerlariari uraren aberastasunaz datu jakingarriak eman badizkie ere, datozen urteetan jarraitu nahi dituzte ikerketak, icebergek ekosistemak zein neurritan aldatzen dituzten jakin ahal izateko. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Transmisio sexualeko birus bat eztarriko minbizi eragile?

20 URTE BAINO GEHIAGO daramatzate ikertzaileek giza papilomaren birusek aho-barrunbeto tumoreen agerpean izan dezaketen eragina argitu nahian, hala ere oraindik ez da harreman hori minbizi ginekologikoen kasuan bezala frogatu. Baina 2007ko maiatzean *The New England Journal of Medicine* (NEJM) aldizkari ospetsuan argitaratutako ikerketa batek frogatzen duenez, transmisio sexualeko birus patogeno hori da eztarriko tumoreen agerpenaren arrazoia, nola gizonezkoetan hala emakumeetan ere.

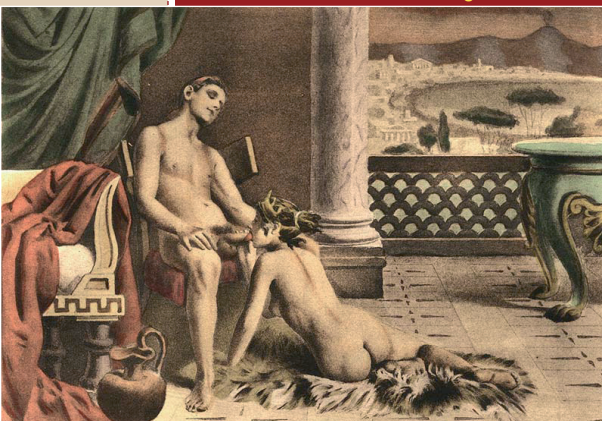
Baltimore-ko (AEB) John Hopkins Unibertsitateko ikertzaileek tumorea diagnostikatutako 100 pazienteren —86 gizonezko eta 14 emakumeren— laginak aztertu zituzten. Mostrak faringe ingurutik, alegia amigdaletatik, mihiaren atzealdetik eta eztarritik hartu zizkieten. Paziente horien datuak beste 200 pertsona osasuntsuen datuekin konparatu eta gero, ikertzaileek garbi ikusi zuten giza papiloma birusaren

(GPB) infekzioa zela tumorea agertzeko arriskurik handieneko faktorea.

Izan ere, infekzioa zuten pertsonen 32 aldiz gehiagotan garatu zuten minbiziak. Ikerketa honi esker frogatu dute tabako edo alkohol kontsumoak baino eragin handiagoa duela birus horrek nahiz eta ahoko eta eztarriko tumoreak agertzea —hamar kasutatik zortzitan— betidanik lotu izan den tabakoa eta alkoholarekin. Ikerketan zehar ez zuten arrisku handiagorik ikusi pertsona infektatuetan, tabako-kontsumo handia izan arren ere, eta horrek bi arrisku-faktoreen arteko sinergia ukatu egiten du. “Behin birusak zelula maila batetik gora aldatu duenean, kantzeroso bihurtzeko moduan, litekeena da tabakoak eta alkoholak eraginik ez edukitzea”, ikerketak adierazten duenez.

Bikotekide sexual ugari edukitzeak —bai bagina bidezko sexu harremanetarako, baita sexu oralerako ere— arriskua gehitu egiten zuen ikertutako kasuetan. Felazioa edo “cunnilingus”a bezalako jardura sexualak dira birus honen transmisioan arriskurik handienekoak. Umetokiko minbiziaren kasuan gertatzen den bezala, patogeno horrek eragindako infekziorik gehienak bere kasa sendatzen dira; baina infekzio kroniko bihurtzen denean, lesio prekantzerosoak agertu daitezke, tumorea eragiteraino.

Édouard-Henri Avril-en margolana.

BEROTEGI EFETUA

Txina gas-emisioen buru

HERBEHEREETAKO agentzia independente batek iragarri berri duenez 2006an Txina estatu poluitzaileetan poluitzaileena izan da. Estimazioen arabera Txinak 6.200 milioi tona CO2 emititu zuen eta AEBek 5.800 milioi tona 'baino ez'. Ordena-aldaketa aurreikusita zegoen jada, baina beranduxeago gertatuko zela uste zen.

Kalkulua egiteko garaian ikerlariek BP (British Petroleum) eta US Geological Survey erakundeek "Energia fosilen kontsumoari" eta "Porlanaren munduko produkzioari" buruz, hurrenez hurren, argitara emandako txostenak arakatu dituzte. Eta ez dira iritzira aukeratutako neurgailuak. Porlanaren industria da, izan ere, CO2 gehien emititzen duen industria. Eta munduan ekoizten den porlanaren ia erdia (%44) erabiltzen du Txinak.

Oro har Txinako emisioak %9 hazi dira 2006. urtean, Europako Batasunean, aldiz, ez dira igo eta AEBetan pixka bat jaitsi egin dira. Pertsonako emisioak kontuan hartuz gero AEBek ez dute galdu 'nagusitasuna'. Guztien buru jarraitzen dute biztanleko 20 tona botatzen baitu, Txinak, berriz, pertsonako 5 tona isurtzen ditu. ■

Txinako gas kutsatzaile emisioak gaurko erritmoan hazten jarraituz gero areagotu egingen litzateke berotegi efektua.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

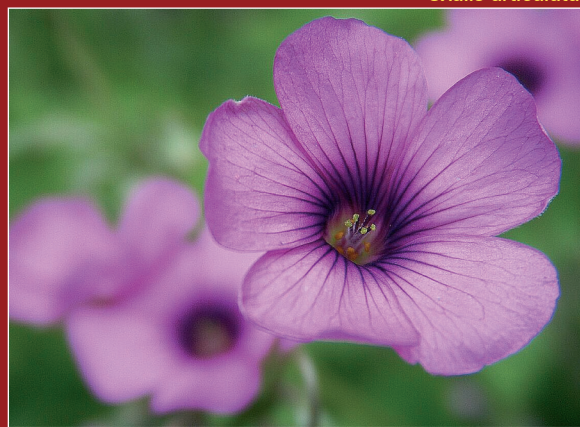
mandio@zerain.com

Pittin samin

BARRABAS GENEROKO OXALISTARRAK berrehundik gora ba omen dira. Gehienak hego hemisferiokoak, bai Afrikakoak bai Amerikakoak. Ameriketatik ekarriak dira, inondik ere, Europan ezagutzen ditugunak.

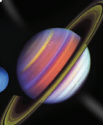
Platerera eramateko esaten nuzin aurreagokoan, izan ere, minak mingotsak mikatzak baino jaki hoberik ba al da? Aho-sabairako bezala osasunerako: Suitzan eta Alemanian bere gatza hartzen zuten, potasa oxalatoa edo bioxalatoa –biotatik entzuna dut...– freskagarria izateaz gain, gaizkoaduren, eskorbutuaren eta behazun gehiegiauren aurkakoa ere bada. C bitaminan oparo, pittin samin, limoi dastako eta bixigarri, horra bere sukalderako emana. Entsalada edo zopatan egokiena, baina zenbait arraintentzat ez da nolanahiko makulu. Lurrinetan edo arin irakinda, barazki gisa, osina borraja eta aingeru-belarraren kirako, ziazerba edo espinakaren uztarrian jartzen dute batzuek. Barrabasa ezagutzen duen trangadera duenak, ordea, minutu eskasez gurinetan ezti frijituta egindako bere nahaskia bezalakorik ez dela badaki. Gutizia hau gaztainondoaren lore laruauren hauts-kirats nazkagarria nonahi nagusitua denean aipatu beharra ere ederra da, parkeske natorkizu... Belar hau, hala ere, guk bai, baina asto batek ez luke inoiz berde mingotsean bere horretan jango, Ingalaterran baina astalapikoren batek astoen oloa izena jarri zion noizbait...

Ziorlatxa eta lapaitza edo uztao senideei tankerako erabilera ere eman izan zaie: zopagai, ortuari arin... baina hurrengo otordurako ere zerbait utzi beharko dugu...

Oxalis articulata

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Vanderbilt

NEW YORK, 1810. Staten Island-en bizi zen hamasei urteko gazte batek aukera ederra aprobetxatu zuen itsasontzi txiki bat merke erosteko. Berez aisialdirako erosi zuen ontzia, baina ikasketak hamaika urterekin utzi zituen mutiko hark erosketari esker sos batzuk irabaz zitzaizkela pentsatu zuen: nekazal produktuak eta bidaiariak eramango zituen Staten Islandetik Manhattanera.

Berehala, zerbitzu berriaren eskaerak gora egin zuen eta Cornelius Vanderbilt gazteak ontzi gehiago erosi behar izan zituen. Hemezortzi urterekin New York-eko portuan lehengaien garraiorako negozio errentagarria zuen; Vanderbilt inperioaren hastapenak ziren.

Hogeita hiru urte beteta, ontzi guztiak saldu eta baporearen aldeko apustua egin zuen, New York eta New Brunswicken arteko ferry linea zabalduz. 1849an, Atlantikoaren eta Itsaso Barearen arteko zerbitzuaren kontzesioa lortu zuen Nikaraguako gobernuaren eskutik. 1955ean ozeanoa zeharkatu, eta New York-Le Havre bidaiari-linea antolatu zuen.

Baina handik gutxira, 1857an, trenbideen mundura egin zuen jauzi. 1861ean bapore guztiak saldu zituen. New York eta Harlemeden arteko ibilbidearekin ekin zion negozio berriari; Columbiako konterriraino iritsi zen gero; Bufalora, aurrerago, baita Chicagora ere. 1877ko urtarilaren 2an hil zen Cornelius Vanderbilt. New York Central & Hudson River trenbidea, Lake Shore & Michigan Southern izenekoa, Harlemeko linea eta Canada Southern delakoa Vanderbilten kontrolpean zeuden. Beste linea askoren kudeaketan parte hartzen zuen, gainera. Bere ondasunak 100 milioi dolarretara iritsi

Cornelius Vanderbilt
(1794-1877).

Ezerezetik, AEBetako ondasunik handienetakoa biltzera iritsi zen. Oinordekoak bidea kontrako norantzan egiten izan ziren trebeagoak.

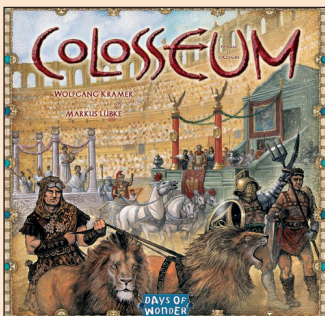
zirela kalkulatzeko da. Horiek guztiak (edo ia) seme William Henry-ri utzi zituzkion, zortzi alabei pilatutakoaren zati txiki bat baino ez baitzuen eman. Semea hildakoan, familiaren ondasuna 200 milioi dolarrekoa omen zen.

Vanderbilt familiaren hagiografoek diote sendiak diru kopuru handiak eman ohi zituela karitate eta gizarte-lanetarako. Eta Vanderbilt Unibertsitatea (Nashville, Tennessee) aipatu ohi dute adibide gisa. Baina Cornelius milioi bat dolar baino ez zuen eman geroztik haren izena izango zuen unibertsitatea eraikitzeke. Hala ere, emazteari utzi ziona bikoizten du kopuru horrek.

Corneliusen bizimodua xumea izan zela diote. Oinordekoek, ordea, karitatea euren buruek merezi zutela pentsatuko zuten, eta etengabe jardun zuten bildutakoa xahutzeko lanean. Corneliusen biloba Albertek hirian etxe bat zuen, beste bat mendian, yate eder bat eta treneko bagoi pribatu bat ere bai. Baina itxuraz, nahikoa ez eta Italiatik arkitekto bat ekarrarazi, 600 langile kontratatu eta jauregi bat eraikiarazi zuen New York-eko Fifth Avenue garestian. Alberten alaba Alice, aldiz, itsasertzean "etxolatzoa" eraiki zuen; 70 gela zituen, sarrerako ateak 50 tonako pisua zuen, eta etxea urtero pintatzen zuen 5.000 dolarren truke.

J. K. Galbraith ekonomialariak dioenez, "Vanderbiltarren hainbat belaunaldik dirua modu errazean pilatzeko eta modu inozoan xahutzeko talentua izan du". Cornelius hil eta 48 urtera, haren oinordeko zuzenetako bat xentimorik gabe hil zen; inperioaren sortzailearen heriotzatik 70 urtera, familiak Fifth Avenuen guztira eraikitako 10 jauregien arteko azkena bota zuen. ■

ARRASTOAK

COLOSSEUM du izena erromatar zibilizazioaren inguruko mahai-jolas berriak.

Protagonista erromatar enpresaria da, estadiotan ikuskizun handiak antolatzen ditu eta helburua ahalik eta ikusle gehien erakartzea da. Enpresarioek ospea eta loria lortzen dute ikuskizun bakoitzean, eta horrek ikuskizun berriak eta hobeak antolatzen laguntzen die. Estadioak hobe-

tu behar dituzte, borrokalari eta ikuskizun onenak kontratatu, enperadorea eta patrizioak asetu... eta negozio guztia kudeatu, Enpresari Handi titulua eskuratu ahal izateko.

Jolasaren alde estetikoak zaindu dute bereziki Days of Wonder etxeok; bost estadio ditu guztira, eta horiek zabaltzeko beste hamar elementu.

«Industria-enplegu guztiak hiritik ateratzea akats larria da»

Bilbo, 1964. Zuzenbide ekonomikoan lizentziatua. Abokatu lanetan jarduna. Auzo eta gizarte mugimenduetan aritua. EBko –Euskadiko Kontseiluko– kidea da. 1995ean, Bilboko Udalean hartu zuen zinegotzi kargua estreinakoz. Laugarren legealdia du oraingo hau: Emakume, Enplegua eta Ingurumen sailak ezagutu ditu, baita oposizioa ezagutu ere. Hirigintza eta Ingurumen saileko zinegotzia da egun, aurreko legealdiko kargua errepikatuz. Ezkondua. Hiru seme ditu: 11 urteko Jon eta 7 urteko Mikel eta Xabier bikiak. Errekalde auzoan bizi da.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Iñigo Azkona

Bilboko udalbatza 29 zinegotzik osatuta dago: Udal Gobernua EAJko hamairuk eta EBko bik osatzen dute. PPko eta PSEko zazpinak berriz oposizioa. EAE-ANVk bi eserleku erdietsi zituen azken hauteskundeetan, baina baliogabetuta geratu dira. EAK berriz, ez du zinegotzirik lortu legaldi honetan.

Gobernuan zazpi dira emakumeak. Emakumea politikan nola ikusten duen itaundu diogu Julia Madrazori: “Espazio politikoa eta publikoa geureganatzen ari gara. Emakumeak asko ekartzen du politikara. Uneon akordioa eta isileko lana behar dira, eguneroko lan praktikoa, eta emakumeak berezko ezaugarriak ditu horiek”.

Nola daramatzazu berriz, politika eta boterea? Tira handikoa baita boterea, harrapatzen zaituen erakarlea.

Boterean nago, baina boterearen egiturak aldarazteko. Boterearen estrukturan nago aldaketak estrukturalak izan behar direla uste baitut. Batzuen ustez lan marjinalean aritu behar da, kontzientzia lanetan. Ados. Nik ez ditut horiek baztertzen, baina ez da nahikoa. Boterea ezagutu eta kudeatu behar da. Boteretik kanpo egonez, sistemaren ertzean dagoena eraldatzea ezinezkoa da. Egia da, boterearen esferan koipekeria larregi dago, baita artifiziozko su eta jantzi luze gehiegi ere, lehen lerroan agertu

nahia. Zurikeriatik eta losintxatik aldentzen saiatzen naiz, botereak ez nau harrapatzen edo erakartzen

Azaldu iezaguzu EBk EAJrekin duen akordioa. Ezkerreko eta eskuineko alderdi bien arteko udal ituna.

Guk (EB) ezker erreala eta eraldatzaila izatea proposatu diegu herritarrei, oro har. Udal honetan eraginkorrak izateko oposizioan egotea baino gobernuan egon beharra adierazi genien. Berbarako, zer ekar genezake guk PP eta PSE-EErekin oposizioan egonda, aurrerapen sozialetan edo hirigintzan egin beharreko aldaketak eragiteko? Ezer gutxi. EAJrekin dife-

Julia
Madrazo

rentzia handiak ditugu, baina EAJk itun zalea da eta demokrazian ezaugarri hori funtsezkoa da. Alderdi bion arteko itunak aurrerapen sozialak eta politika aurrerakoiak ahalbidetu ditu.

Egin al daiteke hirigintza-politika ego-kia, ingurumenarekiko begirunez eta garapen jasangarriari eutsiz.

Bai. Batera daitezke. Bilbon azken lau urteotan egin dugun hirigintza guztiz garbia da, Bilbo onestasunaren paradigma da, eraikitzeke modua aldatu dugu. Hona adibide batzuk: Zorrozaurre hirigunean etxeak eraitsi dira orain arte, gaur egun ez. Nik saila hartu nuenean, Olabeaga auzo osoa botatzeko asmoa zegoen. Proiektua kaxoian geratu zen, egun auzoa ari da berreraikitzen. Bilboko inguru berdea sakratua da orain, mendi magaletan aurreikusiak ziren proiektuak bertan behera geratu dira. Agenda 21 ekimenaren bidez herritarren parte-hartzea bermatu gura dugu: tailerrak antolatzen ari gara, hirigintza partehartzaileak garapen jasangarria ahalbidetu dezake, berau aplikatzen saiatzen gara ditugun baliabideak erabiliz.

Etxebizitza alokairua nola lantzen duzue, etxearen jabetzaren aldean?

Gure politika etxebizitzaren eskubidea babestera zuzenduta dago, ez jabegoa-

“Supersur autobideak azpiegitura bikoizten du, gainera behar duen edukierak ez ditu trafiko fluxu guztiak absorbituko”

rena. Nire nahia erakunde publikoek alokairuzko etxe gehiago eraikitzea eta babestea da. Bilboko Udalak sustatzen duen etxebizitzaren ehuneko ehun alokairuan erabiltzen da.

Alokatzaileen segimendu kontrola nola burutzen duzue, ordea? Etxebizitza propioa duten akolatzaileak daudela salatzen dute hiritar zenbaitek.

Etxebide elkartearen bidez egiten dugu. Honek 5.000 etxebizitza du alokairuan. Bilbo da Estatuan, proportzioan eta konparazioan, etxebizitza alokatu gehien duen hiria. Etxebizitza berriak zozketa bide esleitzen dira, egokitzapen sistema doituaren bidez. Esleipendunaren kontrola eta kontratua bost urtetan behin berritzen da Eusko Jaurlaritzarekin batera. Aurrekontuen araberrako eraikinak dira: zerrenda eta leihatila bakarra da, eta formulario ere bakarra. Kontrola bermatzeko etxeko agiriak eskatzen ditugu, baita alokatzaileak kontratua berri-

tu dezakeen edo kontratua izateko behar den irabazi-baremoan dagoen ere. Zorrozaurreko etxebizitzaren erdia publikoa da eta alokairuan dago. Etxebiden sartzeko ezin duzu etxebizitza izan eta urtean 33 mila euroen irabazia gainditu. Lege berriarekin etxebizitza duenak ez du beste bat alokatuko edo etxe publikoa erosiko, ziur.

Errekaldeko auzokidea zara. Metroa eta tranbiaren proiektuek gorabeherak ekarri dituzte.

PPk eta PSEk bata edo bestea planteatu dute Errekalden. Hauteskunde kanpaina beren proiektuaz galdetu diegu baina ez digute erantzun.

Auzoko plataforma batek “Metro bai, tranbiarik ez” aldarrikatu ei du.

Batzuek tranbia soilik gura dute eta beste askok biak.

Eta zuk?

Nik biak bateragarriak ikusten ditut, San Mamesen biak dabilta. “Metroari bai eta tranbiari ere bai”, diot nik. Tranbia arin batek hiru miloi bidaiari darama urtean. Metroa baino merkeagoa da eta beretik hiria ikusten duzu. Tranbiak hiria kohesionatzen du, zerbiztu eta kalitatea bermatzen ditu eta aberastasuna partekatu.

Ekimen honetan hartu duzun jarrera dela-eta, Errekalden botoak galdu dituzula diote batzuek. Hiri mugimenduetan ibilitakoa zarela baina...

Baina Plataforma horren ildoan ez naiz inoiz ibili. Plataformak 1.000 lagunen sostengua du, ez du gehiengoa biltzen, ezta hurreratu ere. Jende hori manipulatu dago. Hiri mugimenduak errespetu pixkat merezi du. Ez dut horregatik botorik galdu. Errekalde ez da neurezko feudoa. Ehunekoetan ez dut galdu. Abstentzio altua izan da eta denok galdu

“Iñaki Azkunak ardura eskatzen du, laneko konfiantza lortuz gero harremana ona da. Hurbildik asko irabazten du Azkunak”.

EAE-ANVREN AULKIAK**“Herria Aurrera plataformakoek formak zaindu behar dituzte”**

EAE-ANVko BI ZINEGOTZIEN KARGU BALIOGABETUAZ. Herri Aurrera plataformarekin harremana izan dugu aurreko legealdian. Ez ditugu bazter utzi, hiriari buruzko datuak eman genizkien. Udal batzordeetan egon dira, alegazioak aurkeztu dituzte. Alabaina, bozketa egunean muntatu zutena gehiegizkoa izan zen: udaltzaingoa alde batean eta gu, euren borroakoak bagina bezala, beste aldean. Ez genuen gustuko unerik pasa. Kaleetan zabaldu dituzten argazkiak eta zinegotziei mehatxuak bestalde... horiek ez dira ez bidea ez moduak. Eurek mina dute eta besteok ere bai. Lapurrak deitu digute eta gu ez gara halakoak. Nik neuk ahazteko ahalegina egin dut, ahaztuko dut. Baina, mahai batean esertzeko unea etorriko da, egoera politikoa bideratzeko eta hobetzeko moduak aurkitu behar ditugu, eta horretan denok ardura partekatu bat daukagu. ANV edo kasurako Herri Aurrera plataformakoek (Arantza, Zuriñe, Lander...) ni abegikoa izatea nahiko dute, baina xaxatzen ibili ostean... Alegia, zaila da alde biko espazio politiko eraikitzea eurek eragiten duten presioarekin. Horrela zaila da ezer partekatzea. Udal Gobernuak eta sailak osatu ondoren bilera egingo dugu, informazioa eskaintzeko eta bestelako lanak konpartitzeko, baina pertsonalki adieraziko diet formak zaindu behar dituztela, bestela ezinezkoa dela ezer partekatzea.

dugu. Egia da, hainbat auzotar ez dator bat nire aukerarekin, baina joka dezagun garbi. Aldera al daitezke tranbiaren proiektua —dagoeneko aurrekontu osatuta daukana— eta ez sosik ez aurrekonturik ez duen metroarena? Metroaren auziaren atzean alderdi sozialista eta popularra daude, Espainiako hiri guztietan tranbiaren alde dira, Bilbon ez. Gainera ez dut tranbiaren aukera baztertuko dutenik sinesten.

Supersur autobide proiektua ere ezbaian dago. Gizarte plataformek kritikatu.

EB da —Udalean nahiz Batzar Nagusietan— Supersur proiektuari uko egin dion alderdi bakarra. Supersurrek azpiegitura bikoizten du, gainera behar duen edukierak ez ditu trafiko fluxu guztiak absorbituko. Pagasarri mendia bitan zatitzen du eta gainera finantziario moduak beste proiektuen aurrekontuak apaltzen ditu, garraio publikoarena, berbarako. Garraio publiko eraginkorra eraiki arte itxaron beharko luke Supersurrak, baita Metroko lineak nondik nora joango diren ezagutu arte.

Bilbo turismo eta zerbitzu hiria bilakatzeko ari da. Enplegua sustatzeko nahiko al da ordea? Zein motako enplegua hobesten duzu zuk?

Bilboren izaera birdefinitzen ari da. Bilbok zerbitzu nahiz turismo hiria izan behar du, baina I+D delakoa ere landu behar dugu, industriari eutsi

behar diogu. Une batez industria gune guztiak etxebizitza egiteko hartu zen, ez naiz ados. Errekalde eta Irala auzoetan industria asko dago eta berari eusteko lanean ari gara. Zorrozaurren 100 metrotik 25 ekimen ekonomikoa sustatzeko gorde dugu. Abandoibarrean edo Plaza Biribilean aldiz, ez da metro koadro bat bera utzi industria-enplegua sortzeko, eta hau PSOEn arduragabekeria da. Eta lortu dena ez da EAJri edo PPri esker. Eusko Jaurlaritzarekin hiri parke teknologikoa eraikitzeke ituna sinatu dugu. Ingurumena zaindu behar da, ados, baina industria-enplegu guztia hiritik ateratzea akats larria da. Ibilgailuek geroz eta kutsadura eta zarata gehiago eragingo dute. Hiri konpaktuak eta autosufizienteak eraiki behar dira, lana, bizitza eta erosketak inguru berean eginez gero hiri jasangarriak eraikiko ditugu.

Iñaki Azkuna alkatetza kritikatu izan da etorkinentzako jarrera dela-eta. Kritikak justuak al dira zure ustez?

Ziur aski nik ez nituen berak erabili dituen berbak erabiliko. Biok kultura politiko desberdinetatik gatoz. Etorkinen gaia

fenomeno soziala da, ez arazoa. Nork zaintzen ditu haurrak, nork adineko pertsonak, nor ari da eraikuntzan eta ostalaritzan lanean. Esku lana behar dugu. Planeta hau denona da eta denon artean eraiki behar dugu. Euskal Herrian lana dago eta gehiengoak lanera datoz, lanak eta bizi baldintza egokiak pertsona duintzen dute. Lapurretak badira legea aplikatu, baina bertakoak ere lapurrak izan gaitzke. Beraz, joera arrazista eta xenofoboak baztertu behar dira. Etorkinekiko sentsibilitatea landu behar dugu eta lan munduan beren integrazioa bilatu.

Zer moduz Iñaki Azkunarekin?

Azkunak ardura eskatzen du, laneko konfiantza lortuz gero harremana ona da. Guk zorrotasuna erakutsi diogu. Biok ala biok antzeko umorea dugu, Azkunak hurbildik asko irabazten du.

707 urte dira Bilbo sortu zela. Hamaika bider aipatua eta beste hainbeste ospatua. Aldiz, 70 urte bete dira tropa frankistak eta faxistak hirian sartu zirela eta hori ez ei da oroitarazi.

Nik hiriaren mendeurrenaren zioz antolatua eta eskainia ontzat jo dut. Kultur ekimenak landu dira, kalitatekoak, nahiko sozializatuak, hiritar guztia-erentzat, batzuk debaldekoak. 70. urtea aitzakia da, eta balia dezagun bere alde ona. Egia da diozuna: demokrazia eta askatasunaren alde borrokatu zutenak gehiago gogoratu beharko genituzke, ezagutza eta errekonozimendua aitoritu. EBn azken hauen alde gehiago egin daitekeela pentsatzen dugu. Neuri Diego Lopez de Haro baino hurbilago ditut espetxea jasan eta bizia galdu zutenak, orain dugun sistemaren alde borrokatu zutenak. ■

- Abentura kirolak • Eskola kanpainak • Kanpamentuak • Ospakizunak
- Multiabentura • Prestakuntza ikastaroak • Bidaia antolatutak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Neurriak egindako aurrekontuak

Harremaretarako telefono zenbakiak: 635 748 947 / 635 748 948

Tel. eta Faxe: 945 288114 · San Juan kalea 18, 01208 Albeniz · ARABA

www.inguruabentura.com · info@inguruabentura.com

Espekulazio usaina azpiegituretan

Espainian hirigintzan azaleratu diren eskandaluak medio, alarma piztu da Euskal Herrian ere. Gure herrialdean azpiegitura eta etxebizitza lan handiak egin dira eta datozen urteetan ere egingo dira. Espekulazioaren itzala hor dago.

DANIEL UDALAITZ

EGUN, AZPIEGITURA LAN HANDIAK

daude martxan Euskal Herrian eta lur eta hormigoi tonelada asko mugitzeaz gain, milioika milioi euro ere mugitzen dira horietan. Hamaika obra daude hastear eta honako hauek dira handienak: Euskal Y, Pasaia eta Pasaia kanpo Portua, Bilboko saihesbidea, San Mames futbol-zelai berria eta Bilboko pilotaleku berria, besteak beste. Makroobra horietan, milaka milioi euro daude jokoan, eta lan batzuk hasi dituzte dagoeneko.

Bilboko Metropoliko Lurralde Planaren eta Gernikako eta Markinako eskualdeen hedatze planaren arabera, Bizkaiko itsasertzean 38.000 etxebizitza eraikitzea aurreikusita dago datozen zortzi urteetan, batik bat Getxon eta Bakion. Bizkaiko itsasertzeko udalek, horretarako, urbanismo planak aldatu egin beharko dituzte. Dirudienez, erakunde publikoek urbanizazioak egiteari utzi eta etxebizitza blokeen gunek eraiki nahi dituzte.

Ildo horretan, deigarria da lehengo eta oraingo eragiketen inguruko espekulazio beldurrak eta susmoak EAJren gertuko eta berezko instantziek zabaltzen dituztela. Eta deigarria da, hain zuzen EAJ delako Eusko Jaurlaritzan agintean dagoen alderdia, eta horretaz gain, alderdi horrek kontrolatzen dituelako Bizkaiko eta Gipuzkoako Aldundiak, eta orobat obrak egiten ari diren udal asko.

Irakurleak nahi duen eran epaitu dezan, erreportaje honetan hitzez hitz jasoko ditugu prentsan oro har eta nazionalisten sektore kritikoaren

Pasaiaiko oraingo portuan ontzi galanta.

hurbileko web orri batean argitaratu diren beldur eta susmo horien zenbait adibide. Nori edo nortzuei buruz ari dira hedabide horien bidez jendaurrean zabaltzen diren beldurrak eta susmoak? Etorkizuneko zenbait hirigintza lanen aurretik egindako eragiketa batzuetan, zenbait pertsonaren izenak ere eman dituzte jakitera. Beste batzuetan, berriz, iradoki egin dituzte. Epai ditzala irakurleak.

Fertiberia, lurbentia, Befesa

Izaro News web orrialdeak, EAJren alde kritikoaren hurbilekoak, hirigintza arloko ustezko zenbait espekula-

zio eta ustelkeria kasu azaleratu ditu, eta EAJren zenbait kide horietan nahasita daudela jakinarazi du. Ildo horretan, web orri horrek jakinarazi zuen "Fertiberiaren hirigintza-zartada Barakaldon" izeneko kasuan, José Olazarán "EAJren EBBren burukide ohiak" parte hartu zuela, Fertiberiaren lursailak erosi zituen eraikuntza-entpresaren aholkulari gisa. "Olazarán EAJren zuzendaritzatik kaleratu zuten negozioetan eta jardun politikoan ari zelako; ez dakigu jardun politikoan baino negozioetan aritzen zen gehiago, ezta politika negozioetarako baliatzen zuen ere". Hala jakinarazi

San Mames berriaren interesak

Juan de Etxanok Izaro News web orrian haxe esan zuen bere zutabea: "Honen guztiaren atzean ustelkeria orokortuta dago. San Mames berriaren proiektuak interes ekonomiko indartsuak eragin ditu eta jende askok eskuratu nahi du irabazien zati bat. Politikariek ere komisiok nahi dituzte eta enpresa arloko zorrak dituzte. Eta EAJren barneko krisiak behin eta berriz azpimarratu du nahaste ilun honek kalte larria egingo diola Athletic-i". Etxanok adierazpen horiek "bere enpresetan hainbat krisi gainditu dituen eta gainera lehen Gobernu frankistan erantzukizun handiko kargua izan zuen aspaldiko enpresaburu batek" esanak direla dio. Enpresaburu horrek berak haxe aitortu zion Etxanori: "Nire bazkide bat enpresaburua da, eta hark aitortu dit urte honetan hiru alkateri eman diela dirua. Eta okerreza zera da, zinegotziek eurek eskatu ziotela zuzenean dirua".

Jose Luis Bilbao Bizkaiko ahaldu nagusiak eta Iñaki Azkuna Bilboko alkateak salatu dute San Mamesko proiektuan "aspaldiko enpresaburu" horrek aipaturiko interesak daudela. *Correo español* egunkariko kronikaren arabera, "Azkunak azpimarratu zuen Basurton eraikiko den San Mames berria oso garrantzitsua dela hirigintzan, EHUren campus teknologikoa eraiki aurretik futbol-zelai zaharra eraitsi eta berria eraiki behar delako". Aditzera eman zuen mugimenduak egin direla, baina ez zuen horien berri eman, nahiz eta eremu horretan ez den etxebizitzarik eraikiko. "Litekeena da zenbaitek espekulazio eta ekonomia interesak izatea", esan zuen. Adierazpen horretan ez zuen izenik eman inor "ez salatze"ko, baina Azkunak nahastetik kanpo utzi zuen Athletic-en egungo zuzendaritza. Hala ere, aitortu zuen kontuarengatik zenbait "eztabaida" ere izan duela.

ARGAZKI PRESS/ MONIKA DEL VALLE

San Mamesen belar berria jarri zutenekoa.

"Badakit zenbait jende irrikaz zegoela kontuarekin irabaziak lortuko zituelako", adierazi zuen Bilbovision telebistan, baina ez zuen izenik "bota". "Inor aberasten bada, goizean goiz fusilatuko dugu", ohartarazi zuen Azkunak. Polemika horretan parte hartu zuen Antonio Basagoitik Bilboko udaleko PPren zinegotziak eta "EAJkoak ez diren hautagaiak eta konstruktoreak izutu nahi izatea" leporatu zien Bilbaori eta Azkunari.

Joan den otsailean, Jose Luis Bilbao Bizkaiko ahaldu nagusiak berak, San Mames Barria, San Mames futbol-zelai berria eraikiko duen elkarte, sinatu ostean, berriro eman zuen aditzera San Mames berria eraikitzeke proiektuan ekonomia eta espekulazio interesak daudela. Gaineratu zuen, ez dela "ez plusbaliorik ez zartadarik egongo". Eraikitzeke enpresak kontratatzerakoan ere garbi jokatu dutela berretsi zuen. San Mames berria 180 milioi euro kostako da.

zuen Juan de Etxanok, web orrialde horretan idatzi ohi duen idazleak.

Enpresa horrek, lehen Sefanitro zenak, 1996. urtean erosi zituen lursailak, 1,5 milioi euroren truke. 1999an Barakaldoko udalak birkalifikatu egin zituen. Hirigintza-enpresen talde batek eskuratu du lursaila eta 240 milioi euroren truke 2.000 etxebizitza eraikiko ditu. Hirigintza arloko talde hori "Iurbentia Propiedad Inmobiliaria SA" da, eta hain zuzen lehen aipaturiko EAJren burukide ohia talde horretako aholkularietako bat da. Web orrialde horren arabera, "aipaturiko enpresak 680 milioi euro

fakturatuko ditu proiektu horrekin eta denbora gutxiren buruan beste 42.000 metro koadro lur eskuratzeko asmoa du, Fertiberiaren lantegiko lurretatik gertu. Egun Befesaren planta batek okupatzen du aipaturiko lursail hori, baina enpresa horren jarduna 2007an amaituko da".

Alonsoren hirigintza kudeaketa Gasteizen

PP gutxiengoan egon da agintean Gasteizko udalbatzan eta joan den urte amaieran hirigintza arloko ustezko bi eskandalutan nahasi zen, biak ere familia bakarreko etxebizitzaren

promozio kontuak ziren... gertaturikoa ikertzen ari dira orain. Ibaiondo auzoan, Opacua eraikuntza-enpresak 54.000 euro garestitu zituen udal lurretan eraikitako 24 txalet bioklimatiko. Eta Ali herrian, hirigintza zinegotzia zen Jorge Ibarrondo popularrak baimena eman zion Salgado Iglesias markari zazpi txalet eraikitzeke, aurkako hainbat txosten tekniko jaso arren. Jose Mardones, Lasarte, Villa Vergara, Cruz Roja eta Cervantes hegoaldea ere susmagarriak dira zenbait txaletetan ustez Aliko Udalak lagunduta egindako hirigintza gora-beherengatik. ■

Paperetik builaka datoz unibertsitarioak

Estra! Estra! Euskarazko hamabostekari bat sortu da EHU*n*! *Harrabots* du izena eta beharrezkoa zen inondik ere, geroz eta ikasle euskaldun gehiago dituen eremuan. Biologiako ikasle talde batek sortu du, baina dagoeneko karrera askotako jendea hurbildu zaie.

GORKA BEREZIARTUA

BIOLOGIAKO ikasleek sortu duzuela? Kazetaritzakoak izango zinetela uste nuen...

—Egia esan orain jende pila bat ari gara lanean lehen geundenekin konparatuta. Kazetaritzatik ere hurbildu dira —azaldu du telefonoaren beste aldetik *Harrabots* aldizkariko Oier Aranzabalek. Ikasle batzuek burua botanika eta zoologia liburu artetik atera eta prentsan aritzeko txolarte bat

hartzea ederra izango zela pentsatu zuten urte honen hasieran. Beharra bazegoen Aranzabalen esanetan: “Asko harritu nintzen unibertsitatean ikasleek egindako euskarazko aldizkaririk ez zegoela ikustean”.

Erdi broman hasi ziren aldizkaria sortzeko ideiarri bueltak ematen, baina pixkanaka bilerak antolatu eta forma eman zioten. *Harrabots*en lehen piezak burutazio faktoria dinamikoe-

nean jarri zituzten: unibertsitateko kafetegian. Ondoren, fabrikatik ateratzeko ordua iritsita, EHUri laguntza eskatu zioten.

Judoa eta euskal prentsaren harremanak ez du entziklopedia idazteko adina ematen, baina kasu honetan batak izan du bestean eraginik. Ludger Mees EHUko Euskara Errektoreordeak argitu du harreman hori: “Kasualitate hutsa izan zen. *Harrabots*eko kide

batek [Aranzabalek berak] nire semearekin batera judoa egiten du, klub berean. Bera biologia ikasten hasia zen gure unibertsitatean eta bazekien ni Euskara Errektoreordetzan nengoela. Lehiaketa batera eramane nituen batean esan zidan egitasmo bat bazeukate-la, lagun batzuen artean aldizkari bat kaleratzeaz hitz egin zutela eta ea zer iruditzen zitzaidan”. Kiroltasunez bile-ra egiteko hitzordua jarri zuten, proiektua borobildu eta unibertsitatearen laguntza zehazteko. Oraingoz, ikasturte honetan argitaratu diren zenbakien kopiak ordaindu ditu Euskara Errektoreordetzak, kazetaren aurkezpen ekitaldirako beharrezko baliabideak jartzeaz gain. Aranzabalek dio hurrengo urtean elkarte modura erregistratu nahi dutela, dirulaguntza ofizialak jaso ahal izateko.

Errektoreordetzak premiazko ikus-tzen zuen horrelako proiektu bat, ikas-le asko baitago euskara buruan izanda mingaineratzen ez duena. “Iruditzen zaizkigun halako ekimen batek laguntzen duela arlo hori garatzen”. Meesen ustez ikasleek sortua izateak balio erantsia ematen dio gainera: “Nahiago dut goitik behera planifikatzea baino, behetik gora egitea”.

1.500 aleko tirada

0. alea aurtengo maiatzean kaleratu zen, lehen orrialdetik “harrabotsa, kalapita, astrapala, iskanbila eta hainbat sinonimo gehiago” sortzeko gogoz. Eta momentuz zarata, burrunba eta asaldura –hara hor sinonimo batzuk– ateratzen ari dire-la ematen du. “Kazeta guztiak desagertu egiten dira. Ez dakit hartzen duten guztiek irakurriko duten edo batzuek abioiak egiteko erabiliko dituzten, baina...”. 1.500 ale bota dituzte aurreneko hiru zenbakietan, 750 Gipuzkoan banatzeko eta beste horrenbeste Bizkaian.

Harrabots kazetaren aurkezpen ekitaldia.

Oraingoz bi herrialde horietan dauzka lantaldeak *Harrabots*ek. Araban hari muturrak lotzen ari dira, jendea biltzen, eta Aranzabalen ustez lortuko dute taldea osatzea, “euskal Filologia ikasten ari diren ezagunak badauzkagu”. Nafarroako eta Iparraldeko unibertsitateetara iristeko asmoa ere badute. “Gure helburua ez da EHUKo aldizkaria izatea, ikasle euskaldunona baizik”.

Zer dio harrabotsak?

Irakasle askok ez dute lortzen ikasle-en interesa piztea. Ez da erronka erraza unibertsitateko kazeta baten-tzat ere. *Harrabots*en plazaratuko diren gaiak ez dute fakultate giroarekin zerikusirik izan behar derrigorrez. “Dena onartuko da, gogoetak, poe-

siak, bertsoak, artikulua, erreportajeak, elkarrizketak...”. Sail finko batzuk izango dituzte: “Ezagut” izenekoan pertsonaia, talde edo erakunde baten inguruko xehetasunak emango dira; agenda eskainiko dute “Kulturaldia” sailean; “Fakultate-tik” atalean berriz, ikasleek landutako gaiak agertuko dira. Eduki horiek eta iritzi saila ondo bereizteari garrantzia eman diote. “Iritzi artiku-luak sinatuta joango dira eta gainera-ko sailetan berriz, ideologiak alde batera utzi nahi ditugu”.

Amaraunean interesa pizten

Azterketak bukatuta izango dituzte ikasleek lerro hauek argitaratzerako. Azken hilabete honetan aldizkaria eta testu liburuak uztarri beretik tiraka eramane dituzte *Harrabots*ekoek. “Urte osoa pasa dugu lanean hona iristeko eta justu azterketa garaian hasi gara aldizkaria argitaratzen. Zaila izan da ikastearekin batera egitea, baina jende dezente garen ez da arazorik izan aurrera eramateko”. Eta orain, udako lasaitasunean, armiarma sareak hasiak izango dira testu liburuak estaltzen. Bestelako sareek ordea martxan jarraituko dute. Paperean banatzeaz gain Interneteko amaraunean ere badu bere tokia ikasle-en kazetak. <http://harrabots.mundua.com> helbi-deko blogean aldizkariaren inguruko datuak aurkituko ditu bisitariak, baita e-posta bidez jasotzeko jarraitu behar-reko urratsak ere. Gainera, Oier Aranzabalek azaldu duenez, EITB tal-deak interesa agertu du proiektuan: “EITB 24ko zuzendariak deitu zigun, Euskadi Gaztearen web gune berrian tokia utziko zigutela esanez”. Gai horretaz hitz egitekoak dira, baina bitartean orain arteko gunearekin gus-tura daudela dio Aranzabalek. ■

1.500 ale bota dituzte
aurreneko hiru zenbakietan,
750 Gipuzkoan banatzeko
eta beste horrenbeste
Bizkaian. Oraingoz bi
herrialde horietan dauzka
lantaldeak *Harrabots*ek,
nahiz eta aurrerago Euskal
Herri osora heltzeko
asmoa duten

Babeslea: Errenteriako Udala

Errenteriako Udala
euskarazko komunikabideen alde

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Euskarazko IKTen inbentarioa osatu du Eusko Jaurlaritzak

EUSKO JAURLARITZAREN asmoa euskaraz dauden baliabide eta tresnak zeintzuk diren herritarrei jakinaraztea eta haien erabilera erraztea da, horregatik osatu du Euskarazko Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologia Berrien Inbentarioa. Inbentarioak proiektuei buruzko informazio sailkatua eskainiko du eta horrez gain, informazio hori etengabe osatu, zuzendu eta eguneratzeko tresna izango da. Aurten informazioaren eta komunikazioaren teknologien arloko proiektuak finantzatzeko diru-laguntzetan 1.350.000 euro banatuko ditu Jaurlaritzak —iaz baino %35 gehiago—.

Xalbador eskolan gela itxi beharrean

SEASKAKO Xalbador ikastetxean ez dute izango behar duten lanpostua datorren ikasturtean eta ondorioz, gela bat itxi beharko dute. Bosgarren mailako 59 ikasleak bi gelatan banatu beharko dituzte. Kanboko ikastetxe horretako irakasle eta gurasoek elkarretaratzea egin berri dute Frantziako Hezkuntza Ministerioaren erabaki hori salatzeke. Horrez gain, kolegioko irakasleek Euskararen Erakunde Publikoaren eta Ministerioaren arteko kontraesana salatu dute, Max Brisson Euskararen Erakunde Publikoko zuzendariak murgiltze ereduari behar espezifikoak aitortzen dizkio, eta aldiz, Minis-

terioak, gela bat ixtera behartzen ditu.

John Carrol EHUn

EHUKO IXA taldeak gonbidatu du John Carrol, Sussex Unibertsitateko irakaslea. Uztailaren 9tik 11ra egongo da. Hizkuntzaren analisi automatikoan da aditua britainiarra eta ezagutza linguistikoa eta analisi estatistikoa aldi berean aztertzen dituzten tresnak sortu ditu arrakastaz. Bestalde, IXA taldeak berak “Hizkuntzaren Azterketa eta Prozesamendua” izeneko doktorego programa antolatu du datorren ikasturterako; filologo eta hizkuntzalari entzatzat, Informatikako eta Telekomunikazioetako ingeniari entzatzat, eta interesa duen ororentzat.

BAHEA

Mertxe Mujika, AEK-ko koordinatzaile nagusiak, UKn esanak: “Aspaldi honetan, egunkaria hartu eta gero eta gehiagotan irakurtzen dut lan eskaintzetan, *se valorará euskeraz*. Bilbo Handian dauden enpresez ari naiz, ez Gipuzkoako bihotzean daudenez bakarrik. Hori, orain dela urte batzuk, pentsaezina zen. Seinale bat da. Beraz, (euskara) beharrezkoa? Beharrezkotzen hasita dago”. **Joxe Aranzabalek, Faroa bere blogean esanak:** “Gaur egun, (...) 4.500 blog inguru ditugu euskaraz. Jakina, blog horiek guztiak ez daude bizirik. Euskarazko blog horiei aplikatzen badiegu David Sifryk Technorattin erabiltzen duen neurria, blog horien %55 bakarrik leudeke bizirik, alegia, azken hiru hilabeteotan behin gutxienez zerbañ argitaratu dutenak. Orduan esan beharko genuke euskarazko blogak 2.475 direla, zelan edo halan bizirik daudenak. Polifonia ederra, euskarak aurretik inoiz bizi gabea”.

Heriotza bortitz guztiak ez dira berdinak

Ez da gauza bera lanean hiltzea, lantokian, obra batean ala borondatez eta gainera hobeto ordainduta helburu militarrek betetzera joanda bizia galtzea. Bizitzak prezio bat baino gehiago du. Hedabideek, azaletik hasita, biolentzia gaitzetsi edo nabarmendu egiten dute jatorriaren arabera. Erakundeek biolentzia egoeraren arabera modu batera edo bestera tratatzen (kalteak ordaintzen dituzte) dute. Euskal Herriko zein Espainiako iritzi publikoak, joan den astean, beste behin, egiaztatu ahal izan du errealtate izugarri hori. Libanon Espainiako sei militar gaztek (hiru etorkin) bizia galdu dute atentatuan, eta Euskal Herrian berriz, urte honetan 62 langile (batzuk etorkinak) hil dira lan istripuetan. Libanokoa gertatu den garaian Bedian (Bizkaia) eta Donostian langile bana hil da eta Burgun (Araba) bederatzi langile zauritu dira. Sei militar gazte boluntarioentzako izan ziren prentsako lehenengo orrialdeak eta telebistako lehenengo albisteak, harrera ofizialak eta dolu egun ofizialak antolatu ziren eta 140.000 euro arteko kalte-ordainak iragarri dituzte. Hildako langileentzat eta larri zauritu direnentzat ez dago egunkariko azalik, ez harrerarik ezta senideentzako harrearik ere. Ez dago dolu egunik. Ez dago kalte-ordain ofizialik. Erakundeek biolentzia hori zein heriotzen —aurten ehundik gora izango dira— eta ezintasun iraunkorren arduradunak ez dituzte eraginkortasunez jazaritzen.

Juan Mari Arregi

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

NaBai, malgutasunaren arriskuak

LUIS JAUREGIALTZO / ARGAZKI PRESS

NAFARROAKO herritar aberztale askoren artean, NaBaik PSNrekiko negoziatioetan asko eman duela uste da, gehiegi agian. Iruñeko Udalean eta Nafarroako Legebiltzarreko Mahaiaren lehendakartzan gertatutakoak dira irudipen horren gertakizunik esanguratsuenak; baina oro har, negoziaketa osoan PSNk etengabe igorri dio iritziz publikoari egoera menpean eta kontrolpean duela. Eta aldi berean, bere ahalegin itzelean, PSNrekiko menpekoegi ere agertu da NaBai gizartearen aurrean.

Kontua da halako jarrerak ohikoak direla negoziaketa askotan, eta neurtu beharrekoa bukaerako lorpena dela. Eta zer litzateke lorpena Nafarroako egungo egoeran? Muturreko aldaketarik ez dela izango argi dago. Modu orokorrean esanda, hamasei urteko agintaldiaren ondoren UPN boterearen lehen lerrotik kanporatzea, Gobernua galduta ere asko baitira oraindik Nafarroan dituzten botere guñeak, besteak beste mediatikoa. Apur bat gehiago zehaztuz, lorpenak hiru esparru zabaletan bederen izan beharko lukete emaitza argirik. Bat, eremu sozialean aurrekontuak eremu publikoetara nabarmen berbideratzea, bereziki osasuna, hezkuntza eta ongizaterak. Bi, euskara eta euskal kulturaren eremuan, batez ere 1999tik gaurdaino UPNk –PSNren laguntza bikainarekin– inposatutako eraso geldiarazi, eta herritarren nahiei lotutako hizkuntza politika bideratzea. Hiru, sinboloen eremuan, herritarrek edo erakundeek eurek egokien ordezkartuta sentitzen diren sinboloekin ateratzeak jazarpenik ez izatea. San Ferminen ostean Legebiltzarrak zirt edo zart egin behar du, edo

Ibarretxe lehendakaria hitzaldia ematen Bilbon, auzi bera medio, EAEko Auzitegi Gorenaren egoitzatik atera ondoren.

gobernu berria hautatu edo hauteskundeak errepikatu. Bigarren aukera urruti badago ere, dena da posible. Oraingoz bederen Zapaterok Nafarroako Gobernua dela eta Raxoiren presioa baretzea lortu du Kongresuko eztabaida orokorrean. ETaren atentaturen batek ere zaildu egingo luke akordioa, zalantzarik gabe, eta zeresanik ez berau Nafarroan balitz.

IBARRETXE LEHENDAKARIAK eta PSE-EEko buruzagiek Batasuneko kideekin izandako harreman publikoetan delitu zantzurik ikustea, Alderdien Legeak sortutako egoera politiko maltzuraren isla besterik ez da. Kate beretik Jose Luis Rodríguez Zapaterok ere bere burua estu ikusi beharko luke, bai Batasunarekin bai ETarekin izandako elkarriketa eta negoziatio saioak medio. Espainiako Kongresuak baimendutako posizioa izanik, Espainiako Kongresuak berak bultzatutako Alderdien Legea baliatzen ari dira zenbait epaile jarduera politikoa kontraesanak sortzeko. Eskubide politikoen ikuspegitik, Alderdi Legea baliatuz Batasunari lehenago zabaldu dizkioten beste auzi batzuk bezain zentzugabea eta salagarria da honako hau; une politikoaren ikuspegitik, judikaturan badi-

ra egoera hau baliatu eta Ibarretxe lehendakaria epaitegietara eraman nahi duten epaileak. Irudi kontua besterik ez da, irudi horretan botere batek beste bat nola menperatzen duen argi irudikatzen baita, gaur gaurkoz bederen ez baita aurreikusten bukaera zigorrik izatea.

HIRUKOAREN AGORPEN

kontuen erdian harrapatu dute Ibarretxe ahozko epaiketarekin. Hirukoari buruzko bere posizioa argi utzi du, eta laugarren agintaldirako bere hautagaitzari buruzko zantzu batzuk argitara eman ere bai. Baina aurretik, bi gai zehaztu beharko ditu bederen: bat, bake prozesuaren azken negoziatio saioak porrot egin ondoren, Ibarretxe planarekin zer gertatuko den; eta bi, plan horretan aurreikusitako herri kontsulta legealdi honetan burutuko den ala ez. Bi urte geratzen zaizkio.

HAUTESKUNDEEN biharamunean, maiatzaren 27an, denak etorri ziren bat bi ondoriotan: lehena ohikoa da, norberak irabazi egin duela alegia; bigarrena, mapa politiko askoz korapilatsuagoa osatzen dela. Eta askoz korapilatsuagoa horrek esan nahi du, gobernu osatze lanak eta ondorengo jardun politikoa ere biziki zailduko direla. Baina badirudi alderdiei, batez ere nagusienei, hori onartzea kosta egiten zaiela.

Oso plurala den herri batean, dena ezin da homogeneo izan: Jaurilaritza, diputazioak, udaletxeak.. eta hemen nahiko homogeneo izan da urte askotan. Gehiegi ere bai. Ondo etorriak aldaketak, beti ere herritarren borondatearen erreflexu badira.

Kanabisa eta gazteak, eztabaida usaina berriro

Britainia Handian berriro dabiltza eztabaidatzen marihuanaren estatus legala. Oraingoan, duela hamar urte despenalizazioa eskatzen zutenek berek gaur legeak gogorrago zigortzea eskatzen dutelako. Kanabisak gazteen burmuinetan eragiten dituen kalteak daude tarteko.

LONDRESKO *THE INDEPENDENT*-ek iritzia kanbiatu eta barkamena eskatu die irakurleei duela hamar urte kanabisa despenalizatzearen aldeko kanpaina egin zuelako. Zer gertatu zaio 1997an kanabisa legeztatzea eskatu zuen *The Independent* orain artikulua bat "Kanabisa: atzera egiten dugu" eta bestea "Kanabisa: barkamena eskatuz" titulatzeko? Honakoa: "Sekula baino gaztetxo gehiago dago drogarentzako tratamendu beharrean, 'skunk' erretzeagatik, duela hamar urte saltzen zena baino 25 aldiz bortitzagoa den kanabisa. 22.000 jendeaz goiti artatu dituzte iazko urtean, eta horietako gehienak 18 urtez azpikoak ziren".

Egunkari horrek publikatu duenez gaur gehien kontsumitzen diren *mariak* urteotan egindako hautatze prozesuen emaitzak dira, eta lehen ez bezala Britainia Handian bertan ekoitziak negutegietan edo etxeetan bonbila ultramorrean argitan, horregatik omen daukate askoz ere Tetrahidrokanabinol (THC) gehiago. Horrek esplikatuko luke kanabisaren ondorioz gaur egun askoz ugariagoak izatea paranoia eta memoria galtze kasuak, batik bat burmuinak oraindik garatze bidean dauzkaten adolezenteen artean.

Milioi eta erdi britainiarrek erretzen omen dute kanabis bortitz hau, gero eta gehiago gainera. Eta osasun arazoak ere ugartuz doaz: 22.000 *belarzal*e zaintzapean, horietatik erdia 18 urtez

azpikoa; 1997an 1.600 ziren. Bestalde, kanabisaren kontsumoari lotutako arazo psikiko edo portaerazkoak dituztenak 2001ean 581 izan baziren iaz 1.000ra iritsi omen ziren.

Datu horietan oinarrituta, zenbait mediku eta politikari hasi dira eskatzen kanabisari buruzko irizpideak aldatzea. *The Independent*ek Neil McKenagane irakaslea elkarriketatu du, Glasgowko unibertsitatean drogen erabileraren behatokia zuzentzen duena. "Gizarteak —erantzun du McKenagane— izugarri gutxietsi ditu kanabisaren arriskuak. Orain aurrean daukagu belaunaldi bat kanabisaren kontsumoak hondatu duena".

Egunkariak galdezkatu dituen beste aditu batzuek ere berretsi diote urteotako aldaketa zertan datzan: gero eta erretzaile gehiago, gero eta gazteagotan erretzen hasiak, eta pipatzen dutena duela hamar urtekoa baino askoz bortitzagoa. Urteotan kanabisarekin lotutako arazo psikiatrikoak ugartu egin direla eta, horren zergatien bila dabil hainbat zientzialari.

Batzuek uste dute kanabisak psikosiak eragin ditzakeela burmuinean dopamina produkzioa handituz. Izan ere, eskizofrenian ikusten diren haluzinazioak egon daitezke dopamina gehiegi edukitzeari lotuta. Hala ere, kasu batzuetan psikosia eta kanabisa elkarrekin doazela ikusita ere, ez dago frogatuta bata bestearen ondorioak

Argazki hau joan den irailean AEBetako Bostonen egin zen, kanabisa kontsumitzea legezkotzat jo dezaten eskatzeko martxa batean. Britainia Handian antzeko kanpaina askoren poderioz lortu zen legea alor horretan pixka bat biguntzea, baina orain aurrerazale fama daukan *The Independent* egunkariak ekin dio alderantzizko bideari, maria kontsumitzea zorrotzago kontrolatzea aldarrikatuz. Aditu askok oso bestelako iritzia dute. Adibidez, batzuek psikiatriei eta polizia galdetuta drogen sailkapen zerrenda osatu dute, eta deigarria da horretan kanabisa erditik atzera egotea. Bera baino arriskutsuagotzat jo dituzte (nola ez) heroina eta kokaina, baina baita barbiturikoak, metadona, alkohola, tabakoa eta anfetaminak ere. Edonola ere, urteotan erretzea hainbeste zabaltzearekin ugartu dira horrekin batera psikosi, paranoia eta eskizofreniak ere. Eta gero eta gaztetxo gehiago dabil menpekotasunarekin borrokan.

direnik. Aitzitik, uste da kanabisak eragin kaltegarriagoa izango lukeela aurretik psikosirako joera daukan pertsonaren baitan.

Eztabaida honek badu ondorio praktikoa ere. 2004an, horretarako Londresko Parlamentuak sortutako batzorde baten gomendioz, Gobernuak kanabisa B arrisku mailatik C mailara apaldu zuen. Horren ondorioz, belar pixka bat edukitzea ez da delitua. Orain *The Independent*ek abiatu duen kanpaina berriaren helburua kontraerreforma litzateke: kanabisa berriro B mailara eramatea.

Drogen mailaketa arriskutsua

Kanabisaren eta osasun mentalaren arteko harremanez aspalditik dago disputa. Eztabaidan *New Scientist* famatua ere sartu da, esanez 1960ko hamarkadan hasi zela aipatzen nola Jamaikako rastafarien artean psikotiko asko zegoen. 1987an Suediako mediku talde batek ikerketa burutu zuen soldadu gazteen artean, bukaeran esateko kanabisa erre zutenek bestek baino sei aldiz arrisku gehiago zutela eskizofrenian erortzeko. Horren ondoren ezin konta ahala eztabaida izan dira zientzialarien artean.

Arazoa hobeto finkatzeko hari berri bat Londresko King's College-ko ikerlariak ateratu zuten: hauek 2003an erakutsi zuten eskizofreniarako joera genetikoak ere eduki behar dela kontuan.

Batzuen eta besteen ikerketak gurutzatuz gero, jakintsu batzuek uste dute aurretik eskizofreniarako joera daukaten pertsonen oso gazterik kanabisa erretzen badute, hauen arriskua hamar bider handitzen dela.

Eztabaida zabalik dago, eta *The Independent* egunkariak proposatu duenaren kontra ozen mintzatu dira beste zientzialari batzuk. Hauen artean David Nutt psikofarmakologoa, *The Lancet* zientzi aldizkarian argitaratu duena.

Bristol eta Oxfordeko unibertsitateetako ikerlari talde baten buru izan da Nutt eta denen artean egin duten ikerketari titulu hau ipini diote: “Kalterako erabili daitezkeen drogen arriskuak ebaluatzeko eskala razional bat nola garatu”. Ikerketan hogeitazientziaren arriskuak aztertu dituzte, eta hori ahalik eta zorrotzen neurtzeko hiru irizpide

erabili. Batetik, droga hori erabiltzen duen gizakiaren organismoan egin dezakeen kaltea. Bestetik, sortu dezakeen menpekotasuna. Eta hirugarrenik, gizarteari dakartzkion arazoak.

Ondoren, bi aditu talde aukeratu dituzte, adikzioetan ari diren psikiatrak batetik eta polizia zientifikoko ordezkariak bestetik, hogeitazientziaren bakoitzari 1etik 3a arteko arrisku maila egotzi diezaioaten, esan ditugun hiru irizpideen arabera. Horatik atera den zerrenda ez dator bat legez bakoitzari aitortzen zaion arriskuarekin. Hona nola geratzen diren drogak aditu horiek emandako arrisku gaitasunaren arabera:

1. Heroina.
2. Kokaina
3. Barbiturikoak
4. Metadona

5. Alkohola
6. Ketamina
7. Benzodiazepinak
8. Anfetaminak
9. Tabakoa
10. Bupremorfina
11. Kanabisa
12. Disolbagarriak
13. Metiltioanfetamina
14. LSDa
15. Metilpenidato edo Ritalinea
16. Esteroide anabolizanteak
17. GHB (bortxatzaileena)
18. Estasia
19. “Poppers”ak
20. Kata

Ikerketak bezala zerrendak eztabaida luzetarako emango du, bistan denez. Kanabisari dagokionez, zerrendaren erdialdean ageri da adituen iritzian osasunaren gain eragina duelako (nahiz eta inor ez hil marihuana sobredosiz), menpekotasun maila bat baduelako eta gizartean ere eragina bai, dela trafiko ilegala, trapitxtoa, osasungintzako kosteak eta tabakoa erretzeari lotutakoak.

Adituok, bestalde, argi utzi dute urteotan *maria* bortitzagoa zabaldu dela, baina inondik ere ez hogeita bost aldiz gogorragoa, hori esajerazioa dela. Kanabisa eta eskizofreniaren arteko loturari dagokionez berriz, uste dute gaixotasunen %7an marihuanak azalarazten duela, baina gaixotasuna sortu baino gehiago larriagotu egiten duela, kanabisa erretzean haluzinazioak handiagotu egiten direlako.

Britainia Handian kanabisaz ari dira eztabaidan. Gure artean, are lan gehiago daukagu kokainarekin. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Amuntxi Arana

Konkista modernoak

H

ego Dakotan, Mato Paha –Hartz mendikoa– santuaren azpian, goi bilera egin zuten iazko agorrilean Ameriketako Nazio autoktonoek eta hara hurbildu ziren bazter guztietako ordezkariak estrategia batua pentsatu zuten beren lur sakratuen begiratzeko.

Beste kontu zahar eta garrantzitsu bat ere aipatu zuten. Aita santuari –eta Anglikar eliza buru den– Ingalaterrako erreginari berriz eskatu zieten deusezta dezaten Amerikaren konkista bermatu zuen bula, alegia, 1493an Alexandro VI.ak ezarri zuen *Inter Caetera*. Dokumentu horretan amerindioak pagano-salbaiak direla adierazten da, eta hori ez zitekeen inondik ere iraingarria izan –basoko paganismoa ez baita hiriko mono-teismoa baino gutxiago, alderantziz agian– ez balute aitzakia hartu lurraren kentzeko beren jabe zilegiei, bulak Mundu berria nola banatu behar zen eta konkistatzaile bakoitzari zer zati egokitzen zitzaion finkatu baitzuen. Eta finkatzen du oraindik ere, ukatu gabe dago-eta.

Jadanik egina zioten eskaera Joan-Paulo II.a zenari 1992an, “Deskubrimendu”aren V. mendeurrena kari aldarrikatu zituztelarik *Herri autoktonoen jende eskubideak* Genevako Nazio Batuen Erakundean; eta geroztik ere behin baino gehiagotan salatu dute deskubrimenduaren printzipioa, herrien arteko bakearen, harmoniaren eta justiziaren kontra zuzen jotzen duelako, lurren lapurrera eta amerindioen genozidioaren justifikatzeko baliatua izan delako.

Aro modernoaren ekarpenak: preseski 1492an hasia zela erakasten ziguten Espainiako eskoletan –Colon Amerikara heldu zen urtean–. Gehienek, ordea, 1453 hautatzen dute, turkoek Konstantinopla hartu eta Bizantzioren konkista bururatu zutenean. Anartean, otomandarren delako tolerantzia zela-eta, beren herrietan egon ziren Anatoliako grekoak, harik eta kasik bostehun urte geroago, Lehen Mundu

GAIZKA IROZ

Gerlan Turkia garaitua izan zela baliatuz, lurraldearen berreskuratzen saiatu ziren arte: orduan bai ohildu zituzten gehienak, eta izugarria izan zen haien exodoa. Armeniarrena Karlos Zurutuzak aipatu zigun astekari honetan apirilean.

Hemen Nafarroaren konkista dugu: Fernando Katolikoak ere bula bat nahi zuenez, Julio II. Aita santua tinkatu zuen, 1512an *Exigit contumacium* eman zion arte.

Eginak egin, konkisten atzera ezina aldarrikatzen dute konkistatzaileek. Nafarroakoen lehentasuna, itxura, Espainiari ahalik eta eratxikien egotea da, erresumaren euskaltasuna egiazta dezakeen edozein ideia edo ekimen oztopotzea. Turkiar batzuek ere zatiketaren eta barne etsaien beldurra ageri dute Benedikto XVI.ak bisita egin dienean; arrangura dira grekoek itzultzeko asmoa dutela, eta

haien bosgarren kolumnatztat daukaten Patriarkatu ortodoxoa kanporatu behar-ko luketela diote, 1453tik hona Istanbul hiri musulmana dela eta sekula ez dela berriz Konstantinopla izango oroitarazteko.

Amerikan, autoktonoek beren lurren parte den mendreana berreskuratu nahi duten bakoitzean, hitzarmen eta itunak alde dituztenean ere, aski da lege txar bat justiziaren eta zuzentasunaren bertan behera botatzeko, eskubide berdintasunaren izenean.

Kaguen el kinto zentenario pegatinak 1992an ezagutu dituztenek badakite inguru hauetan ez diegula inongo zilegitasunik aitortzen konkistatzaileei, hastio ditugula guztiak. Beno, guztiak... nola gerta. Hiru konkista, hiruak garai bertsukoak, eta halere eta salbuespenak salbuespen, Mendebaldekoak eta Ekialdekoak oso modu desberdinez balioztatugure abertzale giroan.

Zergatik bada? “Historia erabiltzen dun”, erantzuten didate. Baina ez, historiak nau ni erabiltzen. ■

Kaguen el kinto zentenario pegatinak

1992an ezagutu dituztenek badakite

inguru hauetan ez diegula inongo

zilegitasunik aitortzen konkistatzaileei,

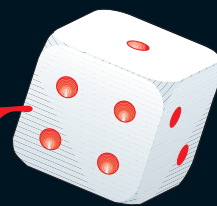
hastio ditugula guztiak.

Beno, guztiak...

nola gerta

ASTE HONETAKO

zozketa

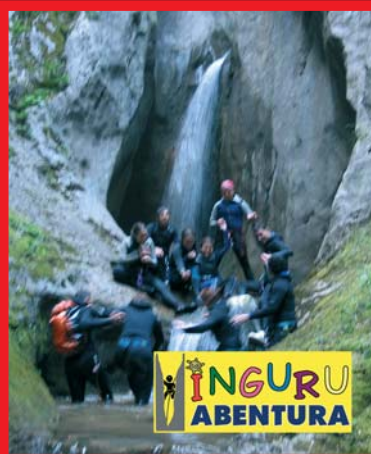
Arbelaitz Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Pº Mikelategi, 53
Donostia GIPUZKOA

www.arbelaitz.com

1

Inguru Abentura

Arroila jaitsiera
2 lagunentzat

San Juan kalea, 18
Albeniz, ARABA

www.inguruabentura.com

2

Anduri Landetxea

Asteburu pasa
2 lagunentzat

Ubera, 13
Bergara, GIPUZKOA

Tel.: 943 585 264

3

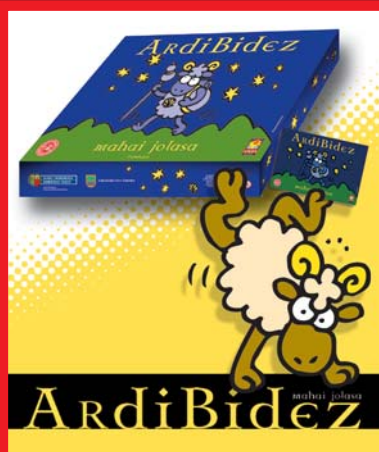
Lurdes Leria Studio

Harpidedun batentzat
ile-apainketa
eta estetika saioa

La Salle etorbidea, 8
Andoain, GIPUZKOA

Tel.: 943 300 360

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

INGURU ABENTURA

- Joxepane Jatetxea (Zaldibia)

DONOSTIAKO AQUARIUMa

- Begoña Basterretxea Moreno (Urkabustaiz)
- Bittor Hidalgo Eizagirre (Donostia)
- Sabino Plazaola Urkiola (Bilbo)
- Errose Txertudi Orkondonagoitia (Bilbo)
- Gotzon Bedialauneta Arrizabalaga (Iruñea)

UR URDAIBAI

- Miren Josune Zamalloa San Miguel (Galdakao)
- Irati Lujua Etxenike (Etxalar)

TXIKI POLIT JATETXEA

- Miren Begoña Goikoetxea Azkue (Getaria)

ZIZTADAK

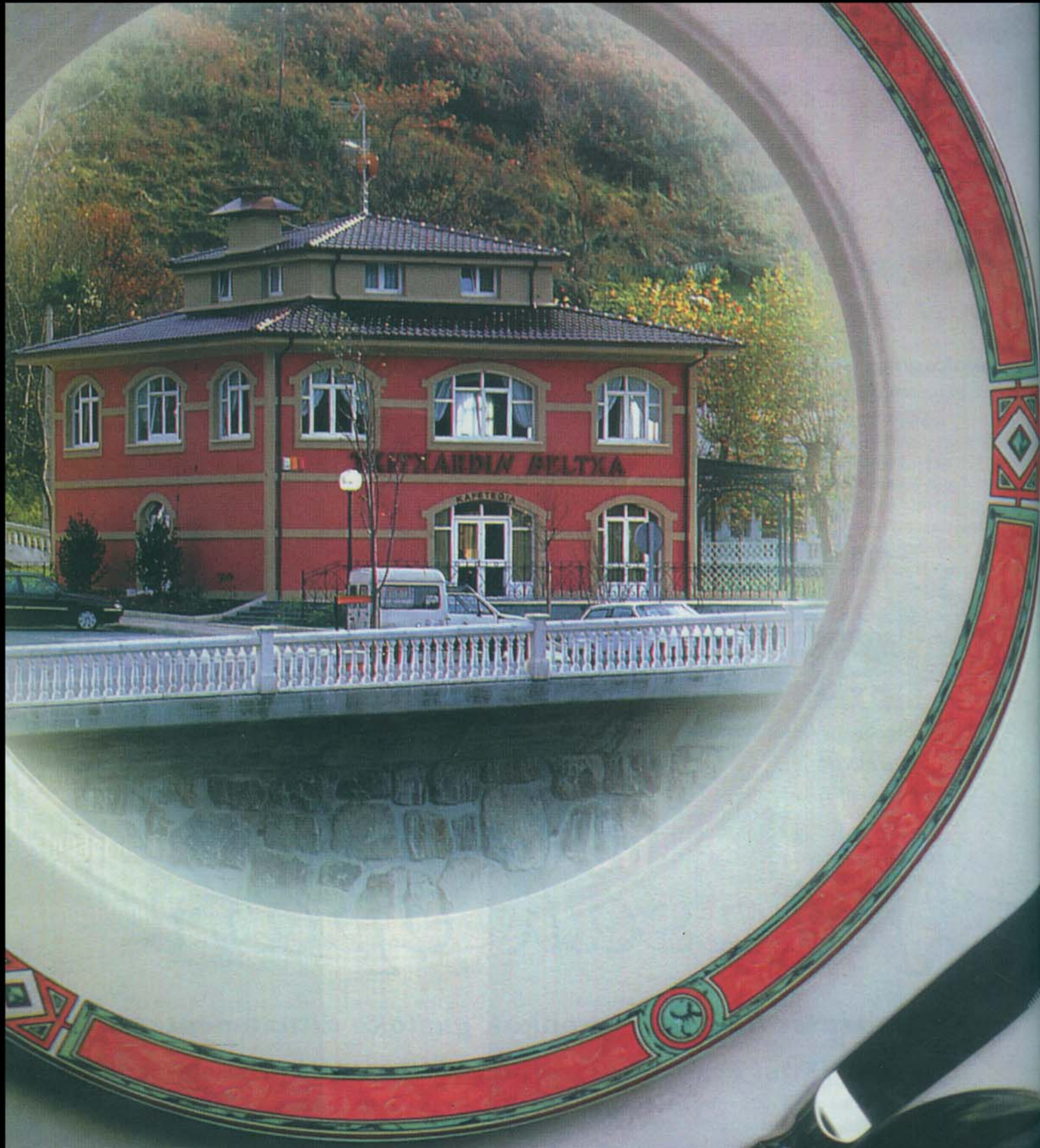
- Koldo Elorz Leoz (Iruñea)
- Nerea Pikabea Amundaraini (Ikaztegieta)

PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 1etik uztailaren 31 arte
"Harpidedunen arretarako" telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:
GOIZEKO 9:00etatik ARRATSALDEKO 15:00ak arte.

Tel.: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04